

OCENA EX-ANTE PROJEKTU ZAKTUALIZOWANEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

RAPORT KOŃCOWY

Wrocław, 11 marca 2013 r.

Opracowanie wykonane na zlecenie:

Zarządu Województwa Podlaskiego

Wykonawca:

Wrocławska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.

Autorzy:

Tomasz Korf

Joanna Kudętko

dr Zbigniew Mogiła

Aleksandra Poproch

Małgorzata Wysocka

Marta Zaleska

Pod kierownictwem naukowym:

prof. dr. hab. inż. Janusza Zaleskiego

„Projekt współfinansowany przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007-2013”

I. STRESZCZENIE

Głównym celem badania ewaluacyjnego była kompleksowa ocena projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020 (SRWP 2020)– projekt z dnia 31.12.2012 roku wraz z dodatkową analizą Protokołu z posiedzenia Komitetu Sterującego Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 18 grudnia 2012 r., pozwalająca na sformułowanie uwag i rekomendacji służących podniesieniu jakości merytorycznej oraz formalnej tego dokumentu.

W przedstawionym raporcie wyróżniono 8 rozdziałów poświęconych kolejno: metodyce oceny, wynikom analiz w układzie ocenianych w trakcie ewaluacji części SRWP 2020 oraz rekomendacjom o charakterze strategicznym. Ocenie poddano następujące części projektu Strategii: diagnozę strategiczną, analizę SWOT, megatrendy i strategiczne wyzwania rozwojowe do 2020 roku, wizję rozwoju, cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji, ocenę spójności wewnętrznej i zewnętrznej dokumentu, system realizacji, system wskaźników oraz system monitoringu. W ramach poszczególnych rozdziałów poświęconych wynikom badania zawarto podsumowania w postaci syntetycznych odpowiedzi na pytania ewaluacyjne w układzie przyjętych w modelu badania kryteriów oceny.

Analizy dokonano pod kątem trafności, poprawności i kompletności poszczególnych zapisów, ich spójności wewnętrznej i zewnętrznej, a także potencjalnej efektywności celów. Kryterium poprawności celów zoperacjonalizowano poprzez zastosowanie filtru SMART. Odpowiedzi na poszczególne pytania ewaluacyjne pozwoliły w przejrzysty sposób wskazać pozytywne oraz wymagające poprawy lub uzupełnienia elementy SRWP 2020.

Ewaluacja polegała przede wszystkim na gruntownej analizie treści dokumentu z różnych perspektyw/modułów badania. Rolę uzupełniającą spełniały wywiady z ekspertami biorącymi udział w pracach nad aktualizacją SRWP 2020, Przewodniczącym Zespołu ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020 (tzw. Zespół 2014+) oraz opinie członków Komitetu Sterującego zawarte w Protokole z posiedzenia Komitetu z dnia 18 grudnia 2012 r. Badany dokument jest skonstruowany w sposób przejrzysty i czytelny. System programowania został opisany precyzyjnie jednak odnosi się wrażenie stosunkowo niewysokiego poziomu zindywidualizowania, zorientowanego na województwo podlaskie podejścia do niektórych kluczowych kwestii dla rozwoju średnio- i długookresowego.

Ogólna ocena ex-ante projektu SRWP 2020 jest pozytywna, należy podkreślić, że projekt Strategii spełnia wymagania ustawowe za wyjątkiem ram finansowych, które w analizowanym projekcie Strategii zostały przedstawione schematycznie ograniczając się do wylistowania potencjalnych źródeł finansowania.

Szczególnie wysoko należy ocenić część programującą, która zawiera wiele ciekawych i ważnych propozycji, natomiast wszystkie uwagi krytyczne i rekomendacje, które zostały przedstawione na końcu niniejszego raportu, nie obniżają generalnie wysokiej wartości projektu SRWP 2020 i mają na celu jedynie podnieść tę wartość eliminując drobne usterki i skłaniając do kolejnych przemyśleń.

Pierwszym z analizowanych elementów Strategii była jej część diagnostyczna. Ogólna ocena zapisów tej części dokumentu jest pozytywna: jej zawartość daje odpowiednie merytoryczne podstawy dla sformułowanych w kolejnej części celów interwencji. Dla pełniejszego zarysowania miejsca regionu w przestrzeni gospodarczej Polski, można rozważyć uzupełnienie części diagnostycznej o aspekty dotyczące jakości życia. Aproksymacja standardu życia przy pomocy dochodów do dyspozycji sektora

gospodarstw domowych czy też poziomu wynagrodzeń wydaje się być niewystarczająca do opisanego stanu wyjściowego w tym zakresie. Tym bardziej, że jakość życia jest najważniejszą kategorią podejmowaną w niemal każdej strategii dotyczącej rozwoju regionalnego.

W dokumencie skoncentrowano się na kwestiach kluczowych dla regionu, identyfikując najistotniejsze wyzwania rozwojowe oraz zaobserwowane trendy. Zaproponowano cele w pełni odpowiadające zdiagnozowanym szansom oraz zagrożeniom rozwojowym. Na uwagę zasługuje duża przejrzystość oraz zachowana konstrukcja logiczna w architekturze kierunków interwencji – celów operacyjnych – celów strategicznych. Nie budzi wątpliwości, iż zaproponowane działania (kierunki interwencji) są trafnie dobrane dla osiągnięcia celów operacyjnych, które z kolei sprzyjają realizacji celów strategicznych.

Pozytywnie należy ocenić część wykonawczą Strategii obejmującą system wdrażania i monitoringu oraz spójność wewnętrzną prezentowanego dokumentu. W zakresie proponowanych wskaźników warto rozważyć ich uzupełnienie o wskaźniki kontekstowe sytuujące województwo podlaskie na tle krajowym i międzynarodowym oraz wskaźniki kwantyfikujące wpływ realizacji SRWP na poziomy wybranych mierników makroekonomicznych. Zdecydowana większość wskaźników zaproponowanych przez Autorów SRWP 2020 jest jak najbardziej poprawna pod względem merytorycznym. Wątpliwości budzi natomiast odpowiedniość wskaźników produktu, które abstrahują od efektywności podejmowanych w ramach SRWP działań, przez to nie mówią nic o skuteczności realizacji założonych celów.

SPIS TREŚCI

I.	STRESZCZENIE	3
II.	WPROWADZENIE I METODYKA OCENY EX-ANTE PROJEKTU AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO 2020.....	6
III.	OCENA ROZDZIAŁÓW: UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE STRATEGII, DIAGNOZA STRATEGICZNA I ANALIZA SWOT	9
1.	Diagnoza stanu wraz z trendami i strategicznymi wyzwaniami rozwojowymi do 2020 roku	9
2.	Analiza SWOT	13
IV.	OCENA ROZDZIAŁU WIZJA WOJEWÓDZTWA W ROKU 2030.....	17
V.	OCENA ROZDZIAŁU CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE, KLUCZOWE ZAGADNIENIA PONADREGIONALNE I WYZWANIA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO	20
VI.	OCENA ROZDZIAŁU OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI.....	28
VII.	OCENA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ DOKUMENTU.	31
VIII.	OCENA SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ DOKUMENTU	40
IX.	OCENA ROZDZIAŁU SYSTEM REALIZACJI	47
1.	Realność i efektywność planowanego systemu wdrażania strategii	47
2.	System monitorowania	49
3.	Kwantyfikacja celów – weryfikacja adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami oraz realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020	52
4.	Realność i zasadność przyjętych założeń dla ram finansowych SRWP 2020.....	78
X.	WYNIKI PRZEPORWADZONYCH WYWIADÓW INDYWIDUALNYCH.....	80
XI.	WNIOSKI I REKOMENDACJE.....	87
XII.	BIBLIOGRAFIA	102
	Załącznik nr 1. Ramy finansowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020.....	105
	Załącznik nr 2. Kompletny opis zastosowanej metodologii wraz z technikami i narzędziami badawczymi.....	120

II. WPROWADZENIE I METODYKA OCENY EX-ANTE PROJEKTU AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO 2020

Niniejszy dokument stanowi opis metodologii oceny ex-ante Projektu z dnia 31.12.2012r. zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020). Projekt badawczy jest realizowany przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A (WARR S.A.) na zlecenie Zarządu Województwa Podlaskiego, zgodnie z zawartą 28.11.12.r. umową nr RPO/21/2012.

Ocena *ex ante* dokumentów o charakterze strategicznym stanowi nie tylko wymóg formalny, konieczność podyktowaną prawem, lecz przede wszystkim istotne źródło informacji pozwalających decydentom na ocenę dokumentu strategicznego jako całości oraz poszczególnych jego elementów składowych, a następnie na zweryfikowanie dokonanych zapisów. Wymiar aplikacyjny wspomnianej oceny ma zatem niezwykle ważne znaczenie w procesie tworzenia czy też aktualizacji strategii. W związku z powyższym należy zaproponować taki model badania, który pozwoli na przeprowadzenie ewaluacji projektu aktualizacji SRWP 2020 **przy uwzględnieniu pełnego i wyczerpującego zestawu kryteriów oceny oraz odpowiednich metod, narzędzi, technik i pytań badawczych**. Kluczowym jest taki dobór wyszczególnionych wyżej elementów, którego efektem będzie **zestawienie kryteriów i metod badawczych w taki sposób, by stanowiły one spójną oraz transparentną całość będącą rzetelnym i precyzyjnym modelem ewaluacji ex ante**. Umożliwi to realizację **celów badania**, którymi są:

Cel główny: KOMPLEKSOWA OCENA EX - ANTE PROJEKTU ZAKTUALIZOWANEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

a także

Cele szczegółowe, w tym:

- 1) **poprawności diagnozy**, w tym w szczególności ocenę trafności, poprawności oraz istotności dla rozwoju województwa zidentyfikowanych wyzwań, potrzeb, problemów, trendów, potencjałów rozwojowych i obszarów problemowych (potencjalnych obszarów strategicznej interwencji) SRWP 2020;
- 2) **trafności i kompletności zidentyfikowanych poszczególnych kategorii analizy SWOT**;
- 3) **trafności doboru ścieżki rozwoju oraz sformułowanej na tej podstawie wizji rozwoju województwa**, w szczególności w kontekście spójności z częścią diagnostyczną;
- 4) **wiarygodności określonych trendów i wyzwań rozwojowych regionu**;
- 5) **trafności wyboru celów strategicznych i operacyjnych w kontekście diagnozy oraz wyzwań rozwojowych**;
- 6) **trafności zidentyfikowanych priorytetowych kierunków działań w kontekście wyzwań rozwojowych**;
- 7) **spójności wewnętrznej dokumentu**:
 - ✓ spójność celów, priorytetów i działań;
 - ✓ poprawność i spójność terminologiczna oraz jednoznaczność i czytelność proponowanych zapisów;

- 8) **spójności zewnętrznej strategii rozwoju** (z dokumentami strategicznymi na poziomie kraju i Unii Europejskiej);
- 9) **realności i efektywności planowanego systemu wdrażania strategii** – jakości założeń systemu realizacji strategii;
- 10) **kwantyfikacji celów** – weryfikacja adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami oraz realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020;
- 11) **realności i zasadności przyjętych założeń dla ram finansowych SRWP 2020;**

W ocenie projektu SRWP wykorzystano następujące kryteria:

- **trafność** – jako adekwatność, słuszność dokonanego wyboru, posiadanie uzasadnienia dla dokonanego wyboru. Pozwala ocenić czy właściwie został dokonany wybór zakresu analiz w diagnozie, czynników w analizie SWOT, a także celów i sposobów ich realizacji w odniesieniu do potrzeb społeczno-ekonomicznych;
- **spójność** – harmonijność powiązań poszczególnych elementów zbioru systemowego (Kudłacz, Reichel 2007, s. 130);
- **efektywność** – jako zestawienie celów z zasobami (ludzkimi, finansowymi oraz czasowymi) wymaganymi do ich realizacji. Pozwala to odpowiedzieć na pytanie, czy przy założonych celach możliwa jest mniejsza mobilizacja zasobów lub czy przy danym poziomie zaangażowanych zasobów możliwe jest osiągnięcie lepszych efektów.
- **skuteczność** – pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele strategii są możliwe do osiągnięcia poprzez analizę efektów realizacji strategii.
- **użyteczność** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie strategii odpowiada zdefiniowanym w diagnozie i analizie SWOT potrzebom
- **kompletność** - kryterium to pozwoli m.in. zbadać czy diagnoza zawiera analizę wszystkich, znaczących determinant rozwoju. W odniesieniu do części programującej, kompletność odnosi się do obszarów w jakich wyznaczono cele rozwoju oraz do zbadania kompletności tych obszarów z punktu widzenia ich strategicznego charakteru dla regionu.
- **istotność** - jest to jedno z najważniejszych kryteriów oceny strategii całościowo, w tym przede wszystkim oceny istotności zawartych w niej celów z punktu widzenia wprowadzania zmian strukturalnych służących rozwojowi czy przeanalizowanych w diagnozie zagadnień z punktu widzenia ich istotności dla diagnozy stanu województwa.
- **realność** – kryterium to służy ocenie w jakim stopniu Samorząd Województwa i samorządy lokalne mają możliwość (bezpośrednią lub pośrednią) osiągnięcia wyznaczonych celów oraz czy ich realizacja nie wymaga zasobów większych niż są w posiadaniu samorządów lokalnych. Kryterium to pozwoli zatem na określenie czy wyznaczone cele SRWP 2020 są możliwe do osiągnięcia przy posiadanych zasobach i w planowanym horyzoncie czasowym. Cel, który jedynie określa stan obecny, nie jest prawidłowy, podobnie jak nie jest poprawny cel wyznaczający niemożliwy do osiągnięcia stan.

W ocenie elementów Strategii w układzie przyjętych kryteriów ewaluacyjnych zastosowano czterostopniową skalę ocen: **pozytywna, częściowo pozytywna (tj. generalnie pozytywna z uwagami wzbogacającymi), poprawna oraz negatywna**. Wszystkie oceny opatrzone są uwagami i rekomendacjami, których skala zróżnicowana jest w zależności od wystawionej oceny.

Elementy Strategii ocenione pozytywnie spełniają w całości kryterium ewaluacyjne i nie wymagają uzupełnień. W przypadkach elementów Strategii ocenionych częściowo pozytywnie ewaluator sugeruje ich uzupełnienie, co będzie skutkowało podniesieniem ich walorów jakościowych, oceniając

je równocześnie, jako wyczerpująco zrealizowane i spełniające określone kryterium ewaluacyjne. Rozdziały SRWP 2020 ocenione jako poprawne są skonstruowane prawidłowo ale wymagają niezbędnych uzupełnień wyartykułowanych w niniejszym opracowaniu w postaci rekomendacji. W przypadku oceny negatywnej, że przyjmuje się, iż element Strategii nie spełnia kryteriów ewaluacyjnych i wymaga uzupełnień zarówno formalnych jak i może zawierać poważne błędy merytoryczne.

Na potrzeby kompleksowej oceny projektu SRWP 2020 wykorzystano następujące narzędzia badawcze: desk research (analiza danych zastanych), benchmarking, ocenę ekspercką, metodę SMART, modele ekonometryczne, metody heurystyczne, regionalny model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego, analizę czterech kapitałów, matryce logiczne, Indywidualne wywiady pogłębione oraz panel ekspercki.

III. OCENA ROZDZIAŁU UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE STRATEGII, DIAGNOZA STRATEGICZNA I ANALIZA SWOT

1. Diagnoza stanu wraz z trendami i strategicznymi wyzwaniami rozwojowymi do 2020 roku

Generalna charakterystyka

Jednym z podstawowych elementów strategii rozwoju województwa wymaganych ustawowo¹ jest diagnoza sytuacji społeczno - gospodarczej regionu, odnosząca się do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz zróżnicowań przestrzennych. Określa ona obecny stan rozwoju województwa, przedstawia aktualny społeczno - gospodarczy wizerunek województwa, wskazuje zmiany w nim zachodzące wraz z ich dynamiką w ostatnich latach.

Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 zawiera diagnozę obecnej sytuacji regionu, która podzielona została na cztery części:

1. Podlaskie - Zielone - w części tej odniesiono się do zagadnień związanych ze środowiskiem i walorami przyrodniczymi w regionie, opisano jego potencjał turystyczny, scharakteryzowano infrastrukturę techniczną, branżę rolno – spożywczą, w tym rolnictwo ekologiczne oraz produkcję energii odnawialnych,
2. Podlaskie - Otwarte – w głównej mierze podrozdział ten dotyczy położenia geograficznego województwa oraz prowadzonej współpracy, w tym współpracy gospodarczej, w układzie międzyregionalnym i międzynarodowym (głównie z państwami Europy Wschodniej),
3. Podlaskie - Dostępne – w tej części również odniesiono się do zagadnień związanych z lokalizacją regionu, ale w kontekście dostępności transportowej i teleinformatycznej. Scharakteryzowano stolicę regionu – Białystok – oraz miasta subregionalne województwa (Suwałki, Łomża, Bielsk Podlaski),
4. Podlaskie - Przedsiębiorcze – ostatni podrozdział przedstawia analizę głównych wskaźników rozwoju gospodarczego (PKB per capita, WDB w cenach bieżących, przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto, liczba podmiotów gospodarczych, udział eksportu w produkcji sprzedanej przemysłu). W części tej scharakteryzowano także aktywność innowacyjną i prowadzoną w regionie działalność badawczo – rozwojową, współpracę nauki i sfery biznesu. Skupiono się również na genezie problemów społeczno – gospodarczych oraz opisie atutów i wyzwań w sferze przedsiębiorczości.

Pełna diagnoza strategiczna województwa podlaskiego znajduje się w opracowaniu i stanowić będzie załącznik nr 2 do Strategii. Stąd ocenie poddano jedynie syntezę diagnozy strategicznej, zawartą w rozdziale IV dokumentu. Diagnoza strategiczna w formie syntetycznej liczy 17 stron, a zatem stanowi blisko 30% dokumentu podstawowego bez załączników.

¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. 2006 Nr 226 poz. 1658, z późniejszymi zmianami) oraz Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. 1998 Nr 91 poz. 578 z późniejszymi zmianami)

Ocena ex-ante

Na podstawie analizy desk research, analizy eksperckiej oraz analizy czterech kapitałów, dążono do odpowiedzi na cztery pytania badawcze:

1. Czy syntetyczna diagnoza strategiczna została przeprowadzona w prawidłowy sposób? Czy zawiera dostępne i aktualne dane oraz dostatecznie długie szeregi czasowe? Czy analiza w wyczerpującym stopniu odnosi się do poziomów: wewnątrzregionalnego i ponadregionalnego?
2. Czy zidentyfikowane w syntetycznej diagnozie strategicznej wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe są trafne oraz istotne z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego?
3. Czy zidentyfikowane w syntetycznej diagnozie wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe regionu uwzględniają wysoki stopień zmienności w gospodarce globalnej oddziałujący na rozwój regionu?
4. Czy zidentyfikowane w syntetycznej diagnozie wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe regionu miały charakter kompletny i ich identyfikacja nastąpiła we wszystkich istotnych strategicznie obszarach, w tym: społecznym, gospodarczym, kulturowym, przestrzennym, demograficznym, rynku pracy?

Odpowiedzi na te pytania znajdują się zarówno w poniższej tabeli, w której dokonano syntetycznej oceny diagnozy strategicznej przy uwzględnieniu trzech kryteriów ewaluacyjnych (istotność, kompletność, trafność), jak również w dalszej części podrozdziału.

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Istotność	Ocena pozytywna Synteza diagnozy strategicznej oceniona została pozytywnie, jako istotny element i cenne merytorycznie tło dla przedstawionych w części programującej celów strategicznych i horyzontalnych. Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego to element spójny wewnętrznie, w wystarczającym stopniu pozwala odpowiedzieć na pytanie gdzie obecnie znajduje się region oraz przed jakimi stoi wyzwaniami rozwojowymi w najbliższym czasie.
2.	Kompletność	Ocena częściowo pozytywna Synteza diagnozy strategicznej regionu uwzględnia wysoki stopień zmienności w gospodarce globalnej oddziałujący na rozwój regionu, odwołując się do megatrendów europejskich opisanych szczegółowo w rozdziale III projektu Strategii. Odnosi się ona do wszystkich kluczowych dla rozwoju obszarów: społecznego, gospodarczego, kulturowego, przestrzennego, demograficznego, rynku pracy, jednak często w sposób zbyt ogólny, pomijając niekiedy istotne z punktu widzenia rozwoju regionu informacje i wnioski. W celu zwiększenia kompletności diagnozy strategicznej SRWP 2020 warto rozważyć jest wzięcie pod uwagę w dalszych pracach na dokumentem pewnych spostrzeżeń, które sformułowane zostały w dalszej części podrozdziału.
3.	Trafność	Ocena pozytywna Informacje wskazane w diagnozie strategicznej należy ocenić pozytywnie pod względem ich doboru. Pozwoliły one w sposób trafny przedstawić najważniejsze cechy województwa oraz tendencje zachodzące w regionie. Poprawnie zidentyfikowano obszary problemowe i potrzeby regionu podlaskiego, jak również jego atuty, potencjał i priorytety rozwojowe.

Całościowa ocena części diagnostycznej województwa podlaskiego jest pozytywna. Szczególnie pozytywnie należy ocenić ciekawą, przejrzystą i czytelną formę, w jakiej zostały przedstawione informacje diagnostyczne. Sformułowanie wiodących tez płynących z analiz danych statystycznych pozwala czytelnikowi na stworzenie wiarygodnego obrazu regionu. Diagnoza strategiczna jest tym samym syntetyczną, ale trafną oceną województwa i jego otoczenia.

Niewątpliwie dane, analizy i wnioski z nich płynące przedstawione w diagnozie strategicznej stanowią istotne i wystarczające informacje pozwalające scharakteryzować województwo podlaskie oraz zjawiska zachodzące w jego otoczeniu, które będą determinowały jego rozwój społeczno – gospodarczy w ciągu najbliższych lat. Dużym atutem są liczne odwołania w tekście do map, wykresów i tabel oraz różnorodne źródła danych i informacji (bogata bibliografia, liczne odniesienia literaturowe).

Województwo podlaskie postrzegane jest jako „Zielona kraina” Polski, region o najwyższym wskaźniku udziału parków i jednym z najwyższych wskaźników udziału powierzchni obszarów NATURA 2000. Z drugiej strony województwo podlaskie to jedno z najbiedniejszych regionów Unii Europejskiej, o utrzymującym się niskim PKB per capita w stosunku do średniej krajowej, o niskim poziomie przedsiębiorczości, niskiej produktywności i innowacyjności oraz słabej pozycji krajowej i międzynarodowej jednostek badawczo – rozwojowych. Autorzy projektu Strategii, zgodnie z nową doktryną polityki regionalnej w głównej mierze skupili się na wykorzystaniu istniejących potencjałów rozwojowych regionu, a uzupełniającą rolę przypisali usuwaniu barier rozwojowych. Stąd w dokumencie celnie zrównoważono opisy diagnostyczne odwołujące się do wszystkich kluczowych obszarów rozwoju województwa, z naciskiem na potencjały wewnętrzne, w tym m. in. walory środowiskowe i przyrodnicze.

Synteza diagnozy strategicznej w pełni odnosi się do poziomu wewnątrzregionalnego i ponadregionalnego. Materiał zawiera liczne analizy przestrzenne województwa podlaskiego na bardziej zdezagregowanym poziomie (NUTS 4 i 5), oparte o dane zarówno w ujęciu statycznym, jak i dynamicznym (np. udzielone noclegi na mieszkańca, konkurencyjność gmin wraz z jego dynamiką, liczba podmiotów prywatnych na 1000 mieszkańców, udział eksportu w produkcji sprzedanej przemysłu, czy zmiana liczby ludności w latach 2006 – 2010 na 1000 mieszkańców). Ponadto w tekście znajdują się liczne analizy porównawcze z pozostałymi województwami w kraju (np. dostęp do infrastruktury wodno-ściekowej, rolnictwo ekologiczne, dynamika organizacji pozarządowych w latach 2004 – 2010, czy przyrost naturalny i saldo migracji ogółem). Pozytywnie należy ocenić również uwzględnienie znaczenia powiązań z Litwą i Białorusią oraz sąsiednimi województwami, w tym z województwem mazowieckim, z ze względu na kluczowe znaczenie dostępności do stolicy kraju oraz sąsiednimi regionami Polski Wschodniej.

Synteza diagnozy strategicznej województwa podlaskiego uwzględnia wysoki stopień zmienności w gospodarce globalnej oddziałujący na rozwój regionu. Autorzy projektu Strategii w rozdziale III poprzedzającym diagnozę strategiczną, opisali najważniejsze megatrendy mające istotny wpływ na rozwój Unii Europejskiej i Polski w nadchodzących latach. Na podstawie zdiagnozowanych niekorzystnych uwarunkowań globalnych wysunięto istotne wnioski dla województwa podlaskiego, które stanowią tło i materiał wyjściowy do rozważań prowadzonych w części diagnostycznej.

Poniżej przedstawiona uproszczona analiza czterech kapitałów potwierdza pozytywną ocenę całej analizy zawartej w części diagnostycznej².

Analiza czterech kapitałów syntezy diagnozy rozwoju województwa podlaskiego

Kapitał	Trafność	Kompletność	Istotność
Gospodarczy	+	+/-	+
Naturalny	+	+/-	+
Ludzki	+	+/-	+
Społeczny	+	+/-	+/-
+ ocena pozytywna		+/- ocena niejednoznaczna	- ocena negatywna

W syntezie diagnozy strategicznej województwa podlaskiego właściwie został dokonany wybór zakresu analiz odnoszących się do poszczególnych kapitałów. Dla kryterium istotności ocenę pozytywną przyznano dla kapitału naturalnego, ze względu na jego wyróżniający charakter w przypadku województwa podlaskiego i jeden z celów horyzontalnych związany z ochroną jakości środowiska, kapitał gospodarczy, do którego odnosi się jeden z celów strategicznych Strategii oraz kapitał ludzki, który przez Autorów projektu dokumentu został wskazany jako jeden z głównych potencjałów rozwojowych regionu.

Podsumowując, zawartość merytoryczną ocenianej diagnozy należy uznać za trafną i istotną z punktu widzenia realizacji wskazanych w części programującej celów strategicznych i horyzontalnych. Aby zwiększyć kompletność Strategii warto rozważenia jest wzięcie pod uwagę w dalszych pracach na dokumencie poniżej sformułowanych spostrzeżeń:

- W dokumencie jako trzeci cel strategiczny wskazano jakość życia. W części diagnostycznej SRWP nie podejmuje się jednak tego zagadnienia w wystarczającym stopniu. Aproksymacja standardu życia przy pomocy dochodów do dyspozycji sektora gospodarstw domowych czy też poziomu wynagrodzeń wydaje się być niewystarczająca do opisanego stanu wyjściowego w tym zakresie. Tym bardziej, że jakość życia jest najważniejszą kategorią podejmowaną w niemal każdej strategii dotyczącej rozwoju regionalnego.
- Niedosyt mogą budzić konkluzje dotyczące analizy strukturalnej gospodarki województwa podlaskiego. Prawidłowe zdiagnozowanie struktury gospodarczej – opierające się na możliwie niskim poziomie dezagregacji danych – winno stanowić fundament dla tworzenia zapisów w tej części programowej SRWP, która podejmuje zagadnienia konkurencyjności. W diagnozie strategicznej pojawia się więcej indykatorów, dla których możliwe jest wygenerowanie bardziej aktualnych danych (za rok 2011). Przykładem mogą być: liczba korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (s. 14, 15), udział odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów (str. 14), udział przedsiębiorstw z dostępem do Internetu, w tym szerokopasmowego (str. 21), wartość dodana brutto ogółem (str. 23), wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (str. 23), liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców (str. 23), liczba studentów (str. 27).

² Analizę przeprowadzono w podziale na cztery kapitały: gospodarczy (wytworzone zasoby wykorzystywane do produkcji dóbr i usług), naturalny (wszystkie formy ekosystemów i zasobów naturalnych), ludzki (zdrowie, dobrobyt i potencjał produkcyjny poszczególnych ludzi), społeczny (system sieci i związków opartych na zaufaniu oraz formalnych i nieformalnych zasadach, które umożliwiają dostęp do zasobów). W ocenie każdego z kapitałów pod uwagę brano trzy kryteria oceny diagnozy: trafność, kompletność i istotność.

- Dane wg metodologii BAEL pozwalają na uchwycenie tzw. „szarej strefy”, co jest szczególnie istotne w przypadku regionów, w których rolnictwo odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarczym. Tym samym wydają się one bardziej wiarygodne niż dane z Urzędów Pracy. Wskaźnikami, które pozwalają na określenie stopnia w jakim wykorzystywany jest w regionie potencjał siły roboczej są np.: stopa bezrobocia, wskaźnik zatrudnienia, czy współczynnik aktywności zawodowej.
- W przypadku niektórych danych statystycznych brakuje informacji o latach, których one dotyczą. Przykładem takich braków są dane na temat turystyki (str. 13), gospodarki odpadami (str. 14), wydajność pracy (str. 22), zasobów pracy i bezrobocia (str. 25).
- W syntetycznej diagnozie strategicznej zauważalny jest brak równowagi pomiędzy przedstawianymi analizami statycznymi (określającymi stan w danym momencie czasu) a analizami dynamicznymi (pozwalającymi obserwować zmiany w czasie trendy zachodzące w województwie). W celu obserwacji zmian w regionie w kluczowych obszarach rozwoju oraz pełnego przedstawienia jego potencjału warto rozważyć uzupełnienie analiz o wymiar dynamiczny, przy jednoczesnej redukcji podejścia statycznego.
- Województwo podlaskie odgrywa znaczną rolę w kontaktach na linii UE – Europa Wschodnia. W związku z tym zasadne wydaje się uzupełnienie diagnozy strategicznej o porównanie województwa podlaskiego nie tylko z pozostałymi polskimi województwami, ale przede wszystkim z sąsiednimi regionami Europy Wschodniej w wybranych dziedzinach rozwoju społeczno – gospodarczego (np. poprzez przedstawienie Produktu Krajowego Brutto na 1 mieszkańca, produktywności pracy, stopy bezrobocia czy współczynnika aktywności zawodowej, wraz z dynamikami tych wskaźników). Ponadto wyjaśnienia wymaga stwierdzenie „...województwo podlaskie jako element przestrzeni bałtyckiej...” (str. 5, trzeci akapit).

2. Analiza SWOT

Generalna charakterystyka

Analiza SWOT jako element łączący część diagnostyczną z częścią programującą Strategii, pozwala na uporządkowanie przedstawionych w diagnozie strategicznej zagadnień i przedstawienie w sposób zwięzły zapisów dotyczących najistotniejszych czynników, które mają wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu. Analiza SWOT składa się z czterech kategorii, które z jednej strony uwzględniają pozytywny (mocne strony i szanse) bądź negatywny (słabe strony i zagrożenia) charakter czynników, z drugiej strony określają miejsce występowania danego czynnika (czynnik wewnętrzny, który ma miejsce w obrębie danej jednostki i jest pod wpływem jej oddziaływania, oraz czynnik zewnętrzny, zachodzący w otoczeniu danej jednostki, na który nie ma ona bezpośredniego wpływu).

Analiza SWOT zawiera następujące cztery grupy czynników:

- Silne strony (*Strengths*) -czynnik wewnętrzny pozytywny, mocne strony województwa, jego atuty, które należy stanowią przewagę województwa i je wyróżniają w stosunku do pozostałych regionów, a dobrze wykorzystane będą sprzyjać jego rozwojowi,
- Słabe strony (*Weaknesses*)- czynnik wewnętrzny negatywny, słabe strony województwa, których nie wyeliminowanie bądź nie zniwelowanie siły ich oddziaływania spowoduje hamowanie rozwoju regionu,

- Szanse (*Opportunities*) -szanse – uwarunkowania zewnętrzne pozytywne, które w przyszłości mogą wpływać pozytywnie na rozwój regionu,
- Zagrożenia (*Threats*) -zagrożenia – czynniki zewnętrzne negatywne, mogące być przyszłym zagrożeniem rozwoju województwa.

Zaletą tej metody jest możliwość przeprowadzenia jednocześnie analizy wewnętrznej, jak i jej otoczenia, które stanowi nieodłączny element funkcjonowania danej jednostki. W projekcie Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 Autorzy dokumentu zastosowali klasyczny kompleksowy model analizy SWOT.

Ocena ex-ante

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny analizy SWOT województwa podlaskiego w podziale na przyjęte kryteria oceny (spójność, trafność, kompletność), odpowiadając tym samym na podstawowe pytania badawcze w tej części oceny:

1. Czy analiza SWOT nie jest sprzeczna z wnioskami sformułowanymi w części diagnostycznej?
2. Czy przeprowadzona analiza SWOT charakteryzowała się trafnością i kompletnością zidentyfikowanych procesów, czynników i uwarunkowań?
3. Czy w obecnej sytuacji społeczno – gospodarczej analiza SWOT zachowuje swoją aktualność?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Spójność	Ocena częściowo pozytywna Oceniany element Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego należy uznać generalnie za spójny z diagnozą strategiczną oraz wyzwaniem województwa podlaskiego przedstawionymi w odrębnym rozdziale IX. W nielicznych przypadkach spójność analizy SWOT z diagnozą strategiczną nie jest do końca pełna. Przykładem mogą być niektóre czynniki wewnętrzne wskazane w analizie SWOT (wysoka konkurencyjność i innowacyjność branż takich jak produkcja instrumentów medycznych, poligrafia, czy produkcja oprogramowania, utrudniony dostęp do usług publicznych i wysokie koszty ich realizacji, czy niska efektywność centrów transferu technologii oraz niski potencjał parków naukowo-technicznych), które nie wynikają bezpośrednio z przedstawionych w diagnozie strategicznej danych oraz wniosków. Powodem tego może być uwzględnienie w analizie SWOT zapisów pełnego tekstu diagnozy strategicznej województwa, a nie jej syntetycznej wersji.
2.	Trafność	Ocena częściowo pozytywna Ocenę analizy SWOT pod kątem jej trafności należy uznać generalnie za pozytywną. Analiza SWOT stanowi trafne podsumowanie części diagnostycznej, a zapisy w niej przedstawione w wynikają z wniosków dotyczących zidentyfikowanych w diagnozie strategicznej trendów, problemów i potrzeb regionu. Analiza SWOT celnie identyfikuje rzeczywiste i najistotniejsze potencjały, słabości, szanse i zagrożenia dla regionu. Zapisy analizy SWOT, w szczególności szanse i zagrożenia dla regionu, w pełni uwzględniają wysoki stopień zmienności w gospodarce globalnej oddziałujący na rozwój regionu. W celu uniknięcia niejednoznaczności w odbiorze analizy SWOT, warto byłoby rozważyć nieznaczne przeformułowanie niektórych bardziej ogólnych jej zapisów

		<p>powodujących, że odbiorca niezaangażowany bezpośrednio w tworzenie strategii otrzymuje informację, którą może zinterpretować na kilka sposobów. Przykładem mogą być tutaj mocne strony regionu, takie jak korzystne warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego, czy korzystne przygraniczne położenie województwa. W pierwszym przypadku warto byłoby wskazać o jakiego typu korzystne warunki chodzi (liczba i sprzedaż produktów tradycyjnych i regionalnych, liczba gospodarstw ekologicznych, wysoki udział upraw ekologicznych), natomiast w drugim przypadku warto byłoby jasno wskazać położenie regionu w bezpośrednim sąsiedztwie z Litwą i Białorusią i określić jego znaczenie (np. wschodnia granica UE, kontakty gospodarcze, turystyka, współpraca uczelni wyższych).</p> <p>Należy ponadto pamiętać aby obraz województwa stworzony w analizie SWOT odzwierciedlał jego wyjątkowość i konkurencyjność i nie był charakterystyczny dla wielu województw. Przykład tutaj może być powtórzony – mocna strona jaką jest korzystne przygraniczne położenie regionu mogłaby funkcjonować również w przypadku pozostałych 10 przygranicznych województw.</p>
3.	Kompletność	<p>Ocena pozytywna</p> <p>Stopień powiązania i uwzględnienia w analizie SWOT najważniejszych procesów, czynników, uwarunkowań i wyzwań przedstawionych w diagnozie strategicznej należy uznać za pozytywny, a wszystkie najważniejsze wnioski przedstawione w diagnozie strategicznej znajdują swoje odzwierciedlenie w zapisach analizy SWOT. Tym samym analiza SWOT województwa podlaskiego stanowi kompletną i cenną merytorycznie podstawę dla części programującej.</p>

Wyodrębnienie analizy SWOT w strukturze dokumentu należy uznać za słuszne, bowiem ma ona na celu umożliwienie przejścia od diagnozy strategicznej do części programującej. Autorzy projektu Strategii zdefiniowali 11 mocnych i 24 słabe strony regionu oraz 16 szans i 11 zagrożeń rozwojowych. Województwo podlaskie jest jednym z najbiedniejszych regionów UE (jedno z końcowych miejsc w rankingu wartości PKB per capita), charakteryzującym się tendencjami stagnacyjnymi, decydującymi o jego marginalizacji i peryferyjności. Województwo podlaskie, będące regionem mającym do nadrobienia szereg deficytów cywilizacyjnych w porównaniu z większością województw Polski, boryka się obecnie z szeregiem problemów stanowiących dla niego poważne bariery rozwojowe, które przedstawione zostały w diagnozie strategicznej. Stąd również wskazana w analizie SWOT przewaga słabych stron nad mocnymi jest celowa, oddaje prawdziwy obraz województwa oraz procesów w nim zachodzących, jak również wynika bezpośrednio z wniosków płynących z diagnozy strategicznej, co świadczyć może o zachowaniu przez Autorów dokumentu dużego stopnia spójności pomiędzy tymi elementami Strategii.

Całościowa ocena analizy SWOT jest pozytywna. Trafnie podsumowano w niej główne problemy i wyzwania przed którymi stoi region, a wskazane w niej procesy, czynniki i uwarunkowania stanowią cenny merytorycznie materiał wyjściowy dla programowania interwencji. Poniżej przedstawiono pewne spostrzeżenia, które sugeruje się wziąć pod uwagę w dalszych pracach na dokumencie:

- Wizja rozwoju regionu oraz diagnoza strategiczna województwa podlaskiego odwołują się do czterech kluczowych zagadnień: środowisko naturalne (Podlaskie – Zielone), położenie geograficzne (Podlaskie – Otwarte), szeroko rozumiana dostępność (Podlaskie – Dostępne), przedsiębiorczość (Podlaskie – Przedsiębiorcze). Uwzględnienie podobnej struktury w analizie SWOT pozwoliłoby zachować jednolity układ dokumentu.

- Wśród wyszczególnionych w analizie SWOT czynników wewnętrznych i zewnętrznych znajdują się te, które mają kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, jak i te o znikomym wpływie. Nie wiadomo czy wszystkie zidentyfikowane cechy mają tę samą rangę, czy w pierwszej kolejności wymieniono czynniki najważniejsze a na końcu najmniej ważne. Warto rozważyć uszeregowanie wyszczególnionych w analizie SWOT czynników od najważniejszego do najmniej istotnego dla rozwoju regionu, z podaniem takiej informacji w dokumencie.

IV. OCENA ROZDZIAŁU WIZJA WOJEWÓDZTWA W ROKU 2030

Generalna charakterystyka

Punktem wyjścia dla zapisów części programowej strategii rozwoju powinna być wizja rozwoju, która pozwala w zwięzły sposób odpowiedzieć na pytanie gdzie chcemy być w przyszłości i co chcemy osiągnąć oraz jakimi wartościami się kierować w celu osiągnięcia zakładanego celu, ale także informuje o aspiracjach osób ją formułujących. Wizja rozwoju nie jest elementem ustawowo wymaganym w strategiach rozwoju województwa, jednak trudno stworzyć szczegółowy plan realizacji (celów strategicznych, operacyjnych, horyzontalnych, kierunków działań) bez przyjęcia pewnych ogólnych założeń (wizji rozwoju). Dotyczy to przede wszystkim województwa jako szczególnego rodzaju podmiotu – regionalnej wspólnoty terytorium mieszkańców określonej pewnym obszarem.

Kształt i sposób sformułowania wizji będzie wpływał na cały proces planowania strategicznego. Niewątpliwie jej zapis powinien być zwięzły i precyzyjny, a przez to łatwy do zrozumienia, identyfikacji i zapamiętania oraz powinien być pozytywny by móc jednoczyć ludzi.

Wizja rozwoju województwa podlaskiego brzmi następująco:

„Województwo podlaskie: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze.”

Wizja rozwoju województwa podlaskiego, jak podkreślają Autorzy projektu Strategii, stanowi próbę zobrazowania stanu docelowego do którego dąży region poprzez realizację założeń dokumentu. Wizja tworzy obraz województwa podlaskiego w roku 2030, który zgodny jest z aspiracjami władz samorządowych.

Ocena ex-ante

Ocena wizji województwa podlaskiego, przeprowadzona na podstawie analizy eksperckiej i z wykorzystaniem metody desk research, pozwala odpowiedzieć na cztery pytania ewaluacyjne:

1. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście istoty i funkcji jaką pełni wizja w dokumentach strategicznych?
2. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście specyfiki i potrzeb regionu?
3. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście miejsca i sytuacji regionu na mapie społeczno – gospodarczej Polski i świata?
4. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście zdiagnozowanych trendów i wyzwań rozwojowych dla regionu?

Odpowiedzi na te pytania znajdują się zarówno w poniższej tabeli, w której dokonano syntetycznej oceny wizji rozwoju pod kątem trafności jej zapisów, jak również w dalszej części podrozdziału.

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Trafność	<p>Ocena pozytywna</p> <p>Zapisy wizji rozwoju województwa podlaskiego są, adekwatne i słusznie dobrane w kontekście specyfiki i potrzeb regionu, opisanych następnie w sposób szczegółowy w częściach przedstawiających diagnozę strategiczną, analizę SWOT oraz wyzwania rozwojowe regionu.</p> <p>Struktura wizji posiada pełną spójność z diagnozą strategiczną – struktura 4 obszarów tematycznych ujętych w wizji rozwoju, które będą istotne dla regionu w roku 2030 i będą również świadczyły o jego wyjątkowości w porównaniu z pozostałymi województwami, przeniesiona została do diagnozy strategicznej (województwo podlaskie zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze).</p> <p>Wizja rozwoju odpowiada założeniom związanym z istotą i funkcją jaką powinny pełnić te elementy w dokumentach strategicznych, stanowi bowiem próbę zobrazowania stanu docelowego do którego dąży województwo podlaskie (rok 2030), zgodnego z aspiracjami władz samorządowych.</p> <p>Wizja i misja rozwoju regionu w pełni uwzględnia w swych zapisach miejsce i sytuację regionu w wymiarze społeczno – gospodarczym Polski i świata. Kontekst krajowy i europejski podkreślony został wyraźnie w zapisach wizji rozwoju we wszystkich czterech obszarach: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze</p>

Autorzy Strategii początek procesu planowania strategicznego rozpoczęli od sformułowania wizji rozwoju, jako tła dla rzetelnej diagnozy strategicznej. Podejście takie jest jak najbardziej uzasadnione, bowiem rozpoczęcie procesu opracowywania Strategii jest w tym wypadku efektem chęci zrealizowania pewnych założeń i osiągnięcia jakiegoś konkretnego celu, którego opisanie stanowi właśnie wizję rozwoju. Ponadto wizja sformułowana na początku procesu budowania Strategii mobilizuje i ukierunkowuje przyszłe prace z tym związane.

Wizja rozwoju województwa podlaskiego oddaje filozofię oraz myśl przewodnią tworzonej Strategii. Jej horyzont czasowy to rok 2030. Wynika to z przekonania, że jej realizacja będzie musiała być przedmiotem konsekwentnej polityki regionalnej prowadzonej w dłuższym horyzoncie czasowym (m.in. w zakresie realizacji postulatu dostępności), przy zasadniczo niezmiennych się w najbliższych latach uwarunkowaniach rozwoju województwa. Sformułowana wizja stanowi ogólny i realistyczny obraz regionu jakim podlaskie stać się ma po zrealizowaniu zapisów Strategii. Obecna forma wizji rozwoju województwa podlaskiego jest zrozumiała, precyzyjna i zwięzła, tym samym jest łatwa do zapamiętania. Każdy z czterech obszarów do których odnoszą się zapisy wizji, został w skrócie scharakteryzowany w tym samym rozdziale, co pozwoliło uniknąć pewnych niedopowiedzeń i nie zrozumienia zamierzeń władz samorządowych. W porównaniu z poprzednimi strategiami zasadnicze przewartościowanie nastąpiło w obszarze związanym ze środowiskiem naturalnym. Duży udział obszarów chronionych, najniższa w Polsce gęstość zaludnienia, duży udział terenów leśnych oraz dobra jakość środowiska przyrodniczego nie obciążeniem rozwojowym a dużym walorem i potencjałem dla rozwoju regionu.

Wizja rozwoju województwa podlaskiego zawiera elementy, które znajdują swoje odzwierciedlenie w poszczególnych celach strategicznych i horyzontalnych oraz odnosi się do specyfiki regionu

w kontekście uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych. Zgodnie z przedstawioną powyżej rolą, jaką wizja rozwoju województwa pełni w Strategii, istota i funkcja tych czynników przedstawiona w dokumencie została oceniona pozytywnie. Poniżej przedstawiono natomiast pewne konstatacje, które warto wziąć pod uwagę w dalszych pracach nad Strategią:

- W dokumencie brakuje zdefiniowania wzajemnych relacji pomiędzy wizją i misją Strategii. Wizji województwa do roku 2030 poświęcony został odrębny rozdział w dokumencie (str. 5). Nieco szerszego potraktowania wymaga natomiast misja województwa, do której Autorzy dokumentu odwołują się jednokrotnie w sposób zbyt ogólny (str. 33).
- Opracowanie wizji rozwoju na początku procesu planowania posiada zalety, ale niesie ze sobą również pewne niebezpieczeństwa związane z możliwością nadmiernego skoncentrowania się na określonych obszarach strategicznych przy jednoczesnym utraceniu z pola widzenia innych. Ewaluatorom wydaje się, że takie podejście Autorów Strategii mogło spowodować, iż nie zostały uwzględnione w stopniu zadawalającym aspekty strukturalne rozwoju województwa podlaskiego.

V. OCENA ROZDZIAŁÓW: CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE, KLUCZOWE ZAGADNIENIA PONADREGIONALNE I WYZWANIA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Generalna charakterystyka

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego składa się z 11 rozdziałów o łącznej objętości 61 stron. Rozdział V poświęcono celom strategicznym i operacyjnym, omówieniu tej części poświęcono w opracowaniu 12 stron, co stanowi blisko 20% całości dokumentu. Konstrukcja spisu treści w odpowiedni sposób zaznacza wagę części programowej w całym dokumencie.

W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego wyodrębniono 3 cele strategiczne przedstawione łącznie z dwoma celami horyzontalnymi poświęconymi jakości środowiska przyrodniczego oraz zagadnieniu stanu infrastruktury technicznej i teleinformatycznej w regionie. W dokumencie jako nadrzędny cel rozwoju wskazano dążenie do konkurencyjnej gospodarki jak stanu determinującego wzrost zatrudnienia i dochodów a tym samym przekładającego się na wzrost jakości życia w regionie.

Układ celów strategicznych i operacyjnych jest harmonijny i przejrzysty, w dokumencie przedstawia się następująco:

1 cel strategiczny – 6 celów operacyjnych – 17 kierunków interwencji

2 cel strategiczny – 5 celów operacyjnych – 13 kierunków interwencji

3 cel strategiczny – 4 cele operacyjne – 13 kierunków interwencji

Stanowi logiczną kontynuację zadeklarowanych we wprowadzeniu do części programującej nadrzędnych celów rozwojowych oraz sposobów ich realizacji. Struktura celów jest konsekwentna i stosunkowo symetryczna. W ramach 3 celów strategicznych wyodrębniono 15 celów operacyjnych, w ramach których przyjęto 43 kierunki interwencji. Godne rozważenia jest, czy stosunkowo duża liczba celów operacyjnych (biorąc pod uwagę potencjał finansowania Strategii) nie będzie stanowić zagrożenia dla ich realizacji, jak i wyznaczonych kierunków interwencji.

1. Wiarygodności określonych trendów i wyzwań rozwojowych regionu

Ocena ex-ante

Na podstawie analizy desk research, wywiadów IDI, oceny eksperckiej oraz modelu makroekonomicznego HERMIN w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny rozdziału poświęconego uwarunkowaniom zewnętrznym Strategii oraz zidentyfikowanym wyzwaniom podlaskiego, odpowiadając na następujące podstawowe pytania badawcze:

1. Czy wiarygodnie, trafnie i poprawnie zidentyfikowano trendy i wyzwania rozwojowe regionu?
2. Czy w obecnych realiach społeczno-gospodarczych zarysowują się nowe trendy i wyzwania rozwojowe, niezidentyfikowane w diagnozie rozwoju regionu?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Realność	Ocena pozytywna Wyartykułowane w dokumencie trendy i wyzwania rozwojowe regionu należy uznać za wiarygodne i realne.
2.	Trafność	Ocena pozytywna W dokumencie skoncentrowano się na kwestiach kluczowych dla regionu, identyfikując trafnie najistotniejsze wyzwania rozwojowe oraz zaobserwowane trendy.
3.	Kompletność	Ocena częściowo pozytywna Część dokumentu poświęcona trendom oraz wyzwaniom rozwojowym regionu zawiera rzetelnie i wyczerpująco wyartykułowane procesy warunkujące rozwój Unii Europejskiej oraz Polski. Zwraca jednak uwagę, iż zidentyfikowane procesy koncentrują się przede wszystkim na UE. Być może warto rozważyć uzupełnienie kluczowych mega trendów o te o charakterze stricte globalnym.

Zidentyfikowane trendy i wyzwania rozwojowe regionu należy ocenić jednoznacznie pozytywnie biorąc pod uwagę kryteria ich realności i trafności. Uwypuklone wyzwania stanowią trendy i procesy rzeczywiście kluczowe dla regionu, w znaczący sposób oddziałujące na jego rozwój.

2. Trafność wyboru celów strategicznych i operacyjnych w kontekście diagnozy oraz wyzwań rozwojowych

Ocena ex-ante

Na podstawie analizy desk research, wywiadów IDI oraz oceny eksperckiej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny rozdziału, odpowiadając na następujące podstawowe pytania badawcze:

1. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście celów strategicznych i operacyjnych zapisanych w dokumentach o charakterze strategicznym na poziomie regionalnym oraz czy spójne są z diagnozą stanu i wyzwaniami rozwojowymi?
2. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście diagnozy (przy szczególnym uwzględnieniu analizy SWOT) oraz wyzwań rozwojowych?
3. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście zakresu kompetencji administracji samorządowej oraz jej możliwości wpływu na realia społeczno – gospodarcze regionu oraz czy przedstawiona architektura celów strategicznych i operacyjnych jest przejrzysta i możliwa do wdrożenia?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Trafność	Ocena pozytywna Należy pozytywnie ocenić trafność sformułowanych celów strategicznych i operacyjnych w kontekście wniosków płynących z diagnozy, zidentyfikowanych wyzwań i trendów rozwojowych oraz w kontekście zakresu kompetencji administracji samorządowej oraz jej możliwości wpływu na realia społeczno – gospodarcze regionu.

2.	Użyteczność	Ocena pozytywna Priorytetowe kierunki działań są w wysokim stopniu powiązane ze zidentyfikowanymi wyzwaniami oraz trendami rozwojowymi województwa podlaskiego.
3.	Spójność	Ocena pozytywna Zaproponowany w SRWP system celów strategicznych i operacyjnych należy uznać za wewnętrznie spójny.

Należy pozytywnie ocenić trafność celów strategicznych oraz operacyjnych zawartych w dokumencie będącym przedmiotem niniejszej ewaluacji, zarówno w kontekście celów zapisanych w dokumentach strategicznych przyjętych na poziomie regionalnym, jak i diagnozy stanu rozwojowego oraz zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych (przy uwzględnieniu analizy SWOT).

Diagnoza identyfikuje istotne z punktu widzenia regionu wyzwania oraz trendy rozwojowe, zaś część programująca zakłada reakcje na najistotniejsze ze zidentyfikowanych. Przedstawioną architekturę celów strategicznych i operacyjnych należy uznać za przejrzystą i możliwą do wdrożenia.

Podejście zastosowane w dokumencie dotyczące wyboru celów strategicznych i operacyjnych w kontekście zakresu kompetencji administracji samorządowej, należy uznać za słuszne. Dokument zakłada również realizację celów spoza zakresu bezpośrednich kompetencji samorządu (lecz kluczowych dla rozwoju regionu), możliwych do osiągnięcia przy użyciu innych instrumentów oddziaływania np. lobbowania na poziomie władzy centralnej.

3. Trafność zidentyfikowanych priorytetowych kierunków działań w kontekście wyzwań rozwojowych

Na podstawie analizy desk research, wywiadów IDI oraz oceny eksperckiej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny rozdziału, odpowiadając na następujące podstawowe pytania badawcze:

1. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych?
2. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście trendów rozwojowych zidentyfikowanych w regionie i kraju?
3. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście zakresu instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa?
4. Czy istnieje potencjał finansowy umożliwiający realizację głównych kierunków interwencji w ramach SRWP 2020?³

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Trafność	Ocena pozytywna Kierunki interwencji są w wysokim stopniu powiązane ze zidentyfikowanymi wyzwaniami oraz trendami rozwojowymi województwa.

³ Odpowiedź na to pytanie znajduje się w załączniku do Oceny Ex-ante „Ramy finansowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020”

2. Realność

Ocena pozytywna

Sformułowane główne kierunki interwencji są realne w kontekście zaproponowanych w SRWP 2020 instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju oraz zidentyfikowanych źródeł finansowania. Tym niemniej, godne rozważenia jest zmniejszenie liczby celów operacyjnych (i jako naturalna tego konsekwencja, ilości kierunków interwencji) z uwagi na potencjalne zagrożenie dla efektywnej ich realizacji przy uwzględnieniu potencjału finansowego regionu;

Trafność zidentyfikowanych kierunków działań w kontekście wyzwań rozwojowych oraz trendów rozwojowych należy ocenić pozytywnie. W dokumencie skoncentrowano się na kwestiach kluczowych dla regionu, identyfikując najistotniejsze wyzwania rozwojowe oraz zaobserwowane trendy. Zaproponowano kierunki interwencji w pełni odpowiadające zdiagnozowanym szansom oraz zagrożeniom rozwojowym.

Główne kierunki interwencji są trafne biorąc pod uwagę instrumenty i narzędzia realizacji polityki rozwoju będące w dyspozycji Samorządu. System współpracy samorządu z innymi podmiotami spełnia zasadę celowości i efektywności interwencji, obejmującą zapewnienie zgodności interwencji z celami strategicznymi SRWP 2020, zapewnienie optymalizacji zastosowanych metod i środków, dla osiągnięcia założonych celów oraz zastosowania mechanizmów służących ocenie wpływu i znaczenia planowanej interwencji na podstawie kryterium efektywności ujmowanym w aspekcie gospodarczym, przestrzennym i społecznym.

Istnieje potencjał finansowy umożliwiający realizację głównych kierunków interwencji. Tym niemniej, godne rozważenia jest zmniejszenie liczby celów operacyjnych (i jako naturalna tego konsekwencja, ilości kierunków interwencji) z uwagi na potencjalne zagrożenie dla efektywnej ich realizacji przy uwzględnieniu potencjału finansowego regionu; Analiza potencjału finansowego regionu została zawarta w załączniku do Oceny Ex-ante pn. „Ramy finansowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020”.

Ocena ex-ante

Całościowa ocena części programowej

Przeprowadzone powyżej analizy pozwoliły na ocenę całościową zaprezentowanej w Strategii części programowej poprzez odpowiedzi na niżej wymienione pytania badawcze.

1. Czy sformułowane w SRWP 2020 wizja, cele i kierunki interwencji są realne do spełnienia?
2. Czy cele SRWP 2020 są realistyczne?
3. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji akcentują współpracę o charakterze wewnątrzregionalnym (partnerstwo publiczno – publiczne oraz partnerstwo publiczno – prywatne) i ponadregionalnym (kontrakty terytorialne)?
4. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji wskazują na konieczność zwiększenia adaptacyjności możliwości rozwojowych regionu do dynamicznie zmieniającej się sytuacji globalnej?
5. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji wskazują na konieczność lepszego artykułowania przez region swoich potrzeb na szczeblu centralnym?

6. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji pozwalają na harmonijny rozwój regionu (czy nie koncentrują się na jednym aspekcie rozwoju kosztem innego)?
7. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji zorientowane są na eliminację/ograniczenie najważniejszych barier rozwojowych?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Trafność	Ocena pozytywna Cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki interwencji są w wysokim stopniu powiązane ze zidentyfikowanymi wyzwaniami oraz trendami rozwojowymi województwa..
2.	Realność	Ocena pozytywna Cele i kierunki działań stanowią propozycje rozwoju (bądź niwelowania barier rozwojowych) przy uwzględnieniu wszystkich, zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych jak i trendów rozwoju województwa podlaskiego. Tym niemniej, godne rozważenia jest zmniejszenie liczby celów operacyjnych (i jako naturalna tego konsekwencja, ilości kierunków interwencji) z uwagi na potencjalne zagrożenie dla efektywnej ich realizacji przy uwzględnieniu potencjału finansowego regionu;
	Kompletność	Ocena częściowo pozytywna Dużym atutem opracowania jest architektura celów strategicznych – operacyjnych – kierunków interwencji. Ich konstrukcja, opierająca się na małej liczbie celów strategicznych oraz (komplementarnych względem siebie) kierunkach interwencji, sprawia dobre wrażenie spójności całej części programowej dokumentu. Jednakże w kwestii kompletności warto rozważyć uzupełnienia dokładniej przedstawione w dalszej części raportu.

W dokumencie skoncentrowano się na kwestiach kluczowych dla regionu, identyfikując najistotniejsze wyzwania rozwojowe oraz zaobserwowane trendy. Zaproponowano działania i cele operacyjne w pełni odpowiadające zdiagnozowanym szansom oraz zagrożeniom rozwojowym. Na uwagę zasługuje duża przejrzystość oraz zachowana konstrukcja logiczna w architekturze kierunków interwencji – celów operacyjnych – celów strategicznych. Nie budzi wątpliwości, iż zaproponowane działania (kierunki interwencji) są trafnie dobrane dla osiągnięcia celów operacyjnych, które z kolei sprzyjają realizacji celów strategicznych.

Konstrukcja celów jest zachowana pod względem logicznym, nie budzi wątpliwości fakt, iż kierunki interwencji poprzez dążenie do osiągnięcia celów operacyjnych służą osiągnięciu celów strategicznych. Tego typu konstrukcja nadaje części programowej dużej przejrzystości w odbiorze a tym samym przekłada się na lepszą identyfikację z dokumentem wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii Województwa. Zarazem w opracowaniu wyłania się również hierarchia celów strategicznych, gdzie jako cel nadrzędny wskazuje się osiągnięcie stanu wysokiej konkurencyjności gospodarki jako stanu, który w istotny sposób determinuje (ale jest też determinowany) poprzez pozostałe 2 cele strategiczne określone w dokumencie.

Kolejnym, mocnym elementem przedłożonego opracowania jest jego wysoki stopień adaptacyjności do zmieniających się warunków zewnętrznych. Strategia zakłada dążenie do stanu wysoko

konkurencyjnej gospodarki przede wszystkim poprzez rozwój sektora przedsiębiorczości (tzn. sektora relatywnie elastycznego w warunkach zmieniającego się otoczenia) oraz wspieranie kreatywności oraz postaw przedsiębiorczych, przy uwzględnianiu funkcjonujących w regionie potencjałów rozwojowych. W części programowej porusza się zagadnienia ważne z punktu widzenia rozwoju regionu jednakże niekiedy wykraczające ponad zakres kompetencji administracyjnych Samorządu Województwa. Zastosowane podejście jest właściwe biorąc pod uwagę, iż świadomość konieczności pewnych działań oraz możliwość oddziaływania Samorządu poprzez działania o charakterze promocyjnym i lobbingowym, mogą wpłynąć na skuteczność rozwiązania kwestii z poza gestii władz regionalnych.

Sformułowane w SRWP 2020 cele i kierunki interwencji akcentują współpracę o charakterze wewnątrzregionalnym (partnerstwo publiczno – publiczne oraz partnerstwo publiczno – prywatne) i ponadregionalnym (kontrakty terytorialne). W strategii zwraca się uwagę na konieczność jej realizacji poprzez partnerstwo publiczno – prywatne, jako szczególną współpracę partnerską na poziomie regionalnym. Brakuje tego typu deklaracji w stosunku do innych form partnerstwa (publiczno – publiczne) oraz współpracy regionalnej oraz ponadregionalnej. Jest to efekt relatywnie słabo rozwiniętego rozdziału poświęconego finansowym instrumentom oraz mechanizmom ich realizacji. Ta część strategii wymaga rozszerzenia oraz uszczegółowienia pod kątem potrzeb województwa podlaskiego.

System programowania został opisany precyzyjnie jednak odnosi się wrażenie stosunkowo niewysokiego poziomu zindywidualizowania, zorientowanego na województwo podlaskie podejścia do niektórych kluczowych kwestii dla rozwoju średnio- i długookresowego. Wyższy poziom generalizacji to wyższa szansa szerokiego społecznego konsensusu wokół dokumentu strategicznego – niezaprzeczalnej wartości. Bardziej zindywidualizowane i zorientowane na województwo podlaskie podejście – oczywiście przy zachowaniu parametrów dokumentu strategicznego- nadaje jednak charakterystyczny styl całemu opracowaniu stając się jego wyróżnikiem.

W kontekście powyższego należy przede wszystkim podkreślić brak określenia w dokumencie tych sekcji/branż gospodarki województwa podlaskiego, które poza rolnictwem odgrywają relatywnie istotną rolę w rozwoju gospodarczym regionu. Autorzy wskazują, co prawda na str.33 i 34, określone branże pro-rozwojowe, aczkolwiek ma to charakter konstatacji ogólnie prawdziwej dla wszystkich wschodnich województw przygranicznych.

Warto rozważyć ujęcie tego zagadnienia uwypuklając te obszary przemysłu i usług rynkowych, które powinny być szczególnie pielęgnowane ze względu na relatywnie duże znaczenie dla gospodarki regionu i wskazującego główne kierunki interwencji w tym zakresie.

Aspekt strukturalny rozwoju gospodarczego regionu winien stanowić punkt wyjścia dla określenia podstawowej charakterystyki procesów rozwojowych w średnim i długim okresie. Dyskontowanie mocnych stron struktury gospodarczej- przy pełnej otwartości na nowe rzeczywiście perspektywiczne branże- to fundament rozwoju regionu. Autorzy SRWP 2020 doskonale to rozumieją, aczkolwiek nie dają temu wyrazu w postaci skonkretyzowanych i odrębnie wydzielonych (a tym samym odpowiednio wyróżnionych) zapisów Strategii. Zapis „*Wzrost przedsiębiorczości stać się może mechanizmem zapewniającym istotne zmiany w strukturze zatrudnienia w kierunku wzrostu roli produkcji*

przemysłowej, usług i budownictwa, które zapewniają wyższą niż rolnictwo wartość dodaną na jednego pracującego” jest wysoce ogólnikowy. Przyczyną powyższego może być brak analizy strukturalnej WDB, produkcji sprzedanej przemysłu oraz rynku pracy przeprowadzonej przez Autorów na maksymalnie zdezagregowanym poziomie. Przykładowo, cennych informacji wymagających zbadania i uwzględnienia w części programowej SRWP 2020 dostarcza analiza produkcji sprzedanej przemysłu (tabela poniżej).

	w. Podlaskie	Polska
Przetwórstwo przemysłowe	100,0	100,0
Produkcja artykułów spożywczych	54,9	16,9
Produkcja wyrobów tekstylnych	0,8	1,0
Produkcja odzieży	0,7	0,9
Produkcja wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny	8,6	3,0
Produkcja papieru i wyrobów z papieru	0,7	3,0
Poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	0,6	1,2
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	0,5	5,7
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	7,4	6,5
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	2,3	4,9
Produkcja wyrobów z metali	2,9	7,9
Produkcja komputerów, wyrobów elektronicznych i optycznych	0,2	3,7
Produkcja maszyn i urządzeń	5,7	3,8
Produkcja pojazdów samochodowych, przyczep i naczep	1,3	11,3
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	0,5	1,6
Produkcja mebli	1,7	3,2
Pozostała produkcja wyrobów	1,0	1,0
Naprawa, konserwacja i instalowanie maszyn i urządzeń	0,5	2,6

Źródło: US w Białymstoku, Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2012r.

Przyjęta w Strategii procedura postępowania polegająca na wyjściu od wizji rozwoju, niewątpliwie ciekawa, mogła spowodować nie do końca wyczerpujące potraktowanie w SRWP wątków związanych ze strukturą gospodarczą. Ewaluatorzy rozumieją, iż rezultaty analizy struktury gospodarczej zostaną zawarte w odrębnych opracowaniach (takich jak Regionalna Strategia Innowacji, gdzie badana jest kwestia inteligentnych specjalizacji). Jednakże warto wziąć pod uwagę to, iż w regionie występują branże działalności istotne dla rozwoju województwa, które z wysokim prawdopodobieństwem nie wejdą w skład specjalizacji inteligentnych. W związku z powyższym istnieje zagrożenie pominięcia pewnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju regionu branż/gałęzi.

Wątpliwość budzi także kwestia kompletności dobranych celów operacyjnych w opracowaniu. Poniżej przedstawione zostaną główne wnioski z ewaluacji części programowej, które warto rozważyć na etapie dalszych prac nad dokumentem:

- Wielokrotnie w dokumencie podkreślane jest znaczenie rolnictwa dla rozwoju gospodarczego regionu, jednakże ten sektor nie jest w szczególny sposób adresowany w SRWP (sugeruje się odniesienie się do tego sektora- a także szerszej obszarów wiejskich- poprzez wskazanie go co najmniej jako kierunku interwencji);

- Pomimo sformułowanego w części diagnostycznej stwierdzenia dotyczącego braku spójnej koncepcji turystyki w regionie, brakuje nawiązania do tej kwestii w Strategii. Sugeruje się wyraźne zadedykowanie tej tematyki w wybranym typie OSI.

Bardzo pozytywnie należy ocenić podjęcie tematu zagadnień ponadregionalnych i wydzielenie go jako osobnego rozdziału w dokumencie Strategii. Rozdział SRWP pt. „Wyzwania województwa podlaskiego” stanowi bardzo dobrą syntezę całej Strategii podejmującą najistotniejsze dla rozwoju regionu kwestie. Usytuowanie go w środku dokumentu słabo eksponuje jego wagę i może skutkować jego przeoczeniem lub pominięciem, co byłoby dużą stratą. Sugeruje się usytuowanie tego rozdziału na końcu SRWP jako swoistego treściwego podsumowania całego dokumentu. Pozwoli to uatrakcyjnić strukturę Strategii i zarazem zaakcentować najważniejsze aspekty rozwoju regionu w części dokumentu (podsumowanie), do której z wysokim prawdopodobieństwem wiele czytelników może sięgać najczęściej.

VI. OCENA ROZDZIAŁU OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

Generalna charakterystyka

Zmiana paradygmatu polityki regionalnej (wraz z przyjęciem w 2011 roku KSRR) uzasadnia zmianę interpretacji obszarów problemowych w kierunku traktowania ich jako obszarów strategicznej interwencji. Zgodnie z treścią przewodnika „Aktualizacja strategii rozwoju województw z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i unijnych” (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2011r.) w rozumieniu funkcjonalnym obszary strategicznej interwencji (OSI) stanowią przeniesienie nowego paradygmatu polityki regionalnej zawartego w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) na grunt regionalny. Nie oznacza to jednak automatycznego uwzględnienia przy wyznaczaniu obszarów strategicznej interwencji danych użytych w KSRR, ale odniesienie się do rzeczywistej sytuacji występującej w danym regionie i jeśli przedstawiane zjawiska wykraczają poza dany region, również odniesienie się do sytuacji województw sąsiadujących.

OSI stanowią wydzielone przestrzennie obszary administracyjne lub funkcjonalne, które cechują się specyficznym zestawem uwarunkowań i cech społecznych, gospodarczych lub środowiskowych, decydujących o występowaniu na ich terenie strukturalnych barier rozwoju lub trwałych (możliwych do aktywowania) endogenicznych potencjałów rozwojowych, do których może być adresowana odpowiednia interwencja publiczna, prowadzona na podstawie strategii rozwoju regionu w ramach polityki rozwoju regionu. Obszary te powinny zostać odzwierciedlone w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, natomiast ich szczegółowe wyznaczenie powinno znaleźć się w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa (PZPW). Innymi słowy Strategia rozwoju województwa powinna identyfikować Obszary Strategicznej Interwencji (OSI), a PZPW powinny je delimitować w przestrzeni.

Tak więc pojęcie OSI obejmuje zarówno obszary określone jako *problemowe*⁴ (rozumiane jako borykające się z określonymi trudnościami i barierami rozwojowymi), jak i obszary wyróżniające się pozytywnie ze względu na ich specyfikę (np. obszary wysokiej innowacyjności, o wysokich potencjałach rozwojowych, istotnych przewagach konkurencyjnych)⁵.

Koncepcja OSI opiera się na powiązaniu ze sobą trzech podstawowych elementów:

- występowanie określonych barier i/lub potencjałów rozwojowych;
- lokalizacja w przestrzeni;
- ich podatność na określone formy (typy) interwencji publicznej.

Interwencja polityki szczebla krajowego i regionalnego skierowana jest na wsparcie poszczególnych rodzajów terytoriów, dlatego konieczne jest wyznaczenie OSI w ujęciu geograficznym, w stosunku do których określa się potencjały i cele rozwojowe oraz wszystkie działania służące realizacji celów podlegające procedurze kontraktu terytorialnego ze stroną rządową. Zgodnie z KSRR wyodrębnia się

⁴ W aspekcie przestrzennym konkretyzuje się je jako proces wyodrębniania na gruncie badan regionalnych obszarów: rdzeniowych i peryferyjnych, biednych i bogatych, rozwijających się i stagnujących, silnych i słabych, kryzysogennych i ekspansywnych.

⁵ „Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce - Wnioski z analiz”, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Instytut Badań Strukturalnych, Warszawa 2009.

8 typów obszarów strategicznej interwencji, na których działania będą prowadzone na poziomie regionalnym ze wsparciem ze strony ministra rozwoju regionalnego. Typy obszarów strategicznej interwencji w ujęciu geograficznym zgodnie z KSRR to:

- ośrodki wojewódzkie,
- ośrodki subregionalne,
- obszary wiejskie,
- obszary strategicznej interwencji dla zapewnienia spójności w skali kraju,
- obszary o najgorszych wskaźnikach dostępności usług,
- obszary przygraniczne,
- obszary strategicznej interwencji na rzecz restrukturyzacji i rewitalizacji miast tracących funkcje społeczno – gospodarcze,
- obszary o niskiej dostępności transportowej.

Na potrzeby KPZK wprowadzono definicję obszaru problemowego/ obszaru strategicznej interwencji jako obszaru wyodrębnionego terytorialnie i dziedzinowo, który niedostatecznie wykorzystuje swoje zasoby istotne z perspektywy rozwoju kraju i napotyka na bariery rozwojowe. Obszary takie wymagają adresowanej interwencji polityki państwa z poszanowaniem zasad subsydiarności⁶.

Ocena ex-ante

Ocena tej części Strategii dokonana została na podstawie wyników wywiadów indywidualnych. W rozdziale VII Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 wyznaczono 6 Obszarów Strategicznej Interwencji, będących próbą terytorialnego podejścia do realizacji celów strategicznych i operacyjnych SRWP przedstawionych w rozdziale poprzednim. W wyznaczonych w ten sposób miejscach, w których w największym stopniu będą realizowane poszczególne cele polityki rozwoju, dostrzega się potrzebę zlikwidowania pewnych słabości, ale również wzmocnienia potencjałów regionu, zakładając tym samym odejście od postrzegania tego typu obszarów przez pryzmat granic administracyjnych. Autorzy Strategii w oparciu o wizję regionu oraz uwzględniając obecną sytuację województwie i jego otoczeniu (polityka UE i krajowa), w tym potencjały, bariery i wzajemne zależności, wyznaczyli następujące Obszary Strategicznej Interwencji:

- Białystok i jego obszar funkcjonalny,
- Subregionalne ośrodki wzrostu,
- Miasta powiatowe,
- Obszar przygraniczny,
- Gminy o dużym udziale obszarów objętych siecią NATURA 2000.

Powyżej przedstawiony zestaw OSI w dużym stopniu pokrywa się z delimitacją Obszarów Strategicznej Interwencji ujętych w dokumentach programowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (w tym przede wszystkim w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020). Tym samym w dokumencie w większości przyjęto podejście MRR (tzn. „z poziomu kraju”) w zakresie identyfikacji Obszarów Strategicznej Interwencji. Powoduje to pewien niedosyt, brak pełnego uwzględnienia specyfiki województwa. W efekcie w dokumencie obserwowana jest eklektyczność delimitacji wyrażająca się

⁶ „Obszary strategicznej interwencji w południowej Polsce” (E. Węclawowicz-Bilska, „Czasopismo Techniczne”, Wydawnictwo Politechniki Krakowskiej, 1-A/2011)

w pomieszaniu obszarów problemowych z obszarami stanowiącymi potencjał rozwojowy województwa. Konieczne jest lepsze uwypuklenie specyfiki regionu stosując bardziej zindywidualizowane podejście do omawianej kwestii.

W województwie podlaskim delimitacja poszczególnych OSI opiera się na układzie konkretnych jednostek administracyjnych, co może wydawać się łatwiejsze w dialogu z partnerami. Fakt znaczącego zróżnicowania wewnątrzterytorialnego rozwoju gospodarczego, społecznego i przestrzennego województwa podlaskiego powoduje, iż realizacja celów Strategii może przebiegać odmiennie w różnych obszarach regionu. Innymi słowy konieczne jest odpowiednie terytorialne różnicowanie akcentów w zakresie osiągania głównych celów Strategii, i co za tym idzie adekwatne różnicowanie środków, instrumentów i metod ich osiągania. Tym samym OSI wskazywane w Strategii nie powinny być z założenia jednostkami administracyjnymi. Na poziomie strategii rozwoju województwa Obszary Strategicznej Interwencji powinny zostać jedynie ogólnie zidentyfikowane natomiast ich szczegółowa i finalna delimitacja w przestrzeni powinna mieć miejsce dopiero w trakcie aktualizowania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (PZPWP). PZPWP powinien być tym samym odzwierciedleniem przestrzennym celów zapisanych w SRWP. Oba dokumenty tworzone na szczeblu regionalnym powinny być z natury rzeczy spójne. Rozbieżność pomiędzy nimi wskazywałaby na niezrozumienie idei prowadzenia polityki regionalnej, która odbywa się w oparciu o określone cele w konkretnej przestrzeni.

Elementem który można rozważyć w dalszych pracach nad Strategią, może być wyłączenie z obszarów wiejskich określonych na podstawie KSRR gmin stanowiących obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego oraz pozostałych ośrodków funkcjonalnych, bowiem ich funkcje i problemy społeczno-gospodarcze wydają się być odmienne od pozostałych terenów wiejskich.

Pewna dominacja podejścia MRR w delimitacji Obszarów Strategicznej Interwencji spowodowała pewną eklektyczność. W dalszych pracach na Strategią należałoby znacznie mocniej skupić się na regionalnym podejściu do wyznaczania OSI.

VII. OCENA SPÓJNOŚCI WEWNĘTRZNEJ DOKUMENTU

Generalna charakterystyka

Kluczowymi kryteriami analizy przedstawionej w tej sekcji są poprawność i trafność zaprezentowanych wniosków oraz spójność wewnętrzna dokumentu, w szczególności pomiędzy częścią diagnostyczną, a celami określonymi w części projekcyjnej. Najważniejszym elementem w przypadku oceny spójności wewnętrznej każdego dokumentu programującego rozwój społeczno-gospodarczy regionu jest część diagnostyczna, która pozwala na stworzenie podstaw do sformułowania celów i odpowiadających im kierunków działań. W szczególności dotyczy to identyfikacji potencjałów i problemów rozwojowych oraz wskazania ich przyczyn.

Ocena ex-ante

Ocenę spójności wewnętrznej dokumentu przeprowadzono na podstawie analizy desk research oraz matryc logicznych. Pierwszym krokiem była analiza spójności diagnozy i wyzwań rozwojowych województwa podlaskiego z wyznaczonymi filarami i celami operacyjnymi, a następnie zbadano spójności pomiędzy wyznaczonymi celami operacyjnymi, a strategicznymi kierunkami działań. Porównania dokonano poprzez przypisanie stopnia spójności każdego celu operacyjnego do poszczególnych elementów diagnozy oraz osobno, do wyznaczonych celów operacyjnych i działań strategicznych kierunków działań. Zastosowano trzy stopnie spójności (A – wysoki stopień spójności, B – średni stopień spójności, C – niski stopień spójności, N – nie dotyczy).

Ocenę spójności wewnętrznej w pierwszym obszarze tj. pomiędzy diagnozą a określonymi wyzwaniami rozwojowymi należy ocenić bardzo wysoko. Każde z przedstawionych wyzwań rozwojowych znajduje swoją genezę w zaprezentowanej diagnozie województwa podlaskiego i równocześnie najważniejsze, poruszone w diagnozie obszary społeczno-gospodarcze zostały odzwierciedlone w wyznaczonych wyzwaniami rozwojowych. Również spójność zapisów celów operacyjnych z zawartością części diagnostycznej oraz wyzwaniami rozwojowymi Strategii jest wysoka. W ramach całej części programującej zaadresowane zostały praktycznie wszystkie zagadnienia wskazane w części diagnostycznej jako problemy lub potencjały rozwojowe.

Oceny spójności diagnozy i analizy SWOT w zakresie szans i zagrożeń z wyznaczonymi celami strategicznymi.

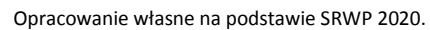
Diagnoza	Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	Cel strategiczny 3. Jakość życia
Podlaskie – zielone	A	A	A
Podlaskie - otwarte	A	A	A
Podlaskie - dostępne	A	A	A
Podlaskie - przedsiębiorcze	A	A	A

Analiza SWOT	Cel strategiczny 1.		
	Konkurencyjna gospodarka	Powiązania krajowe i międzynarodowe	Jakość życia
Szanse			
Rozwój technologii ICT i możliwość jego wykorzystania w wielu dziedzinach – w działalności gospodarczej, turystyce, kulturze, opiece zdrowotnej, edukacji	A	A	A
Przygraniczne położenie województwa na ciągach komunikacyjnych, umożliwiające bezpośrednie połączenie w transporcie lądowym pomiędzy krajami bałtyckimi a resztą Unii Europejskiej	A	A	A
Polityka Unii Europejskiej nastawiona na rozwój transportu multimodalnego, wspierająca rozwój infrastruktury na obszarach najbardziej jej pozbawionych	A	A	A
Bliskość chłonnego rynku zbytu aglomeracji warszawskiej	A	A	A
Wizerunek województwa jako regionu ekologicznego	B	N	A
Wzrost popytu na żywność ekologiczną, tradycyjną i regionalną oraz żywność wysokiej jakości	A	A	A
Wzrost świadomości ekologicznej	B	N	A
Upowszechnianie się zjawiska kształcenia przez całe życie	A	N	A
Zmiany w ustawie o szkolnictwie wyższym oraz w zakresie finansowania nauki i badań umożliwiające nowe formy współpracy uczelni wyższych z przedsiębiorstwami	A	A	A
Dostępność środków z funduszy strukturalnych na działalność innowacyjną – utrzymanie preferencji dla regionów o niższym poziomie rozwoju oraz nacisk Komisji Europejskiej na wydatkowanie środków na działalność innowacyjną	A	A	A
Rozwój powiązań sieciowych krajowych i zagranicznych (szczególnie w kontekście transferu wiedzy)	A	A	A
Wzrost popytu na rynkach wschodnich	A	A	A
Realizacja inwestycji energetycznych w zakresie sieci 400 kV	A	A	A
Korzystny kierunek zmian legislacyjnych w zakresie energetyki i gospodarki odpadami	A	A	A
Wzrost zainteresowania nowymi formami turystyki (w tym w szczególności turystyką kwalifikowaną)	A	A	A

Wzrost aktywności zawodowej i fizycznej starzejącego się społeczeństwa jako szansa rozwoju usług specjalistycznych z zakresu rehabilitacji, geriatrici, dietetyki itp. oraz rozwoju tzw. srebrnej gospodarki <i>silver economy</i>	A	A	A
Analiza SWOT	Cel strategiczny 1.	Cel strategiczny 2.	Cel strategiczny 3.
Zagrożenia	Konkurencyjna gospodarka	Powiązania krajowe i międzynarodowe	Jakość życia
Marginalizacja województwa wynikająca z utrzymywania się słabej dostępności komunikacyjnej	A	A	A
Wzrost natężenia ruchu, szczególnie ciężarowego na niedostosowanych drogach	A	A	A
Strategia PKP grożąca likwidacją istniejących połączeń kolejowych	A	A	A
Degradacja środowiska przyrodniczego	B	N	A
Ograniczenia polityczne, administracyjne i ekonomiczne skutkujące zmniejszonymi możliwościami wykorzystania przygranicznego położenia regionu i wejścia na wschodnie rynki zbytu	A	A	A
Drenaż mózgów	A	A	A
Brak zabezpieczenia środków na zadania delegowane JST	A	A	A
Pogorszenie stanu finansów publicznych skutkujące ograniczeniem nakładów inwestycyjnych	A	A	A
Niekorzystna dla województwa priorytetyzacja działań na szczeblu centralnym, m.in. marginalizacja regionu w planach rozwojowych przez władze centralne, dalsze odwołanie realizacji kluczowych dla regionu inwestycji	A	A	A
Zbyt mały wpływ regionu na politykę wobec rolnictwa oraz obszarów wiejskich	A	A	A
Regulacje prawne i rozwiązania systemowe, zwłaszcza w zakresie kontraktacji usług medycznych, skutkujące dalszym ograniczaniem dostępności do usług medycznych	A	A	A

Źródło: Opracowanie własne

W dokumencie dokonano następującej hierarchizacji obszarów objętych interwencją: trzy cele strategiczne polityki rozwoju województwa, a w ich ramach cele operacyjne. W ramach poszczególnych celów strategicznych zawarto cele operacyjne: 4 dla celu 1, 5 dla celu 2, 4 dla celu 3. W ramach celów operacyjnych wyodrębnione zostały główne kierunki interwencji od 2 do 5. Podział na cele strategiczne, cele operacyjne i kierunki, jak i również struktura celów operacyjnych został rozróżniony jasno i precyzyjnie.

Oceny spójności celów strategicznych i przypisanych im celów operacyjnych.

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	Cel operacyjny 1.1: Rozwój przedsiębiorczości	Cel operacyjny 1.2: Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu	Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa
	A	A	A	A	B	A
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym	Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa	Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu	
	A	A	A	A	A	
Cel strategiczny 3. Jakość życia	Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych		Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej	Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego		Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami
	A		A	A		A

Zgodność pomiędzy poszczególnymi celami strategicznymi i operacyjnymi ocenia się pozytywnie. Poszczególne cele operacyjne wiążą się ze sobą i uzupełniają wzajemnie, dając efekt synergii.

Oceny spójności celów operacyjnych i głównych kierunków interwencji.

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka					
Cel operacyjny 1.1: Rozwój przedsiębiorczości	Promowanie postaw przedsiębiorczych	Wspieranie powstawania i rozwoju podmiotów gospodarczych			
	A	A			
Cel operacyjny 1.2: Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	Promowanie postaw proinnowacyjnych	Wspieranie działalności B+R w przedsiębiorstwach	Zapewnienie dostępu do kapitału na działalność inwestycyjną i innowacyjną przedsiębiorstw	Wspieranie transferu wiedzy i komercjalizacji wyników B+R	Wspieranie innowacji produktowych, procesowych, organizacyjnych i marketingowych
	A	A	A	A	A
Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu	Poprawa dostępności do wysokiej jakości kształcenia i szkolenia dostosowanego do potrzeb rynku pracy	Aktywizacja zawodowa osób o utrudnionym dostępie do rynku pracy			
	A	A			
Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	Kształtowanie postaw społecznych i obywatelskich oraz wspieranie dialogu społecznego	Efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego	Sprawna administracja	Poprawa skuteczności zarządzania regionalnego i lokalnego	
	A	A	B	A	
Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	Promowanie postaw i działań sprzyjających efektywności wykorzystania zasobów naturalnych	Ograniczanie energo- i materiałochłonności		Produkcja energii ze źródeł odnawialnych	
	A	A		A	
Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa	Rozbudowa infrastruktury telekomunikacyjnej	Przebudowa systemu energetycznego		Wspieranie rozwoju infrastruktury gazowej	
	A	A		A	

Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe			
Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym	Promocja gospodarcza regionu	Inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu kontaktów gospodarczych oraz wspieranie obecności podlaskich przedsiębiorstw na rynkach zewnętrznych	
	A	B	
Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa	Aktywność informacyjno-promocyjna ukierunkowana na inwestorów (aktywne pozyskiwanie inwestorów)		Dostępność terenów inwestycyjnych
	A		A
Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	Wykorzystanie potencjałów rozwojowych obszaru przygranicznego	Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci współpracy	Ochrona wspólnego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru pogranicza
	A	A	A
Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	Tworzenie powiązań formalnych i nieformalnych oraz sieci	Rozwój specjalizacji ponadregionalnych i współpraca w zakresie wspólnych problemów	Rozwój współpracy w sferze innowacji i inwestycji
	A	A	A
Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu	Poprawa zewnętrznej dostępności transportowej regionu	Wzmocnienie spójności terytorialnej poprzez wspieranie wewnętrznej dostępności transportowej	Efektywny system transportu publicznego
	A	A	A
Cel strategiczny 3. Jakość życia			
Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych	Wspieranie rodzin w opiece nad dzieckiem i osobami zależnymi	Rozwój nowoczesnych, dobrze adresowanych usług społecznych	Wsparcie aktywności zawodowej i społecznej osób starszych, umożliwiające lepsze wykorzystanie ich potencjału
	A	A	A
Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej	Współpraca i rozwój potencjału instytucjonalnego w obszarze pomocy i integracji społecznej	Wspieranie osób wykluczonych społecznie, zagrożonych wykluczeniem społecznym, dysfunkcją lub przeżywających trudności	

Ocena ex-ante Projektu zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020.

	A		A		
Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego	Poprawa efektywności systemu opieki zdrowotnej w województwie	Kształtowanie prozdrowotnego stylu życia		Wzrost efektywności działania podmiotów i służb bezpieczeństwa publicznego i ratownictwa	
	A	A		A	
Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	Edukacja ekologiczna i zwiększenie aktywności pro-środowiskowej społeczeństwa	Ochrona powietrza, gleb, wody i innych zasobów	Efektywny system gospodarowania odpadami	Gospodarka niskoemisyjna (w tym efektywność energetyczna)	Ochrona zasobów przyrodniczych i wartości krajobrazowych oraz odtwarzanie i renaturalizacja ekosystemów zdegradowanych
	A	A	A	A	A

Źródło: Opracowanie własne.

Powiązanie celów strategicznych, celów operacyjnych i głównych kierunków interwencji jest spójne i logiczne. Każdy element jest opisany w wystarczający sposób wraz z uzasadnieniem lub wskazaniem na powiązanie z pozostałymi elementami programu, sformalizowanego w postaci jasno sprecyzowanej strategii. W ujęciu pionowym związku celów operacyjnych oraz wzajemne wykluczanie poszczególnych składowych począwszy celów strategicznych poprzez przyporządkowane im cele operacyjne ze swymi głównymi kierunkami interwencji są spójne, wzajemnie powiązane i pozostające w związku wynikowym. Ponadto, w ujęciu horyzontalnym na każdym z poziomów wszystkie elementy składowe należące do danego poziomu są w stosunku do siebie komplementarne i nie zidentyfikowano, aby pokrywały się lub zazębiały między sobą.

Poniżej przedstawiono w ujęciu tabelarycznym odpowiedź na poniższe pytania badawcze:

1. Czy kierunki interwencji służą osiągnięciu celów operacyjnych i przyjętej wizji rozwoju?
2. Czy funkcjonuje logiczne powiązanie celów operacyjnych i kierunki interwencji w układzie hierarchicznym?
3. Czy cele operacyjne i kierunki interwencji w układach horyzontalnych wykazują następujące wzajemne powiązania o charakterze komplementarnym, w tym: uzupełniającym się, tj. służącym osiągnięciu efektu synergii, w układzie niesymetrycznym - powodującym iż skuteczność jednego typu interwencji w całości zależy od realizacji innego typu interwencji, w układzie symetrycznym - powodującym, iż efektywność obu typów interwencji zależy od pełnej ich realizacji?
4. Czy cele operacyjne i kierunki interwencji (rozpatrywane w układzie horyzontalnym) mają charakter wynikowy i nie zachodzą na siebie wzajemnie?
5. Czy występuje spójność terminologiczna?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Spójność	<p>Ocena pozytywna</p> <p>Synteza diagnozy strategicznej oceniona została pozytywnie, jako istotny element i cenne merytorycznie tło dla przedstawionych w części programującej celów strategicznych i horyzontalnych. Diagnoza strategiczna województwa podlaskiego to element spójny wewnętrznie, w wystarczającym stopniu pozwala odpowiedzieć na pytanie gdzie obecnie znajduje się region oraz przed jakimi stoi wyzwaniami rozwojowymi w najbliższym czasie.</p> <p>W zakresie spójności terminologicznej należy rozważyć następujące zmiany:</p> <ul style="list-style-type: none">• Str. 7 podpunkt 2 – słowo komputery warto zastąpić „produkcją komputerów”;• Str. 7 podpunkt 3, sformułowanie „(...)zwiększona percepcja niechęci do ryzyka” warto uczynić;• Str. 8 podpunkt 7 sformułowanie: „paradygmat rozwoju” należy zastąpić wyrażeniem: „paradygmat polityki rozwoju”;• str. 34 pkt. 2: należy dodać: „realizacja strategii (...)” – należy postąpić analogicznie w innych miejscach dokumentu

VIII. OCENA SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ DOKUMENTU

Generalna charakterystyka

Celem tej części dokumentu jest dokonanie oceny spójności zewnętrznej Strategii, w następującym zakresie:

- spójność z zapisami dokumentów i wytycznych szczebla wspólnotowego, w tym przede wszystkim spójność ze *Strategią Europa 2020* i *Piątym Raportem Kohezyjnym*,
- spójność z politykami krajowymi, w tym z *Krajowym Programem Reform*, *Długookresową Strategią Rozwoju Kraju – Polska 2030*, *Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju do roku 2020*, *Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020*, *Regiony, Miasta, Obszary wiejskie*, *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030*, a także ze *Strategią Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020*.

Każdy z podrozdziałów przedstawia w sposób syntetyczny założenia poszczególnych dokumentów programowych oraz stopień spójności ich założeń z celami strategicznymi, horyzontalnymi i operacyjnymi Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego. Spójność SRWP 2020 ze strategicznymi dokumentami szczebla krajowego i międzynarodowego przeprowadzono przy użyciu metody desk research, oceny eksperckiej i metody benchmarkingu.

Analiza zgodności zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego z krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi znajduje się obecnie w opracowaniu i stanowić będzie załącznik nr 6 do Strategii. W związku z tym w rozdziale tym skupiono się głównie na ocenie spójności zewnętrznej dokumentu w oparciu o zapisy rozdziału III Uwarunkowania zewnętrzne Strategii oraz rozdziału VI Cele strategiczne i cele operacyjne.

Ocena ex ante spójności z dokumentami międzynarodowymi i krajowymi

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny zgodności zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego z dokumentami szczebla europejskiego i krajowego, zgodnie z przyjętym kryterium spójności. Poniższa ocena pozwala odpowiedzieć na dwa pytania badawcze:

1. Czy występuje spójność z dokumentami na szczeblu UE?
2. Czy występuje spójność z dokumentami na szczeblu krajowym?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Spójność	Ocena częściowo pozytywna Na podstawie przeprowadzonej w dalszej części rozdziału analizy spójności można stwierdzić, że korelacja pomiędzy zapisami Strategii, a celami i założeniami kluczowych dokumentów nowej generacji szczebla wspólnotowego i krajowego jest bardzo wysoka. Wszystkie wskazane przez Autorów Strategii dokumenty znajdują odzwierciedlenie w zapisach celów strategicznych i operacyjnych oraz systemie wskaźników monitorowania realizacji ocenianego dokumentu. Autorzy Strategii przedstawili uwarunkowania rozwoju województwa podlaskiego wynikające z działań podejmowanych na poziomie UE i krajowym oraz wysunęli cenne i trafne wnioski dla programowania rozwoju społeczno –

gospodarczego regionu.

Warte rozpatrzenia jest uzupełnienie Strategii o zapisy i odniesienia do Piątego Raportu Kohezyjnego Komisji Europejskiej. Dokument ten kładzie nacisk na różnorodność regionalną w Unii Europejskiej, wskazując potrzebę podejścia do rozwoju umożliwiającego regionom opracowywanie polityk. Sugeruje się również więcej uwagi poświęcić zapisom Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku, dokumentu programującego rozwój wschodniej części kraju o bardzo niski poziomie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

Ocena spójności z dokumentami międzynarodowymi

Podstawą wszystkich polityk w obecnym okresie programowym jest Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu **Europa 2020**⁷, stanowiąca program rozwoju społecznego - gospodarczego Unii Europejskiej i traktowana jako średniookresowa Strategia rozwoju kraju w kontekście członkostwa Polski w Unii Europejskiej.

Strategia Europa 2020 obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

1. rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji,
2. rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej,
3. rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Aby je zrealizować Komisja Europejska zaproponowała pięć nadrzędnych celów dla państw Unii Europejskiej, które mają zostać osiągnięte do roku 2020. Są nimi:

1. wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,
2. na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczać 3% PKB Unii,
3. należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),
4. liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,
5. liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.

Wartości powyższych wskaźników obowiązujące dla Polski są odpowiednio niższe i zostały przedstawione w Krajowym Programie Reform, opisanym w kolejnym podrozdziale. Komisja przedstawiła ponadto siedem projektów przewodnich, które umożliwią postępy w ramach każdego z priorytetów tematycznych. Należą do nich:

1. Unia innowacji
2. Młodzież w drodze
3. Europejska Agenda Cyfrowa
4. Europa efektywnie korzystająca z zasobów
5. Polityka przemysłowa w erze globalizacji

⁷ Europa 2020: Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - COM(2010) 2020 z 03.03.2010 r. Dokument przyjęty przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010r., który zastąpił realizowaną od 2000 roku Strategię Lizbońską.

6. Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia
7. Europejski program walki z ubóstwem

Spójność celów strategicznych i operacyjnych zaproponowanych w Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego z celami i założeniami strategii Europa 2020 jest wysoka. Pozytywnie należy ocenić dużą zgodność w przypadku zaproponowanych wskaźników monitoringu wdrażania Strategii ze wskaźnikami wynikającymi z dokumentu Europa 2020.

W kontekście spójności zewnętrznej dokumentu, celnie zwrócono uwagę na koncentrację tematyczną interwencji strukturalnej przewidzianej na lata 2014 – 2020 (odniesienia do projektów rozporządzeń europejskiej polityki spójności na lata 2014 – 2020), której sprzyja założenie wspierania w ramach europejskiej polityki spójności inteligentnych specjalizacji, będących podstawą rozwoju gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach. Komisja Europejska zaproponowała w latach 2014 – 2020 skoncentrowanie się na 11 priorytetowych celach interwencji:

1. Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji
2. Zwiększanie dostępu do Technologii Informacyjno – Komunikacyjnych
3. Zwiększanie konkurencyjności MŚP
4. Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki niskoemisyjnej
5. Promowanie dostosowania do zmiany klimatu i zarządzania ryzykiem
6. Ochrona i promowanie efektywnego gospodarowania zasobami
7. Promowanie transportu zorganizowanego
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie
11. Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej

Autorzy trafnie wskazali również na zwiększone znaczenie spójności terytorialnej po wejściu w życie w 2009 roku traktatu lizbońskiego, co skutkowało zasadniczym dowartościowaniem działań na zwiększenie dostępności terytorialnej, sieciowania współpracy w układach terytorialnych oraz bardziej aktywnym podjęciem polityki miejskiej.

Jednym z dokumentów Komisji Europejskiej, który sugeruje się bezpośrednio przytoczyć w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, jest Inwestowanie w przyszłość. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej z listopada 2010r. (V Raport Kohezyjny), który jest dopełnieniem realizacji zapisów strategii Europa 2020 oraz podkreśla wkład, jaki regiony oraz polityka spójności mogą wnieść na rzecz osiągnięcia celów tego dokumentu. Co ważne, dokument kładzie nacisk na różnorodność regionalną w Unii Europejskiej, przejawiającą się w całkowicie odmiennych cechach, możliwościach oraz potrzebach regionów, wskazując potrzebę podejścia do rozwoju umożliwiającego regionom opracowywanie polityk oraz przyznającego im środki na realizację polityk zgodnych z ich potrzebami.

Ocena spójności z dokumentami krajowymi

Spójność zewnętrzna Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego dotyczy również relacji ze wskazanymi w treści dokumentu najważniejszymi krajowymi strategiami, programami i koncepcjami, do których zaliczono przede wszystkim Krajowy Program Reform, Krajową Strategię

Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, Średniookresową Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020, Koncepcję Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030, Długookresową Strategię Rozwoju Kraju – Polska 2030 oraz Strategię Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa. Zestaw taki należy uznać za kompletny i wystarczający.

Krajowy Program Reform jest głównym narzędziem realizacji strategii gospodarczej Europa 2020 na poziomie państw członkowskich, tym samym przenosi do polskiego kontekstu rozwojowego cele określone w Strategii Europa 2020, tj.:

1. osiągnięcie wskaźnika zatrudnienia dla grupy wiekowej 20-64 na poziomie 71%,
2. 1,7% produktu krajowego brutto przeznaczanego na badania i rozwój,
3. Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej do poziomu ok. 96 Mtoe Zwiększenie wykorzystania OZE, redukcja emisji CO₂,
4. obniżenie udziału młodzieży kończącej wcześniej edukację w grupie wiekowej 20-24 lata poniżej 4,5% oraz osiągnięcie minimum 45% udziału młodzieży z grupy wiekowej 30-34 lata kończącej edukację na poziomie wyższym,
5. obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem i/lub deprivacją materialną i/lub żyjących w gospodarstwach domowych bez osób pracujących lub o niskiej intensywności pracy.

Pozytywna ocena spójności Strategii z dokumentem Europa 2020 potwierdza zgodność Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020 również z celami Krajowego Programu Reform.

Podstawowym odniesieniem dla strategii wojewódzkich jest przyjęta przez Rząd 13 lipca 2010 roku **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)**. W celu zwiększenia spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej kraju oraz zmniejszenia dystansu rozwojowego w stosunku do UE dokument ukierunkowany jest na trzy obszary rozwojowe:

1. KONKURENCYJNOŚĆ: Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów.
2. SPÓJNOŚĆ: Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.
3. SPRAWNOŚĆ: Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

Cele strategiczne i operacyjne ocenianej Strategii wpisują się w pełni w powyżej wymienione cele Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego. Nowa generacja dokumentów strategicznych zakłada terytorialne podejście do realizacji Strategii, poprzez identyfikację w regionie miejsc, w których w największym stopniu realizowane będą zakładane cele rozwojowe. Obszary takie utożsamiane są nie tylko z problemami danego regionu, ale również z jego potencjałami i są niezależne od granic administracyjnych. Autorzy Strategii w rozdziale VII *Obszary Strategicznej Interwencji* kierując się założeniami KSRR dokonali wyznaczenia obszarów strategicznej interwencji OSI (zidentyfikowano 6 OSI w regionie).

Kolejnym kluczowym dokumentem będącym odniesieniem dla strategii wojewódzkich w Polsce jest również **Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020 (ŚSRK)**, przyjęta przez Radę Ministrów 25 września 2012r.

Celem głównym Strategii jest *wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności*. Wyznacza trzy obszary strategiczne - *Sprawne i efektywne państwo*,

Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna, w których koncentrować się będą główne działania oraz określa, jakie interwencje są niezbędne w perspektywie średniookresowej w celu przyspieszenia procesów rozwojowych. Autorzy Strategii przypisują Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju do roku 2020 szczególnie istotne znaczenie i odnoszą się do 3 głównych obszarów strategicznych (Sprawne i efektywne państwo, Konkurencyjna gospodarka, Spójność społeczna i terytorialna).

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do roku 2020 uwzględnia ustalenia Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju oraz określa uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju, obszary strategicznej interwencji oraz strategiczne inwestycje do roku 2020. Wskazuje działania polegające na usuwaniu barier rozwojowych, w tym słabości polskiej gospodarki ujawnionych przez kryzys gospodarczy, z drugiej strony koncentrując się na potencjałach społecznych, gospodarczych i przestrzennych, które mają szansę stymulować rozwój kraju. ŚSRK jest najważniejszym dokumentem w perspektywie średniookresowej, określającym cele strategiczne rozwoju kraju do 2020 roku oraz założenia 9 zintegrowanych strategii. Długookresową Strategię Rozwoju Kraju, Średniookresową Strategię Rozwoju Kraju do roku 2020 oraz 9 strategii zintegrowanych łączy spójna hierarchia celów i kierunków interwencji. Rolą 9 zintegrowanych strategii jest sprecyzowanie kierunków działania i przedstawienie instrumentów realizujących strategiczne zadania państwa.

Strategicznym dokumentem długookresowym przywołanym w Strategii jest **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2030 (KPZK)**. W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego niejednokrotnie odwołano się do zapisów KPZK 2030. Wskazano na duże znaczenie polityki miejskiej oraz potencjału ośrodków metropolitalnych dla rozwoju społeczno – gospodarczego regionu i kraju (w przypadku województwa podlaskiego największe znaczenie mają działania związane z polityką miejską Białegostoku). W Strategii wskazano również potrzebę działań zwiększających dostępność terytorialną, zarówno wewnętrzną jak i zewnętrzną województwa. Założenia i cele Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 zostały uwzględnione zarówno w trakcie formułowania celów operacyjnych, jak również przy pracach związanych z wyznaczaniem Obszarów Strategicznej Interwencji.

Zapisy Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego w zakresie rozwoju obszarów wiejskich regionu uwzględniają również przyjętą w kwietniu 2012 roku Strategię Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa (SZRWIR). Zakłada ona poprawę jakości życia na obszarach wiejskich, a także wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju. Strategia ta uwzględnia koncepcję wielofunkcyjności obszarów wiejskich, rolnictwa i rybactwa w płaszczyźnie społecznej, gospodarczej, środowiskowej. Zróżnicowania przestrzenne i trendy rozwojowe obszarów wiejskich zostały uwzględnione m.in. w diagnozie strategicznej. Obszary wiejskie stanowią również jeden z Obszarów Strategicznej Interwencji wskazanych w Strategii.

Ostatnim z dokumentów, do których nawiązują Autorzy Strategii jest Projekt dokumentu Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności, czyli **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK)**. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów 5 lutego 2013 r. Główne założenia i scenariusze rozwoju społeczno - gospodarczego Polski przedstawione w dokumencie tworzą ramy dla pozostałych krajowych strategicznych dokumentów o krótszym horyzoncie czasowym. Cel główny dokumentu, jakim jest poprawa życia mieszkańców Polski realizowany jest w trzech filarach zadaniowych, którym podporządkowane są rozdziały tematyczne i problemowe: filar innowacyjności (modernizacji), filar

terytorialnego równoważenia rozwoju (dyfuzji) oraz filar efektywności, skupiający zadania dotyczące kształtowania przyjaznego i pomocnego państwa oraz rozwoju kapitału społecznego.

Ze względu na przyjęcie przez Radę Ministrów **Strategii Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)** już po opracowaniu SRWP 2020, ze zrozumiałych względów brak jest odniesienia do tego dokumentu. Przyjęta 22 stycznia 2013 roku Strategia Rozwoju Transportu. stanowi dokument wskazujący cele oraz kierunki rozwoju transportu w taki sposób, aby etapowo - do 2030 r. - możliwe było osiągnięcie celów założonych w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) oraz Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK 2020). Powołanie się na ten dokument jest zasadne, ponieważ jednym z priorytetowych kierunków interwencji w zakresie modernizacji i przestrzennego rozmieszczenia infrastruktury jest: Wzmacnianie połączeń transportowych Polski Wschodniej z obszarami o większych perspektywach rozwojowych.

Poniższa tabela zawiera analizę spójności celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z założeniami i celami przeanalizowanych powyżej Strategii, programów i koncepcji.

Ekspertycka ocena spójności celów strategicznych i operacyjnych Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego z dokumentami unijnymi i krajowymi

Cele strategiczne i operacyjne SRWP	UE 2020	KSRR 2020	ŚSRK 2020	KPZK 2030	SZRWRiR
CEL STRATEGICZNY 1: KONKURENCYJNA GOSPODARKA					
1.1 Rozwój przedsiębiorczości	A	A	A	N	A
1.2 Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	A	A	A	N	B
1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu	A	A	A	N	A
1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	B	A	A	A	A
1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	A	A	A	A	A
1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa	A	A	A	A	A
CEL STRATEGICZNY 2: POWIĄZANIA KRAJOWE I MIĘDZYNARODOWE					
2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym	B	A	N	N	A
2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa	B	A	B	N	N

2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	B	A	N	A	A
2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	B	A	B	A	B
2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu	A	A	A	A	A
CEL STRATEGICZNY 3: JAKOŚĆ ŻYCIA					
3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych	A	A	A	A	N
3.2 Poprawa spójności społecznej	A	A	A	A	A
3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego	A	A	A	A	A
3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	A	A	A	A	A

A – wysoka spójność celu Strategii z zapisami dokumentu; B – relatywnie niska spójność celu Strategii z zapisami dokumentu; N – nie dotyczy

IX. OCENA ROZDZIAŁU SYSTEM REALIZACJI

1. Realność i efektywność planowanego systemu wdrażania strategii

Generalna charakterystyka

System realizacji Strategii rozwoju powinien być oparty o ogólne zasady postępowania, które stanowić będą wytyczne oraz pożądany wzorzec działania dla podmiotów zaangażowanych w proces wdrażania SRWP 2020. Do najważniejszych z nich powinny należeć:

- zasada wieloszczeblowego zarządzania (*multi-level governance*) i zintegrowanych projektów, polegająca na podejmowaniu skoordynowanych działań i inwestycji prorozwojowych realizowanych przez różne podmioty i finansowanych z różnych źródeł w celu zapewnienia ich komplementarności i znacznej wartości dodanej, co będzie miało istotny wpływ na zdynamizowanie rozwoju regionu i poszczególnych jego części,
- zasada celowości i efektywności interwencji, obejmująca zapewnienia zgodności interwencji z celami strategicznymi SRWP 2020, zapewnienia optymalizacji zastosowanych metod i środków, dla osiągnięcia założonych celów oraz zastosowania mechanizmów służących ocenie wpływu i znaczenia planowanej interwencji na podstawie kryterium efektywności ujmowanym w aspekcie gospodarczym, przestrzennym i społecznym,
- zasada partnerstwa i współpracy, która oznacza powinność jak najściślejszej współpracy instytucji publicznych i innych podmiotów realizujących w sposób bezpośredni lub pośredni działania związane z implementacją Strategii, jak również mieszkańców regionu i ich organizacji oraz przedstawicieli świata biznesu i nauki,
- zasada decentralizacji i dekoncentracji systemu wdrażania, polegająca na przeniesieniu funkcji bezpośredniego wdrażania SRWP 2020 do jednostek zewnętrznych w stosunku do Urzędu Marszałkowskiego, w celu zwiększenia transparentności oraz oddzieleniu funkcji strategiczno – ewaluacyjnych od samych działań realizacyjno – wdrożeniowych,
- zasada efektywności zarządzania i minimalizacja kosztów, polegająca na zwiększeniu roli w procesie wdrażania SRWP 2020 jednostek o charakterze projektowym i jednoczesnym zmniejszeniu znaczenia jednostek o charakterze stricte administracyjnym.

Wynikające z Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa, przepisy dotyczące Strategii Województw stanowią:

- **Art. 11. ust.1b.** *W strategii rozwoju województwa wydziela się okres niewykraczający poza okres objęty aktualnie obowiązującą średniookresową strategią rozwoju kraju;*
- **Art. 11 ust. 1c.** *Strategia rozwoju województwa zawiera: 1) diagnozę sytuacji społeczno-gospodarczej województwa, 2) określenie celów strategicznych polityki rozwoju województwa, 3) określenie kierunków działań podejmowanych przez samorząd województwa dla osiągnięcia celów strategicznych polityki rozwoju województwa;*
- **Art. 11 ust. 1d.** *Strategia rozwoju województwa uwzględnia cele średniookresowej strategii rozwoju kraju, krajowej strategii rozwoju regionalnego, a także odpowiednich strategii*

ponadregionalnych oraz jest spójna z planem zagospodarowania przestrzennego województwa;

- **Art. 11 ust. 1e.** *Samorząd województwa, każdorazowo w terminie 9 miesięcy od dnia wejścia w życie uchwały o przyjęciu lub aktualizacji strategii lub planu, o których mowa w ust. 1d, dostosowuje do nich strategię rozwoju województwa.*

Wynikające z Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju przepisy dotyczące Strategii Województwa stanowią:

- **Art. 12a. ust. 7.** *Średniookresowa strategia rozwoju kraju podlega okresowej aktualizacji, co najmniej raz na cztery lata.*
- **Art.13 ust. 1.** *Strategie rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3, są spójne ze średniookresową strategią rozwoju kraju i określają w szczególności: 1) diagnozę sytuacji w odniesieniu do zakresu objętego programowaniem strategicznym, z uwzględnieniem stanu środowiska oraz zróżnicowań przestrzennych; 2) prognozę trendów rozwojowych w okresie objętym strategią; 3) określenie celów rozwoju w zakresie objętym strategią; 4) wskaźniki realizacji; 5) określenie kierunków interwencji, odpowiednio do rodzaju strategii, w ujęciu wojewódzkim lub terytorialnym; 6) systemy realizacji i ramy finansowe.*

Ocena ex-ante

Na podstawie analizy *desk research*, metod heurystycznych, oceny eksperckiej oraz przeprowadzonych indywidualnych wywiadów pogłębionych dokonano oceny ex ante w następujących blokach tematycznych: czy proponowany system odpowiada zasadzie wieloszczeblowego zarządzania (*multi-level governance*), czy obejmuje zasadę celowości i efektywności interwencji oraz czy wpisuje się w zasadę partnerstwa i współpracy.

W projekcie SRWP 2020 systemowi wdrażania Strategii poświęcono rozdziały „Zasady realizacji” oraz „Organizacja procesu wdrażania”. Przyjęte założenia systemu realizacji należy uznać za zgodne z zapisami Ustawy, w której jako narzędzia realizacyjne wskazano programy wojewódzkie oraz regionalny program operacyjny (art. 11, ust 3 USW). Analizowany dokument spełnia także zapisy Ustawy (art. 11, ust 5 USW) stawiając Samorząd Województwa Podlaskiego jako główny podmiot odpowiedzialny za realizację celów Strategii. Zidentyfikowaną w Strategii listę kluczowych partnerów należy uznać za prawidłową: działalność wszystkich wskazanych instytucji będzie miała znaczenie dla osiągnięcia oczekiwanych efektów w poszczególnych celach.

Dobrze należy ocenić zasady realizacji SRWP 2020, pozwalają one na jasne i przejrzyste rozpoczęcie procesu wdrażania Strategii i jej monitorowania. Szczegółowo opisana została każda z przyjętych zasad, co zmniejsza szczególnie w przyszłości zagrożenie złej interpretacji zbyt ogólnych zapisów.

Cele i zadania sformułowane w SRWP 2020 obejmują różnorodne dziedziny aktywności społeczno-gospodarczej, nie zapominając o wszystkich kluczowych podmiotach uczestniczących w procesie realizacji. Wyróżnienie trzech stref aktywności w procesie realizacji Strategii daje dodatkowe szanse i środki na jej poprawne i terminowe wdrażanie, równocześnie wyciągając Strategię szerzej niż jak miało to miejsce dotychczas po za tylko kompetencje i strukturę de facto Urzędu Marszałkowskiego.

W odniesieniu do większości celów rozwoju wskazanych w SRWP 2020, samorząd województwa, dysponuje przede wszystkim narzędziami (instrumentami) pośredniego oddziaływania (środki finansowe stymulujące rozwój – tworzące bodźce do podejmowania określonych działań). W SRWP 2020 założono, iż przewidywana wielkość środków wystarczy na zainicjowanie wskazanych w strategii działań prorozwojowych, uruchomienie ich; natomiast z całą pewnością wielkość środków dostępnych na poziomie regionu nie będzie wystarczająca do sfinansowania w całości osiągnięcia wskazanych celów rozwojowych.

Autorzy Strategii w proponowanym przez siebie systemie realizacji słusznie zauważają konieczność dekoncentracji systemu realizacji i jego wykraczanie poza Urząd Marszałkowski i jego struktury, jednak nie proponują jak ten postulat można wdrożyć. Zapisy odnoszące się do roli jaką pełnić ma Samorząd Województwa w procesie wdrażania Strategii powoduje, że na powrót w zbyt wysokim stopniu koncentrować się on będzie w Urzędzie Marszałkowskim i podległych jednostkach organizacyjnych, powodując, że całkowitą odpowiedzialnością za system wdrażania Strategii zostaje obciążony Marszałek Województwa odpowiadając bezpośrednio przed Sejmikiem Województwa i równocześnie pełniąc rolę koordynatora systemu wdrażania koordynując pracami PFT oraz wydzielonych jednostek w strukturach Urzędu Marszałkowskiego. W efekcie prowadzi to do połączenia funkcji wdrażania i ewaluacji działań w jednej jednostce, a tym samym znacząco ogranicza możliwości krytycznych ocen i szybkiego rozpoznawania błędów. Zbyt małą rolę w procesie wdrażania SRWP 2020 odgrywają jednostki zewnętrzne w stosunku do Urzędu oraz jednostki projektowe.

Do innych problemów instytucjonalno - legislacyjnych, które mogą zagrozić realizacji celów SRWP 2020, zaliczyć należy również: mało skuteczne uregulowania wspierające rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego (istotne w realizacji projektów zintegrowanych), brak uregulowań kwestii zarządzania w obszarach metropolitalnych (ustawa) oraz brak uregulowań w kwestii zarządzania procesami rewitalizacji miast (ustawa).

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Realność	Ocena poprawna Uzupełnienia wymaga proponowany w Strategii zapis odnoszący się do dekoncentracji systemu realizacji i przeniesieniu go poza strukturę Urzędu Marszałkowskiego. Należałoby rozważyć przekazanie elementów wdrażania Strategii poza struktury Urzędu Marszałkowskiego spełniając tym samym postulat decentralizacji oraz dekoncentrację systemu realizacji w ramach Urzędu Marszałkowskiego ale wykraczający poza jego układ z naciskiem na jednostki o charakterze projektowym. Pozwoliłoby to na stworzenie systemu który będzie realizował zadania w ramach wdrażania SRWP 2020 odpowiadając przed Marszałkiem i Zarządem Województwa.

2. System monitorowania

Generalna charakterystyka

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta Obszary Wiejskie wprowadza nowe rozwiązania systemowe w zakresie monitorowania i ewaluacji polityki regionalnej, które dotyczą również szczebla regionalnego. W zakresie monitorowania KSRR nakłada na samorządy wojewódzkie obowiązki związane z przeprowadzaniem analiz trendów i sytuacji w zakresie rozwoju regionalnego i przestrzennego na poziomie regionalnym oraz czuwaniem nad właściwym przebiegiem realizacji polityki regionalnej przez tworzenie i wykorzystanie odpowiednich mechanizmów monitorowania i ewaluacji w celu zwiększenia efektywności i skuteczności realizowanych działań prorozwojowych. Realizacja Strategii wymaga stałego i systematycznego obserwowania zmian zachodzących w regionie oraz w razie potrzeby szybkiego reagowania na pojawiające się zagrożenia i problemy w osiągnięciu zakładanych rezultatów.

Jednym z elementów Projektu SRWP 2020 jest opis systemu monitorowania i ewaluacji realizacji dokumentu. Sprawny system monitorowania powinien określać zasady sprawozdawczości, m.in. dotyczące przygotowywania strategicznego raportu o rozwoju społeczno-gospodarczym, regionalnym oraz przestrzennym oraz zawierać informacje na temat sposobu zbierania i wykorzystania danych statystycznych dla monitorowania przebiegu procesów rozwoju regionalnego i ewaluacji ich efektów z wykorzystaniem bazy wskaźników rozwoju. W efekcie możliwe jest wprowadzanie odpowiednich korekt w odniesieniu do zmieniających się warunków oraz informowanie opinii publicznej i decydentów o postępach w realizacji zakładanych celów. Ponadto sprawny system monitorowania pozwala również na bardziej efektywne wydatkowanie dostępnych środków finansowych oraz prawidłową alokację zasobów na konkretne kierunki działań.

Ocena ex-ante

Na podstawie analizy desk research, wywiadów IDI, oraz metod heurystycznych dokonano oceny ex ante w następujących blokach tematycznych:

- Zasady i mechanizmy monitorowania realizacji Strategii

Pozytywnie należy ocenić przedstawione w Strategii zasady i mechanizmy monitorowania realizacji Strategii, zauważono konieczność bieżącego prowadzenia monitoringu założeń strategicznych, co pozwoli na wyciąganie wniosków z tego, co zostało i nie zostało zrealizowane, jak i również modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele w przyszłości. Zakładany system przewiduje możliwość generowania dodatkowego zestawu danych, które nie są możliwe do uzyskania w ramach statystyk publicznych, poprzez działania Regionalnego Obserwatorium Terytorialnego (ROT), którego kompetencje określa Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020. Podstawowym dokumentem w procesie monitorowania będzie Raport Roczny z realizacji SRWP 2020. Przyjęte zasady monitorowania odpowiadają zasadzie wiarygodności, aktualności, obiektywności i koncentracji na punktach strategicznych.

- Podmioty kluczowe, kompetencje i obowiązki

Wystarczająco został również opisany system podmiotów kluczowych i ich kompetencji i obowiązków w systemie monitorowania i ewaluacji. Wylistowanie podstawowych zadań Regionalnego

Obserwatorium Terytorialnego pozwala na przeprowadzenie procesu monitorowania w sposób rzetelny i prawidłowy, zachowując równocześnie system sprawozdawczości z procesu monitorowania i ewaluacji do jednostki Wdrażającej Strategię jakimi będą Podlaskie Forum Terytorialne i Sejmik Województwa Podlaskiego.

- System gromadzenia i analizy danych

Pozytywnie należy ocenić zamiar bieżącego (corocznego) monitorowania i ewaluacji Strategii

Poniższa tabela prezentuje syntetyczne odpowiedzi na pytania badawcze w układzie trzech kryteriów ewaluacyjnych (efektywności, realności i skuteczności):

1. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami przy realizacji strategii odpowiada zasadzie wieloszczeblowego zarządzania (multi-level governance)?
2. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami przy realizacji strategii obejmuje zasadę celowości i efektywności interwencji?
3. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami oraz współpracy ponadregionalnej przy realizacji strategii wpisuje się w zasadę partnerstwa i współpracy?
4. Czy proponowany system realizacji strategii uwzględnia zasadę decentralizacji i dekoncentracji systemu wdrażania?
5. Czy proponowany system wdrażania uwzględnia zasadę efektywności zarządzania i minimalizacji kosztów?
6. Czy planowany system wdrażania strategii pozwoli efektywnie i skutecznie wdrażać strategię?

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Efektywność	Ocena pozytywna System współpracy samorządu z innymi podmiotami spełnia zasadę celowości i efektywności interwencji, obejmującą zapewnienie zgodności interwencji z celami strategicznymi SRWP 2020, zapewnienie optymalizacji zastosowanych metod i środków, dla osiągnięcia założonych celów oraz zastosowania mechanizmów służących ocenie wpływu i znaczenia planowanej interwencji na podstawie kryterium efektywności ujmowanym w aspekcie gospodarczym, przestrzennym i społecznym. Przedstawiony w SRWP 2020 system realizacji pod kątem efektywności nie generuje dodatkowych ani też nadmiernych kosztów dla podmiotów odpowiedzialnych za jej realizację. System monitoringu gwarantuje skuteczne wdrażanie i zarządzanie Strategią, pozwalając na bieżące monitorowanie efektów realizacji oraz będąc czułym narzędziem w przypadku zmian społeczno-gospodarczych w regionie.
2.	Realność	Ocena pozytywna Proponowany system współpracy odpowiada zasadzie wieloszczeblowego zarządzania, służącemu podejmowaniu skoordynowanych działań i inwestycji prorozwojowych realizowanych przez różne podmioty i finansowanych z różnych źródeł w celu zapewnienia ich komplementarności i znacznej wartości

		dodanej, co będzie miało istotny wpływ na zdynamizowanie rozwoju regionu i poszczególnych jego części. Założenia kosztowe systemu monitorowania i ewaluacji należy uznać za właściwe, jednak niektóre istotne aspekty jego funkcjonowania nie zostały w wystarczającym stopniu doprecyzowane, co uniemożliwia ocenę realności kosztowej systemu.
3.	Skuteczność	Ocena pozytywna System współpracy samorządu z innymi podmiotami zapewnia odpowiednią współpracę instytucji publicznych i innych podmiotów realizujących w sposób bezpośredni lub pośredni uwzględniających specyfikę województwa podlaskiego.

3. Kwantyfikacja celów – weryfikacja adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami oraz realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020

Generalna charakterystyka

Obecny system monitorowania SRWP liczy 50 wskaźników. Wśród nich znajdują się:

- wskaźniki oddziaływania, które odnoszą się do długofalowych skutków Strategii występujących po upływie pewnego czasu związanego z podjętymi działaniami (np. większa konkurencyjność firm) i ogólne – długofalowych efektów oddziaływujących na szerszą populację; w systemie monitorowania SRWP zidentyfikowano 12 wskaźników oddziaływania;
- wskaźniki rezultatu, które odnoszą się do bezpośrednich (natychmiastowych) efektów spowodowanych określonym projektem – mogą być one wyrażone w jednostkach fizycznych lub pieniężnych (np. oszczędność czasu, ilość ludzi korzystających z usług publicznych, ilość odprowadzanych lub oczyszczonych ścieków); w systemie monitorowania SRWP zidentyfikowano 32 wskaźników rezultatu;
- wskaźniki produktu, które odnoszą się do konkretnych działań; mierzone są w jednostkach fizycznych bądź pieniężnych (np. kilometry wybudowanych dróg, ilość metrów kwadratowych powierzchni użytkowej); w systemie monitorowania SRWP zidentyfikowano 6 wskaźników produktu.

Układ strukturalny systemu wskaźników monitorowania SRWP jest następujący: do monitorowania trzech celów strategicznych SRWP wybrano 6 wskaźników, po 2 do każdego z celów „Konkurencyjna gospodarka”, „Powiązania krajowe i międzynarodowe”, „Jakość życia”. Do monitorowania 15 celów operacyjnych zaproponowano 44 wskaźniki – liczba wskaźników dla poszczególnych celów waha się od 1 do 5 (patrz schemat 1).

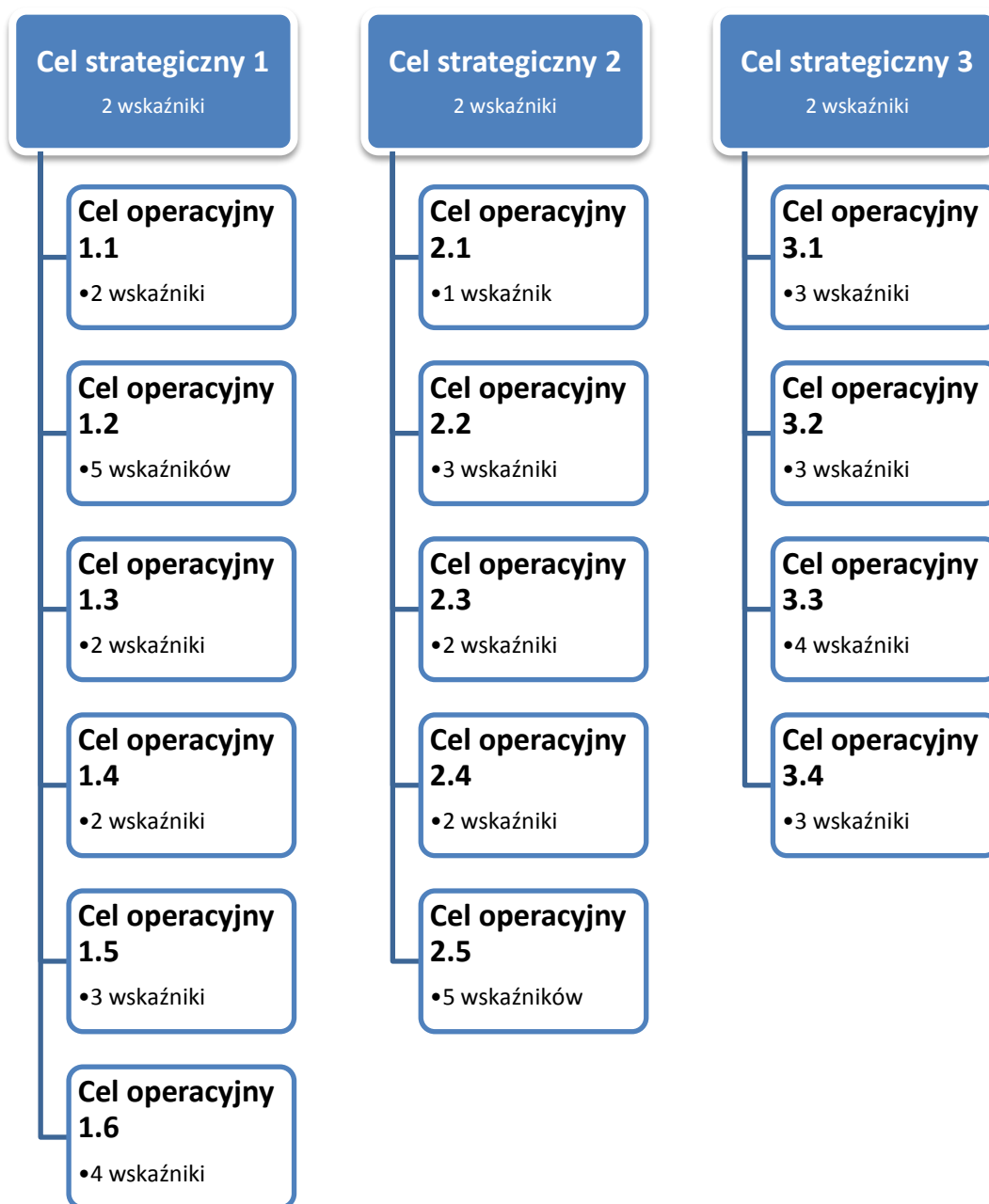
Na tym etapie oceny systemu wskaźników można stwierdzić, że zaproponowany system jest jasny i przejrzysty - wskaźniki odnoszą się do poszczególnych celów. System jest jednak stosunkowo obszerny (liczy 50 wskaźników), co w przyszłości może utrudnić monitorowanie Strategii oraz zmniejszyć przejrzystość tego procesu. Warto rozważyć skrócenie listy wskaźników. Zwięzły system wskaźników jest łatwiejszy w zarządzaniu, ponieważ unika się zbierania nadmiernej ilości, zbyt szczegółowych danych. Jest to w pełni zgodne z wytycznymi Komisji Europejskiej, której zalecenia

mówią o konieczności projektowania systemów wskaźników mniej złożonych i bardziej ukierunkowanych na użytkowników. W pierwszej kolejności proponujemy usunięcie wskaźników produktu, które są najmniej wartościowe pod względem oceny realizacji celów Strategii (na ich podstawie nie uzyskamy bowiem informacji o efektywności i skuteczności działań, które przeświadczać o powodzeniu przedsięwzięć). W drugiej kolejności warto rozważyć ograniczenie wskaźników rezultatu – stanowią one największą grupę mierników w systemie. Wskaźniki oddziaływania, jako najbardziej adekwatne do mierzenia efektów realizacji Strategii, proponujemy pozostawić, ewentualnie uzupełnić obecną listę nowymi wskaźnikami tego typu (kosztem wskaźników produktu i rezultatu).

Warto rozważyć zrównoważenie liczby wskaźników pomiędzy celami – przykładowo obecnie do monitorowania celu operacyjnego 1.2 zaproponowano 5 wskaźników, podczas gdy do mierzenia celu 2.1 wybrano tylko 1 wskaźnik. Proponujemy – analogicznie jak w przypadku większości celów - wybrać 2-3 mierniki, które najszerzej oddają kontekst realizacji interwencji. Przy ich wyborze warto kierować się dostępnością danych w statystykach publicznych (np. GUS, BDL, Eurostat) – wykorzystanie wskaźników ogólnodostępnych ułatwi w przyszłości analizy porównawcze z innymi regionami w Polsce czy Europie.

Zaproponowane na tym etapie zmiany przyczynią się do ograniczenia liczby wskaźników monitorowania Strategii do poziomu 41-44 mierników.

Schemat 1 Układ strukturalny systemu wskaźników monitorowania SRWP.

Źródło: opracowanie własne

Ocena Eex-ante

Ocena ex ante systemu wskaźników SRWP obejmowała:

1. ocenę adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami,
2. ocenę realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020.

Ocena adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami

Wskaźniki monitorowania Strategii zostały ocenione zgodnie z zasadą SMART, co oznacza, że powinny spełniać następujące kryteria:

- **konkretność (wiarygodność) (S)** – wówczas, gdy wskaźnik jest jednoznaczny, łatwy do zinterpretowania;
- **mierzalność (M)** – wówczas, gdy dany wskaźnik jest ujęty w wartościach liczbowych, co umożliwia jego weryfikację po zakończeniu wdrażania;
- **dostępność (A)** – wówczas, gdy wskaźnik jest dostępny, osiągalny;
- **odpowiedniość (trafność) (R)** – wówczas, gdy dany wskaźnik dostosowany jest do charakteru celu, priorytetu działania, projektu oraz oczekiwanych efektów związanych z jego realizacją;
- **określoność w czasie (T)** – wówczas, gdy wskaźnik uwzględnia perspektywę czasową, kiedy możliwe jest określenie dostępności informacji niezbędnych do określenia, czy dany cel został osiągnięty i czy w określonym okresie informacje te będą już dostępne.

Ponadto wskaźniki zostały poddane weryfikacji pod kątem:

- **efektywności kosztowej (E)** - taniości dla instytucji monitorujących i obywateli oraz nadwyżki korzyści z tytułu monitorowania nad kosztami gromadzenia i przetwarzania danych;

Jeśli kryterium zostało spełnione, wskaźnik otrzymał ocenę pozytywną (+), jeśli nie zostało spełnione (całkowicie lub częściowo) – ocenę negatywną (-). Wyniki oceny systemu wskaźników SRWP wraz z komentarzami zostały zaprezentowane w tabeli 1 (wskaźniki celów strategicznych) i tabeli 2 (wskaźniki celów operacyjnych).

Tabela 1. Wyniki oceny wskaźniki monitorowania celów strategicznych SRWP wraz z komentarzami.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ⁸	Kryteria oceny ⁹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka												
1	PKB na 1 mieszkańca	zł	GUS	O	-	+	+	+	+	+	S – brak określenia rodzaju cen (bieżące czy stałe); wartość bazowa sugeruje, że wskaźnik liczony jest na podstawie cen bieżących – to uniemożliwia porównywanie wartości wskaźnika w przekroju czasowym oraz utrudnia jego interpretację (wzrost wskaźnika może być konsekwencją wzrostu cen);	Doprecyzowanie nazwy wskaźnika. Proponujemy zmianę wskaźnika na jego odpowiednik w cenach stałych „PKB na 1 mieszkańca w cenach stałych”
2	Liczba firm na 10 000 ludności (Liczba podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w REGON w przeliczeniu na 10 000 ludność)	szt.	GUS	R	+	+	+	-	+	+	R – wskaźnik nie odzwierciedla poziomu konkurencyjności gospodarki, a jedynie poziom przedsiębiorczości	Proponujemy zmianę wskaźnika na: 1) jednostkowe koszty pracy, wskazująca poziom konkurencyjności kosztowej; 2) udział patentów udzielonych w regionie w ogólnej liczbie patentów udzielonych w Polsce, jako aproksymacja konkurencyjności o charakterze pozacenowym

⁸ Oznaczenia: O – wskaźnik oddziaływania, R – wskaźnik rezultatu, P – wskaźnik produktu.

⁹ Oznaczenia: S – konkretność (wiarygodność), M – mierzalność, A - dostępność, R – odpowiedniość (trafność), T – określoność w czasie, E - efektywność kosztowa.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ⁸	Kryteria oceny ⁹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe												
3	Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	EUR	GUS	O	+	+	+	+	+	-	E – dostępność wskaźnika w statystykach publicznych nie jest systematyczna; pozyskiwanie wartości może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą z ogólnodostępnych danych GUS (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ⁸	Kryteria oceny ⁹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
4	Średnioroczna wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych	mln EUR	PAIIIZ	O	-	+	+	+	+	-	<p>S- brak określenia okresu, dla którego liczona ma być wartość średnia; wskaźnik jest inny niż zaproponowana miara sukcesu (patrz str.39 projektu SRWP);</p> <p>E –dostępność wskaźnika w statystykach publicznych nie jest systematyczna, pozyskiwanie wartości może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	<p>Uspójnienie wskaźnika z zaproponowaną miarą sukcesu dla celu strategicznego 2.</p> <p>Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez PAIIIZ (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zlecanych tej instytucji.</p> <p>Warto rozważyć zamianę wskaźnika na: <i>udział kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce</i>, który można wyliczyć na bazie danych Banku Danych Lokalnych GUS</p>

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ⁸	Kryteria oceny ⁹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
Cel strategiczny 3. Jakości życia												
5	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały	osoby/ na 1000 ludności	GUS	O	+	+	+	+	+	+	-	-
6	Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym	zł	GUS	O	+	+	+	+	+	+	-	-

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Wyniki oceny wskaźniki monitorowania celów operacyjnych SRWP wraz z komentarzami.

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
Cel operacyjny 1.1 Rozwój przedsiębiorczości												
1	Udział powierzchni upraw ekologicznych w powierzchni gruntów rolnych	%	GUS	P	+	+	+	-	+	+	R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 1.1	Usunięcie wskaźnika; proponujemy zamienić go na: <i>udział nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach należących do sektora prywatnego w całkowitej wielkości nakładów inwestycyjnych w woj. podlaskim</i>

¹⁰ Oznaczenia: O – wskaźnik oddziaływania, R – wskaźnik rezultatu, P – wskaźnik produktu.

¹¹ Oznaczenia: S – konkretność (wiarygodność), M – mierzalność, A - dostępność, R – odpowiedniość (trafność), T – określoność w czasie, E - efektywność kosztowa

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
2	Liczba nowo zarejestrowanych firm (Nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym podmioty gospodarki narodowej)	szt.	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
Cel operacyjny 1.2 Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw												
3	Nakłady ogółem na działalność badawczą i rozwojową w % PKB	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
4	Udział podmiotów gospodarczych w nakładach na działalność B+R w %	%	GUS	R	-	+	+	+	+	+	S – nazwa wskaźnika nie jest jednoznaczna; wartość bazowa wskazuje, że chodzi o „udział podmiotów gospodarczych ponoszących nakłady na działalność B+R w ogólnej liczbie podmiotów”	Doprecyzowanie nazwy wskaźnika
5	Wartość wydatków na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe prowadzące działalność innowacyjną	tys. zł	GUS	R	-	+	+	+	+	+	S – nazwa wskaźnika nie jest jednoznaczna; wartość bazowa wskazuje, że chodzi o „Nakłady na działalność innowacyjną przedsiębiorstw przemysłowych przypadające na jedno przedsiębiorstwo, które poniosło nakłady na tego typu działalność”	Doprecyzowanie nazwy wskaźnika
6	WDB na pracownika	tys. zł	GUS	O	-	+	+	+	+	+	S – brak określenia rodzaju cen (bieżące czy stałe); wartość bazowa sugeruje, że wskaźnik liczony jest na podstawie cen bieżących – to uniemożliwia porównywanie wartości wskaźnika w przekroju	Doprecyzowanie nazwy wskaźnika. Proponujemy zamianę wskaźnika na jego odpowiednik w cenach

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
											czasowym oraz utrudnia jego interpretację (wzrost wskaźnika może być konsekwencją wzrostu cen);	stałych
7	Liczba patentów we wspieranych podmiotach	szt.	badania własne	R	+	+	+	+	+	-	E – wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Uzupełnienie metodologii i określenie częstotliwości wyliczania wartości wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zleczanych instytucjom badawczym).
Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu												
8	Udział osób w wieku 25-64 lata uczestniczących w kształceniu ustawicznym w ogólnej liczbie ludności w tym wieku	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
9	Wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata wg BAEL	%	GUS/ Eurostat	O	+	+	+	+	+	+	-	-
Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych												
10	Liczba podmiotów III sektora na 1000 mieszkańców	szt.	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
11	Średnia liczba korzystających z: muzeów, teatrów i instytucji muzycznych, domów i ośrodków kultury, klubów i świetlic, galerii i salonów sztuki, kin, bibliotek publicznych oraz placówek informacyjno-bibliotecznych	osoby/ 1 tys. mieszkań ców	GUS	R	+	+	+	+	+	-	E – wskaźnik wyliczany na podstawie danych GUS, może to powodować problemy na etapie gromadzenia danych potrzebnych do wyliczenia tego wskaźnika	Uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP
Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych												
12	Udział energii ze źródeł odnawialnych w końcowym zużyciu energii brutto	%	GUS	R	+	+	+	+	+	-	E – wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	<p>Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez GUS (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.</p> <p>Warto rozważyć zmianę wskaźnika na: <i>udział energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem</i>, który jest dostępny w BDL</p>

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
13	Ograniczenie emisji metanu CH ₄	%	KOBiZE	R	-	+	+	+	+	-	<p>S – wskaźnik nie jest jednoznaczny, brak wskazania roku odniesienia, w stosunku, do którego ma być mierzone ograniczenie emisji (do roku poprzedniego, czy bazowego?);</p> <p>E – wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	<p>Doprecyzowanie nazwy i częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez KOBiZE (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.</p> <p>Warto rozważyć zamianę wskaźnika na: <i>emisja zanieczyszczeń gazowych ogółem z zakładów szczególnie uciążliwych</i>, który jest dostępny w BDL</p>
14	Odsetek spraw załatwianych drogą elektroniczną (jako % z 20 podstawowych usług)	%	GUS	R	-	+	+	+	+	-	<p>S – wskaźnik nie jest jednoznaczny, nie wiadomo, o jakie usługi chodzi;</p> <p>E – wskaźnik wyliczany na podstawie danych GUS (może powodować problemy podczas gromadzenia danych potrzebnych do wyliczenia tego wskaźnika)</p>	<p>Doprecyzowanie nazwy i uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP</p>
Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa												

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
15	Odsetek gospodarstw domowych z dostępem do szerokopasmowego Internetu	%	GUS, Bank Danych Lokalnych	R	+	+	+	+	+	+	-	-
16	Odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
17	Korzystający z sieci gazowej	%	BDL	R	+	+	+	+	+	+	-	-
18	Długość zmodernizowanej sieci energetycznej	km	badania własne	P	+	+	+	-	+	-	R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 1.6 E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Usunięcie wskaźnika
Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym												
19	Udział sprzedaży eksportowej w sprzedaży ogółem	%	GUS	O	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez GUS (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
												<p>na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.</p> <p>Warto rozważyć zmianę wskaźnika na: <i>udział eksportu w produkcji sprzedanej przemysłu</i></p>
Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa												
20	Wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa – pozycja w rankingu	pozycja rankingowa	IBnGR	R	+	+	+	+	+	+	-	-
21	Powierzchnia udostępnionych terenów inwestycyjnych	km ²	badania własne	P	+	+	+	-	+	-	<p>R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 2.2</p> <p>E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	Usunięcie wskaźnika
22	Zatrudnienie w firmach z udziałem kapitału zagranicznego wg jednostek lokalnych	osoby	GUS	R	+	+	+	+	+	-	<p>E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	<p>Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą</p>

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
												<p>ze statystyk prowadzonych przez GUS (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.</p> <p>Warto rozważyć zmianę wskaźnika na: <i>liczbę pracujących w podmiotach gospodarczych z udziałem kapitału zagranicznego</i>, który jest dostępny w BDL</p>
Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej												
23	Liczba sieci współpracy transgranicznej (w tym euroregiony)	szt.	badania własne	R	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zleczanych instytucjom badawczym).
24	Liczba umów dotyczących współpracy w ramach EWT	szt.	badania własne	P	+	+	+	-	+	-	R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 2.3 E - wskaźnik objęty dodatkowym	Usunięcie wskaźnika

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
											badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	
Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej												
25	Liczba wspólnych projektów ponadregionalnych	szt.	badania własne	R	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zlecanych instytucjom badawczym).
26	Liczba umów/porozumień pomiędzy władzami samorządowymi	szt.	badania własne	P	+	+	+	-	+	-	R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 2.4 E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Usunięcie wskaźnika
Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu												

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
27	<p>Długość dróg nowych lub zmodernizowanych</p> <ul style="list-style-type: none"> – krajowych – wojewódzkich – powiatowych – gminnych 	km	badania własne w oparciu o dane m. in. GDDKiA	P	+	+	+	-	+	-	<p>R – wskaźnik nie mierzy efektów realizacji celu 2.5</p> <p>E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	Usunięcie wskaźnika
28	Liczba mieszkańców w strefach dostępności drogowej Białegostoku 60 min	tys. os.	IGiPZ PAN	R	+	+	+	+	+	-	<p>E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	<p>Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez IGiPZ PAN (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji. Uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika.</p>
29	Liczba mieszkańców w strefach dostępności kolejowej Białegostoku 60 min	tys. os.	IGiPZ PAN	R	+	+	+	+	+	-	<p>E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP</p>	<p>Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą</p>

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
												ze statystyk prowadzonych przez IGiPZ PAN (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji. Uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika.
30	Średni czas dojazdu z Białegostoku do Warszawy (w transporcie drogowym i kolejowym)	godz. (min)	badania własne	R	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik objęty dodatkowym badaniem; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zleczanych instytucjom badawczym). Uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika.
31	Przewozy pasażerów komunikacją regionalną – transport kolejowy – transport zbiorowy samochodowy (bez komunikacji miejskiej)	tys. os.	PKP GUS	R	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
												przez PKP, GUS (tj. instytucji wskazanych w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tym instytucjom. Uzupełnienie metodologii wyliczania wartości wskaźnika.
Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych												
32	Przyrost naturalny	narodzin / 1 tys. ludności	GUS	O	+	+	+	+	+	+	-	-
33	Udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (przedszkola, punkty i zespoły przedszkolne)	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
34	Wskaźnik aktywności zawodowej: – ogółem – osób w wieku 15-24 lata – osób w wieku 55 lat i więcej	%	BAEL, GUS	O	+	+	+	+	+	-	E – w najnowszym roczniku (z 2012 roku) zrezygnowano z prezentacji wskaźnika aktywności zawodowej osób w wieku 55 lat i więcej – obecnie prezentowany jest wskaźnik dla przedziału wiekowego 65 lat i więcej	Proponujemy zamianę wskaźnika dot. <i>osób w wieku 55 lat i więcej</i> na wskaźnik dot. <i>osób w wieku 65 lat i więcej</i>
Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej												

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
35	Wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym (wskaźnik zbiorczy trzech podwskaźników)	%	GUS	O	-	+	+	+	+	+	S – nazwa wskaźnika nie jest jednoznaczna; wartość bazowa wskazuje, że chodzi o „wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych”	Doprecyzowanie nazwy wskaźnika
36	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej	osoby/10 tys. ludności	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
37	Liczba przedsiębiorstw będących członkami organizacji Global Compact w woj. podlaskim w relacji do liczby takich przedsiębiorstw w całej Polsce	%	United Nations, Global Compact	R	+	+	+	+	+	+	-	-
Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego												
38	Zgony według przyczyn (choroby cywilizacyjne): – nowotwory, – choroby układu krążenia	osoby/10 0 tys. mieszkańców	GUS	O	+	+	+	+	+	+	-	-
39	Liczba zabitych w wypadkach drogowych	szt./100 wypadków	KGP	R	+	+	+	+	+	+	-	-
40	Liczba rannych w wypadkach drogowych	szt./100 wypadków	KGP	R	+	+	+	+	+	+	-	-

L.p.	Nazwa wskaźnika	Miara	Źródło	Typ wskaźnika ¹⁰	Kryteria oceny ¹¹						Komentarz/uwagi	Rekomendacje
					S	M	A	R	T	E		
41	Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami												
42	Udział ludności korzystający z oczyszczalni ścieków	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-
43	Udział odpadów zebranych w stosunku do wytworzonych	%	GUS	R	+	+	+	+	+	-	E - wskaźnik nie jest obecnie dostępny w statystykach publicznych; pozyskiwanie wartości wskaźnika może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących SRWP	Doprecyzowanie częstotliwości pozyskiwania wartości miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze statystyk prowadzonych przez GUS (tj. instytucji wskazanej w źródle), czy na podstawie odrębnych badań zleczanych tej instytucji.
44	Odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych	%	GUS	R	+	+	+	+	+	+	-	-

Źródło: opracowanie własne

UWAGA: Kolorem szarym zaznaczono wskaźniki, dla których w załączniku do projektu Strategii nie określono wartości bazowych (w głównej mierze są to wskaźniki proponowane przez Autorów Strategii do objęcia badaniem własnym). Zgodnie z adnotacją Autorów, zostaną one uzupełnione na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP w przypadku potwierdzenia zasadności (trafności) ich doboru. W związku z tym przyjęliśmy, że wspomniane wskaźniki są mierzalne i dostępne (otrzymały oceny pozytywne w zakresie spełniania tych dwóch kryteriów). W przypadku oceny efektywności kosztowej tychże

wskaźników, na tym etapie prac jest ona utrudniona, ponieważ nie są jeszcze sprecyzowane źródła pozyskiwania wartości tych wskaźników i/lub metodologie ich wyznaczania. Z tego względu ocena tych wskaźników w zakresie spełniania kryterium efektywności kosztowej jest negatywna, ale tylko potencjalnie – część z nich może stać się nieprawdziwa po uzupełnieniu brakujących informacji na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii (wskazówki dotyczące uzupełnień zostały podane w tabeli w kolumnie „Rekomendacje”).

Podsumowanie oceny adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny sytemu wskaźników proponowanego w SRWP.

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Konkretność (wiarygodność)	<p>Odpowiedź częściowo pozytywna</p> <p>Zdecydowana większość wskaźników spełnia kryterium konkretności - w ośmiu przypadkach nie zostały wystarczająco precyzyjnie określone nazwy wskaźników. Rekomendujemy zatem, aby uzupełnić definicje tych wskaźników. Zabieg ten pozwoli na usprawnienie procesu monitoringu Strategii.</p>
2.	Mierzalność	<p>Ocena pozytywna</p> <p>Wszystkie zaproponowane wskaźniki spełniają kryterium mierzalności i dostępności. W przypadku wskaźników, dla których na chwilę obecną brakuje określenia wartości bazowych w dokumencie, rekomendujemy ich uzupełnienie na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii oraz doprecyzowanie kwestii częstotliwości pozyskiwania wartości danego miernika na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP. Ponadto wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zleczanych instytucjom badawczym) oraz opisanie metodologii wyliczania wartości wskaźników. Proponujemy umieszczenie tych elementów w załączniku do dokumentu Strategii.</p>
3.	Dostępność	
4.	Odpowiedniość (trafność)	<p>Odpowiedź częściowo pozytywna</p> <p>Wskaźniki są z reguły dobrze dobrane i we właściwy sposób odnoszą się do celów, którym zostały przypisane. Wątpliwości budzi odpowiedniość wskaźników produktu, które abstrahują od efektywności podejmowanych w ramach SRWP działań, przez to nie mówią nic o skuteczności realizacji założonych celów – sugerujemy zatem usunięcie tych wskaźników. Nieodpowiednie do mierzenia oddziaływania Strategii wydają się być także wskaźniki podawane w cenach bieżących (cały zakładany wzrost wartości wskaźnika może wynikać ze wzrostu cen, a więc nie musi być konsekwencją wzrostu w ujęciu realnym).</p> <p>Warto rozważyć wyekstraktowanie oddziaływania Strategii na wartości rozpatrywanych wskaźników. Wydaje się zasadne uwzględnienie co najmniej podstawowych wskaźników analizy kontrfaktualnej (wpływ realizacji Strategii na poziom PKB per capita (w cenach stałych), wpływ realizacji Strategii na poziom spożycia prywatnego (w cenach stałych), wpływ realizacji Strategii na poziom wskaźnika zatrudnienia wg BAEL (wiek 20-64)). Mierząc jedynie zmiany wartości bezwzględnych określonych wskaźników, można uwzględnić nie tylko działania Strategii, ale także szereg innych czynników gospodarczych, społecznych, politycznych, czy technologicznych. Prawdopodobne jest zatem osiągnięcie zakładanych wartości bez udziału Strategii. Możliwa jest również sytuacja, gdy aktywności podejmowane w ramach realizacji Strategii generują pozytywne</p>

		efekty, jednakże oddziaływanie czynników zewnętrznych ma charakter negatywny dla rozwoju określonej tendencji. W tym przypadku, czysto opisowa ocena zmian wielkości wskaźników monitorowania może doprowadzić do sformułowania mylnych wniosków, a następnie podejmowania nietrafnych decyzji w procesie aktualizacji tak znaczącego dokumentu, jakim jest Strategia województwa.
5.	Określoność w czasie	Ocena pozytywna W przypadku wszystkich wskaźników został określony horyzont czasowy, w jakim powinny zostać osiągnięte zakładane wartości docelowe wskaźników (rok 2020)
6.	Efektywność kosztowa	Odpowiedź częściowo pozytywna Większość proponowanych wskaźników (56%) jest ogólnodostępna w statystykach publicznych i ich pozyskiwanie nie generuje dodatkowych kosztów. W przypadku pozostałych wskaźników (44%) ocena efektywności kosztowej na tym etapie prac nad aktualizacją Strategii jest utrudniona, ponieważ nie są jeszcze sprecyzowane źródła pozyskiwania wartości tych wskaźników i/lub metodologie ich wyznaczania. Dopiero uzupełnienie powyższych informacji pokaże, jaka część z tych wskaźników może generować dodatkowe koszty dla instytucji monitorujących i obywateli, lub nadwyżki korzyści z tytułu monitorowania nad kosztami gromadzenia i przetwarzania danych. Rekomendujemy zatem uzupełnienie brakujących informacji.

Pozytywnie należy ocenić powiązanie systemu monitorowania SRWP z systemem wskaźników strategicznych opracowywanych na szczeblu krajowym. Warto jednak rozważyć uwzględnienie w nim wskaźników monitorujących sytuację regionu na tle europejskim oraz na tle pozostałych polskich województw (np. PKB per capita w PPS w odniesieniu do średniej dla UE-27 i średniej dla Polski; wydajność pracy w PPS w odniesieniu do średniej dla UE-27 i średniej dla Polski). Zabieg ten zapewni porównywalność wskaźników w kontekście krajowym i międzynarodowym.

Ocena realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020

W celu oceny realności oszacowania wartości docelowych wskaźników monitorowania SRWP dla roku 2020, została przygotowana baza danych z szeregami czasowymi wszystkich wskaźników, które są obecnie dostępne w statystykach publicznych (przy zachowaniu zgodności źródeł danych ze wskazanymi w Strategii). Analiza porównawcza bazy danych i wartości bazowych wskaźników określonych w SRWP wykazała, że:

- w przypadku większość wskaźników dostępne są bardziej aktualne dane statystyczne (dotyczy to m.in. *wartości eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, salda migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały, przeciętnego miesięcznego dochodu do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym*, itd.);
- dla kilku wskaźników podana została nieprawidłowa wartość bazowa - *nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym podmioty gospodarki narodowej, liczba podmiotów III sektora na 1000 mieszkańców, odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego, udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej*,

zgony według przyczyn (nowotwory, choroby układu krążenia), odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych;

- w kilku przypadkach brakuje podania roku dla wartości bazowej (*wskaźnik atrakcyjności inwestycyjnej województwa – pozycja w rankingu, odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego, korzystający z sieci gazowej, liczba sieci współpracy zagranicznej, wskaźnik zagrożenia ubóstwem lub wykluczeniem społecznym*).

Rekomendujemy na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii uaktualnienie wartości bazowych wskaźników, a także weryfikację i uzupełnienie brakujących informacji w przypadkach wyżej wymienionych.

Mając na uwadze powyższe, w kolejnym kroku została dokonana ocena realności oszacowania wartości docelowych wskaźników monitorowania SRWP dla roku 2020. Analiza dotyczyła tych wskaźników, dla których zostały one w Strategii wyznaczone. W przypadku wskaźników dla których wartości bazowe określone w SRWP nie zgadzały się z danymi statystycznymi zebranymi na potrzeby przeprowadzenia analizy (tj. *nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym podmioty gospodarki narodowej, liczba podmiotów III sektora na 1000 mieszkańców, odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego, udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej*) ocena realności wartości docelowych była niemożliwa bez podania przyczyn tych rozbieżności - wartości bazowe i docelowe tych wskaźników powinny być szczegółowo zweryfikowane na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii.

Ocena realności oszacowania wartości docelowych pozostałych wskaźników bazowała natomiast na porównaniu tych wartości z wynikami otrzymanymi za pomocą makroekonomicznego modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego¹², za pomocą modeli ekonometrycznych i modeli szeregów czasowych skonstruowanych dla badanych wskaźników, a także z wartościami wskaźników prezentowanymi w dokumencie KSRR.

Porównując wartości docelowe wskaźników założono, że powinny one wykazywać się poprawą w stosunku do wartości bazowej, być z jednej strony ambitne, a z drugiej strony realne i możliwe do osiągnięcia przy posiadanych zasobach. Większość wskaźników oceniona w ten sposób wskazuje na prawidłowe ich oszacowanie, jednakże pojawiają się rozbieżności, które, bez opisanie metodologii ich szacowania (określenia czynników mających wpływ na podane wartości oraz przyjętych założeń), trudno zinterpretować, tj.:

- w przypadku wskaźnika *saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały* wartość docelową dla roku 2020 Autorzy Strategii szacują na poziomie 0 os./1000 mieszkańców, co jest bardzo ambitnym zamierzeniem biorąc pod uwagę tendencje historyczne wskaźnika (model szeregu czasowego wskazuje, że wartość wskaźnika w 2020 roku powinna kształtować się na poziomie ok. -0,4 os./1000 mieszkańców);
- w przypadku wskaźnika *odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych* wartość docelowa w SRWP została oszacowana na poziomie 100%, co może okazać się nierealne do spełnienia zważając na to, że selekcja odpadów nie jest obowiązkowa, jedynie zmniejsza koszt ich wywozu (nie należy wykluczać, że część mieszkańców województwa będzie stać

¹²Opis metodologii HERMIN dostępny jest na stronie www.hermin.pl

na ponoszenie większych opłat z tytułu niesegregowania śmieci); mając na uwadze powyższe, warto rozważyć obniżenie wartości docelowej wskaźnika (do poziomu ok. 90%).

Pojawienie się bardziej aktualnych danych statystycznych w przypadku niektórych wskaźników spowodowało, że oszacowane dla nich wartości docelowe stały się niewiarygodne. Dotyczy to takich wskaźników jak:

- *wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca* – wartość docelowa wskaźnika oszacowana została w SRWP na 1000 EUR, podczas gdy najbardziej aktualne dane wskazują, że wartość wskaźnika już w roku 2010 zbliżyła się do tego poziomu osiągając wielkość 930 EUR; zakładając, że średnie tempo wzrostu wskaźnika w ciągu następnych 10 lat będzie takie samo jak w latach 2006-2010 (tj. 3,6% rocznie), w 2020 roku wskaźnik powinien kształtować się na poziomie ok. 1320 EUR;
- *przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym* - wartość docelową wskaźnika oszacowano na 1205,42zł, natomiast wg najnowszych danych wskaźnik już w 2011 roku osiągnął poziom bliski wspomnianej wartości (1188,5zł);
- *wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw stwierdzonych* - wartość docelowa wskaźnika w SRWP wynosi 70%, czyli mniej niż wskazują na to najnowsze dane z 2011r (70,3%);
- *wartość wydatków na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe prowadzące działalność innowacyjną* – wartość docelowa wskaźnika w SRWP wynosi 4000 tys zł, podczas gdy najnowsze dane wskazują, że wskaźnik już w 2011r. zbliżony do powyższego poziom (3661,6 tys zł).

Pozostałe wskaźniki oszacowane zostały w sposób poprawny pod kątem przyjmowanych wartości w czasie:

- cechują się tendencją, która dąży do poprawy ogólnej sytuacji w województwie podlaskim wskutek realizacji poszczególnych celów Strategii;
- oszacowane są w sposób ambitny, ale jednocześnie realny i adekwatny do planowanych działań i określonych możliwości (dostępnych zasobów); dobrym przykładem są tu wskaźniki dotyczące monitorowania celu strategicznego 1 *Konkurencyjna gospodarka*.

Podsumowanie oceny realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020

Poniżej w sposób tabelaryczny dokonano syntetycznej oceny realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020.

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Realność	<p>Odpowiedź częściowo pozytywna</p> <p>Na podstawie przeprowadzonej analizy należy stwierdzić, że większość wartości docelowych wskaźników została oszacowana realnie i wiarygodnie. Rekomenduje się jednakże weryfikację wartości docelowych następujących wskaźników: <i>saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały, odpady zebrane selektywnie z gospodarstw domowych, wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym, wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw</i></p>

stwierdzonych, wartość wydatków na 1 przedsiębiorstwo przemysłowe prowadzące działalność innowacyjną.

W związku z udostępnieniem nowych danych statystycznych przez ośrodki badawcze nieaktualne stały się wartości bazowe większości wskaźników monitorowania SRWP. Rekomendujemy ich uaktualnienie. Ponadto w przypadku wskaźników tj. *nowo zarejestrowane w rejestrze REGON w sektorze prywatnym podmioty gospodarki narodowej, liczba podmiotów III sektora na 1000 mieszkańców, odsetek podmiotów gospodarczych posiadających dostęp do Internetu szerokopasmowego, udział dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym, liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej*, rekomendujemy weryfikację ich wartości bazowych.

4. Realność i zasadność przyjętych założeń dla ram finansowych SRWP 2020

Generalna charakterystyka

Niniejsza część odnosi się do ram finansowych SRWP 2020 prezentowanych w dokumencie Strategii przekazanej Wykonawcy dnia 31 grudnia 2012 roku.

Znaczącym elementem konstrukcji strategii rozwoju jest określenie jej ram finansowych. Zgodnie z wymogami zawartymi w przewodniku do aktualizacji strategii wydanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego¹³ w dokumencie powinny zawierać się założenia dotyczące zarówno sposobu, źródeł jak i wysokości finansowania regionalnej polityki rozwojowej.

Ocena EX ANTE

Ocena ram finansowych strategii rozwoju województwa podlaskiego, przeprowadzona na podstawie analizy eksperckiej z wykorzystaniem metody desk research i indywidualnych wywiadów pogłębionych pozwala odpowiedzieć na następujące pytanie ewaluacyjne:

1. Czy istnieje potencjał finansowy umożliwiający realizację głównych kierunków interwencji w ramach SRWP 2020?
2. Czy założenia przyjęte przy tworzeniu ram finansowych SRWP 2020 są realne i zasadne?

Poniższa tabela zawiera syntetyczną ocenę ram finansowych strategii rozwoju województwa podlaskiego pod kątem realności, pozwalającą odpowiedzieć na pytanie czy założenia dotyczące finansowania realizacji strategii są realne i zasadne.

L.p.	Kryterium	Syntetyczna odpowiedź
1.	Realność	Ocena częściowo pozytywna Zamieszczone w Strategii założenia dotyczące jej ram finansowych w obecnej postaci są realne, jednak zbyt ogólne. Słusznie wyszczególnione zostały wszystkie możliwe źródła finansowania działań strategicznych. Prawdopodobnie stwierdzono, że środki na realizację strategii głównie będą pochodziły ze środków publicznych, przy znaczącym udziale środków

¹³ „Aktualizacja strategii rozwoju województw z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i unijnych”. Przewodnik, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, maj 2011r.

z funduszy europejskich. Brakuje jednak informacji o wielkości tych środków. Wartościowe jest zamieszczone przyporządkowanie źródeł finansowania do poszczególnych celów operacyjnych.

Ramy finansowe jako wyznacznik potencjału finansowego województwa w zakresie realizacji zapisów Strategii stanowią niezmiernie istotny element dokumentu. Pozwalają bowiem na ocenę realności ujętych w nim zapisów, a przez to umożliwiają bardziej precyzyjną ocenę jakości całego dokumentu strategicznego. Rekomenduje się wydzielenie z rozdziału pt. „System realizacji” części „Ramy finansowe” i ustanowienie jej jako odrębnego rozdziału SRWP.

Zamieszczone w Strategii założenia dotyczące jej ram finansowych w obecnej postaci są przedstawione w ujęciu jakościowym, natomiast brakuje ujęcia ilościowego o wielkości potencjału finansowania umożliwiającego realizację celów Strategii. Wskazane jest zamieszczenie w dokumencie określenia wielkości zasobów finansowych umożliwiających realizację strategii, dlatego też w Załączniku 1 przedstawiono propozycję oszacowania możliwości finansowania działań prowadzących do realizacji zakładach w dokumencie celów. Propozycja ta po zaakceptowaniu przez Skarbnika Województwa może być wykorzystana do ilościowego przedstawienia ram finansowy SRWP 2020.

X. WYNIKI PRZEPORWADZONYCH WYWIADÓW INDYWIDUALNYCH

Dodatkowym elementem przeprowadzonej oceny były indywidualne wywiady mające na celu zapoznanie się z opiniami ekspertów uczestniczących w opracowaniu założeń SRWP 2020 oraz Zespołu do spraw aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego (tzw. Komitet Sterujący SRWP) oraz Zespołu ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020 (tzw. Zespół 2014+).

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
1. Czy wizja rozwoju jest realna w kontekście specyfiki regionu (uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych) oraz wyznaczonych celów i kierunków interwencji?	<p>Wizja rozwoju została odniesiona do roku 2030. Wynika to przekonania, że jej osiągnięcie będzie musiało być przedmiotem konsekwentnej polityki regionalnej prowadzonej w dłuższym horyzoncie czasowym, a równocześnie uwarunkowania rozwoju województwa podlaskiego nie zmieniają się zasadniczo w następujących kilkunastu latach. Szybkość zbliżania się do zapisów wizji zależy oczywiście od działań podejmowanych w ramach konkretnych programów. W porównaniu z poprzednimi strategiami zasadnicze przewartościowanie nastąpiło w percepcji „zieloności”.</p> <p>Uznano, że wysoki odsetek obszarów chronionych, najniższa w Polsce gęstość zaludnienia, wysoki odsetek powierzchni leśnej, utrwalony „image” najwyższej jakości środowiska przyrodniczego są walorem, a nie obciążeniem rozwojowym. Pogląd taki nie jest jednak podzielany przez wszystkich aktorów procesów rozwojowych, przede wszystkim wskutek negatywnych doświadczeń dotyczących obszarów „Natura 2000”.</p>	<p>Wizja jest skonstruowana poprawnie, można rozważyć dodanie do niej określenia „zdrowe”, które łączy naukę z przedsiębiorczością.</p>	<p>Wizja województwa jest ambitna, jej horyzont czasowy został określony jako 2030 bowiem faktycznie w horyzoncie krótszym czyli do 2020 zapewne nie możliwe będzie zrealizowanie postulatu dostępności. Kwestia dostępności w znacznej mierze determinowana jest przez działania z poziomu krajowego, zatem bez przychylniej polityki rządu wobec nadgonienia dystansu w zakresie dostępności komunikacyjnej wobec innych regionów kraju nie mówiąc Europy nie będzie to możliwe praktycznie w ogóle.</p>

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
<p>2. Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane w Strategii obszary strategicznej interwencji?</p>	<p>W trakcie prac nad SRWP zidentyfikowano zestaw OSI jakie wynikają z dokumentów programowych MRR oraz specyficzne dla województwa podlaskiego.</p> <p>Powoduje to potencjalną eklektyczność tych delimitacji. Także sposób traktowania OSI w Polsce może powodować komplikacje bowiem, mogą to być zarówno obszary koncentracji problemów do rozwiązania, jak też szans rozwojowych. W województwie podlaskim przyjęto identyfikację zasięgu poszczególnych OSI w układzie konkretnych jednostek administracyjnych, co wydaje się poprawne i łatwiejsze do dialogu z partnerami. OSI są oczywiście doskonałą kategorią analityczną, natomiast dla powodzenia całej idei istotne znaczenie będą miały rozwiązania przyjęte na poziomie Polski w ramach programowania europejskiej polityki spójności, które pozwolą na dopasowanie instrumentów polityki regionalnej do kontekstu rozwojowego całego województwa i jego części. Warto także wspomnieć o pewnej korekcie struktury podregionów, w porównaniu z poprzednim okresem wprowadzono czwarty podregion związany z Bielskiem Podlaskim.</p> <p>Było to powszechnie akceptowane w całym województwie, a Prezes GUS zaproponował taką zmianę polegającą na powołaniu dodatkowego obszaru typu NUTS 3 od 1 stycznia 2015 roku, tak więc klasyfikacja NUTS w województwie będzie zgodna z zapisami SRWP.</p>	<p>Obszary Strategicznej Interwencji są kluczem do efektywnego wykorzystania ograniczonych zasobów ludzkich, przy uwzględnieniu lokalnej specyfiki. Miasta, jako subregionalne ośrodki, mają możliwość elastycznego kształtowania swojej misji.</p>	<p>Obszary strategicznej interwencji jako podstawa do kierunkowania terytorialnego celów określonych w projekcie Strategii wydają się być adekwatne do sytuacji w województwie, wynikają z analiz na poziomie diagnozy a także mam wrażenie znajdują potwierdzenie w wynikach dotychczas przeprowadzonych konsultacji. W mojej opinii można by ewentualnie rozważyć wyłączenie z obszarów wiejskich określonych na podstawie KSRR gmin stanowiących obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego oraz pozostałych ośrodków funkcjonalnych, bowiem ich funkcje i problemy społeczno-gospodarcze wydają się być odmienne od pozostałych terenów wiejskich.</p>

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
<p>3. Jakie korekty należy wprowadzić do celów strategicznych, operacyjnych i kierunków interwencji? Które elementy należy usunąć? Czy wskazane są jakieś rozszerzenia?</p>	<p>Uspołeczniiony proces przygotowywania SRWP prowadzi generalnie do bardzo wysokiego poziomu identyfikacji partnerów całego procesu z proponowaną strukturą celów strategicznych, operacyjnych oraz kierunków interwencji. Konstrukcja wyjścia od wizji i prowadzenia diagnozy prospektywnej, analizy SWOT oraz drzewa celów w jednolitym układzie jest podstawą zachowania spójności wewnętrznej dokumentu. Taka konstrukcja powoduje, że dopisywanie czegoś jest bardzo trudne, bowiem rozbijałoby bardzo konsekwentnie zaprogramowaną strukturę zapisów SRWP. Pewne przewartościowania w porównaniu z poprzednią strategią wynikają z doświadczeń kilku ostatnich lat (przykładowo niższa waloryzacja turystyki jako priorytetu rozwojowego) oraz z dojrzwania potencjałów (przykładem rosnąca pozycja ośrodka naukowego Białegostoku w naukach medycznych). Autorzy strategii bronili się przed nadmiernym dla poziomu strategii uszczegóławianiem i poszerzaniem katalogu kierunków interwencji. Udało się jak dotąd uniknąć wymieniania konkretnych projektów, co czasami napotyka na krytyczną percepcję ze strony niektórych uczestników procesu programowania odnośnie niekonkretności zapisów (dlaczego nie wymienia się instytucji, konkretnych obwodnic itd.).</p>	<p>Ogólna konstrukcja części programowej Strategii jest zadowalająca, proponuje się jedynie kilka drobnych poprawek: skreślenie w odniesieniu do celu 1.3 dotyczącego kompetencji określenia „do pracy”, ponieważ niezbędne jest podnoszenie kompetencji w sensie ogólnym, w tym kompetencji społecznych, jak również warto by poruszyć temat podnoszenia kompetencji do rangi horyzontalnej; proponuje się zmianę nazwy celu horyzontalnego dot. środowiska, „środowisko naturalne” zamiast „środowisko przyrodnicze”.; w zakresie treści związanych z teleinformatyką w zapisie celów, nie należy utożsamiać dostępności z kwestiami wyłącznie infrastrukturalnymi, gdyż środowisko teleinformatyczne to przede wszystkim usługi i treści, zwłaszcza usługi publiczne; W odniesieniu do celu 1.5 należy pamiętać, że OZE nie stanowią panaceum na deficyt energii w województwie, należy również wskazać na szczelbu wojewódzkim tereny, na których priorytetem będą inwestycje w farmy wiatrowe oraz obszary, na których nie powinno mieć to miejsca; mało prawdopodobne jest też wybudowania drogi Via Baltica do roku 2020, co wpłynie negatywnie na poprawę dostępności; dopisanie celu 2.5 również przedstawionego w strategii pomysłu włączenia Bielska Podlaskiego do subregionalnych</p>	<p>Układ celów i kierunków interwencji był szeroko dyskutowany podczas prac Zespołu 2014+ i został uznany przez to grono za optymalny, nie widząc zatem w chwili obecnej konieczności modyfikacji w tym zakresie.</p>

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
		<p>ośrodków wzrostu z uwagi na niedużą odległość tego miasta od Białegostoku może ono mieć problemy w wypełnianiu tej funkcji z uwagi na stosunkowo silne oddziaływanie białostockiego obszaru funkcjonalnego; w głównych kierunkach interwencji celu 1.4 dopisać kształtowanie postaw równościowych, ponieważ brakuje w dokumencie odniesienia do tego aspektu; skoro w celach horyzontalnych mowa jest o wysokiej jakości środowiska i o infrastrukturze technicznej, należałoby wprowadzić trzeci cel – kapitał społeczny. Propozycja sformułowanego celu: „wysoki poziom umiejętności społecznych będzie determinantą zachowania dynamiki rozwoju lokalnego”; w celach strategicznych 1 i 3 powinny znaleźć się konkretne cele operacyjne dotyczące kultury.</p>	
<p>4. Jak ocenia Pan/Pani trafność zaproponowanej części programującej? Czy gwarantuje ona rozwiązanie problemów zdefiniowanych w diagnozie?</p>	<p>Jak już stwierdzono wcześniej diagnoza strategiczna, analiza SWOT oraz siatka celów strategii zostały przeprowadzone w takim samym układzie merytorycznym, wynikającym z wizji województwa. Dzięki temu trafne zdefiniowanie zasobów, potencjałów i barier rozwojowych województwa mogło znaleźć przełożenie na konkretne cele i kierunki interwencji. Skala zaległości rozwojowych województwa nie gwarantuje oczywiście rozwiązania zdefiniowanych w części diagnostycznej problemów, w krótkim w sumie horyzoncie czasowym roku 2020.</p>	<p>Część programująca Strategii jest trafna i zawiera wszystkie elementy zidentyfikowane w diagnozie</p>	<p>Proporcja rozkładu cech w diagnozie i jej podsumowaniu jakim jest analiza SWOT wskazuje na szerokie spektrum problemów, które wymagają rozwiązania. Z pewnością na przestrzeni 7 lat nie możliwe będzie poradzenie sobie ze wszystkimi, aktualizowana Strategia zatem dokonuje pewnej selekcji i hierarchizacji kwestii problemowych oraz proponuje skoncentrowanie wysiłków wokół kwestii rozwoju gospodarczego – kwestii rozwoju</p>

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
			przedsiębiorczości i konkurencyjności co ma szansę być istotnym impulsem do przemian w pozostałych sferach życia społeczno-gospodarczego. Proponowane rozwiązania oceniam za trafne.
5. Czy sformułowane cele i kierunki interwencji są trafne w kontekście zakresu instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa?	Doktrynalnie możliwe są dwie konwencje strategii regionalnych, pierwsza dotycząca wyłącznie zadań będących w kompetencji odpowiedniego zarządu województwa (władz regionu), druga obejmująca także sprawy istotne dla rozwoju województwa, na które mamy jedynie pośredni wpływ. Autorzy SRWP stoją na gruncie tej drugiej konwencji, bowiem umożliwia to ukierunkowanie działań różnych parterów na rzecz wdrażania strategii oraz lobbowanie w różnych istotnych dla rozwoju województwa sprawach.	Istotne dla rozwoju całego regionu jest wsparcie gmin wiejskich, dominujących na obszarze województwa, szczególnie w zakresie wspierania inicjatyw lokalnych, które najcelniej trafiają w potrzeby poszczególnych gmin. Ważne jest umiejętne wykorzystanie różnych polityk funkcjonujących na obszarach wiejskich. W zakresie kultury dostrzega się niedostatek obecności tego tematu w obrębie polityki miejskiej oraz brak konkretnych zapisów w pełni zawierających wielowymiarowość tematu kultury, w obrębie celów i kierunków interwencji.	Nowoczesna polityka rozwoju wymaga od Samorządu Województwa bardzo aktywnej roli, nie tylko w sferze bezpośrednich kompetencji ale także jako inicjatora i animatora działań innych podmiotów, które w myśl zasady good governance będą silniej niż do tej pory angażowane w realizację celów strategii. Faktem jest, że bez współpracy, faktycznego partnerstwa i determinacji osiągnięcie założonych celów będzie trudne jeżeli w ogóle możliwe. Jak wspomniałem wcześniej istotna jest też polityka ze strony rządu.
6. Jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mogą zagrozić realizacji SRWP 2020? Jeśli tak, jakie i w jaki sposób można temu przeciwdziałać?	Oczywiście kluczowe znaczenie ma odpowiednia promocja strategii, zaangażowanie w jej wdrażanie wszystkich parterów oraz przybliżenie jej filozofii mieszkańcom województwa. Po raz pierwszy w województwie podlaskim strategia zakłada wprowadzenie konsekwentnego monitorowania procesu wdrażania. Zagrożeniem może być oczywiście brak postępu w decentralizacji finansów publicznych, dualność programowania procesów rozwojowych	W zakresie celu 1.6 brakuje mechanizmów oddziaływania województwa, by móc ten cel zrealizować, szczególnie w kwestiach przemysłu energii oraz gazociągowych. Do zasad realizacji Strategii zamiast inteligentnej specjalizacji zaliczyć należy inteligentny i zrównoważony rozwój.	W odniesieniu do czynników zewnętrznych najbardziej znaczące może być podtrzymanie marginalizacji województwa i brak działań w zakresie krajowej infrastruktury kolejowej i drogowej. Jako jedno z wyzwań w dokumentach rządowych stawiane jest „przeciwdziałanie podwójnej peryferyjności wynikającej z barier w zakresie dostępności infrastrukturalnej (niedostateczny rozwój

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
	„polskich” i „Europejskich”, czego wyrazem byłby brak przełożenia strategii na różne programy o charakterze operacyjnym, brak niezbędnego konsensusu politycznego oraz porozumienia z najważniejszymi partnerami.		sieci autostrad i dróg ekspresowych, wysokiej jakości połączeń kolejowych oraz wysokiej jakości sieci teleinformatycznej) oraz braku synergii trzech rodzajów transportu.” W tym przypadku o naszej opinii kluczowe jest zapewnienie interwencji w obszarach, których bariery komunikacyjne szeroko rozumiane są szczególnie dotkliwe, a takim obszarem jest nadal Polska Wschodnia. Nie do końca znajduje to niestety odzwierciedlenie w proponowanym na dziś kształcie programu dedykowanemu województwom wschodniej Polski. Jako czynnik wewnętrzny determinujący sukces strategii można podać dialog społeczny i zaangażowanie w realizację postawionych celów nie tylko władz ale społeczeństwa regionu. Strategia wymaga koncentracji, a takie podejście może budzić opór społeczny. Dlatego ważnym jest budowanie kapitału społecznego w regionie.
7. Jak ocenia Pan/Pani proponowany system realizacji SRWP 2020?	Zgodnie z zapisami ustawowymi zaproponowano trzy segmenty systemu realizacji strategii. Weryfikacji wymaga kwestia finansowania strategii, bowiem w trakcie jej sporządzania nie wszystkie elementy niezbędne do określenia skali dostępnych w latach 2014-2020 środków były już określone.	Główne znaczenie ma zasada partnerstwa, zgodnie z którą realizowany jest sam proces aktualizacji, ale też która będzie kluczowa na etapie wdrażania Strategii.	System realizacji proponowany w projekcie wydaje się odpowiadać możliwościom jakie dają regulacje w zakresie polityki rozwoju, z drugiej strony stawia przed Samorządem Województwa wyzwanie jakim jest realizacji zasady good governance.

Pytanie/zagadnienie badawcze	Autorzy SRWP 2020	Komitet Sterujący SRWP	Zespół 2014+
8. Czy uważa Pan/Pani, że samorząd lub jego partnerzy będą mieli realny wpływ na osiąganie założonych celów, uwzględniając przewidziane w SRWP narzędzia i środki?	Zapisy SRWP otwierają przestrzeń dla takiego wpływu ze strony samorządu województwa oraz samorządów lokalnych. Natomiast decydujące znaczenie będą miały zgodne ze SRWP działania podejmowane w ramach konkretnych programów. Istotna część potencjalnych efektów strategii zależy od działań podejmowanych na poziomie centralnym (przykładem dostępność zewnętrzna do województwa, relacje społeczno-ekonomiczne z Białorusią). Negatywne mega trendy globalne (zmarnowana dekada lat dwudziestych XXI wieku) mogą w znaczącym stopniu ograniczyć efekty nawet nieźle zaprojektowanej strategii i aktywności różnych partnerów.	Wysunął także propozycję wnikliwego zastanowienia się nad realnością osiągnięcia założonych celów w niektórych obszarach dziedzinowych, m. in. posiłkując się przykładem silver services – jako dziedziny w której województwo startować musi od zera. Należałoby rozważyć wykreślenie spośród celów horyzontalnych infrastruktury technicznej i teleinformatycznej, uznając ją za nadrzędną do osiągania pozostałych celów.	Narzędzia i środki zakładane w strategii wydają się być adekwatne do możliwości i kompetencji podmiotów zaangażowanych w realizację celów Strategii, natomiast z pewnością będą wymagały dużego wysiłku i determinacji bowiem cele Strategii są bardzo ambitne, a wizja województwa stawia poprzeczkę bardzo wysoko.
9. Czy do systemu realizacji Strategii włączono odpowiednią grupę instytucji?	Przyjęty w województwie podlaskim model strategii, obejmującej całość spraw istotnych dla regionu, oznacza włączenie w jej realizację wszystkich istotnych aktorów z województwa. Takie dość szerokie społecznienie na etapie programowania miało miejsce. Można wyrazić nadzieję, że w fazie wdrażania to wysokie społecznienie będzie dalej pielęgnowane.	Wskazano wszystkich uczestników systemu realizacji Strategii z środowisk bezpośrednio mające wpływ na realizację założeń strategii	Katalog partnerów wskazanych jako uczestników systemu realizacji Strategii jest szeroki i wyczerpuje środowiska bezpośrednio mające wpływ na realizację założeń strategii.

XI. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Poddany ewaluacji ex-ante projekt Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego (SRWP) należy ocenić bardzo pozytywnie. Z całą pewnością jest to dokument, który wpisuje się w nowoczesny charakter trzeciej generacji strategii polskich województw dyskontując zarazem dotychczasowy dorobek programowania rozwoju regionalnego w Polsce. Projekt SRWP odznacza się zwięzłą formą (60 stron), co poczytuje się za niezwykle pozytywną cechę w kontekście walorów aplikacyjnych tego dokumentu. Innymi słowy, SRWP jest opracowaniem zachęcającym do lektury nie tworzącym wrażenia opasłego traktatu naukowego. Należy z całą mocą podkreślić, iż lapidarność zapisów ujętych w dokumencie nie oznacza ograniczenia wartości merytorycznej SRWP. Wręcz przeciwnie. Wnikliwa diagnoza oraz formułowane na jej podstawie wnioski, postulaty, cała architektura celów tworzą skondensowany, wewnętrznie spójny układ przemyśleń pozbawiony elementów, które mogłyby zniekształcać przekaz i ograniczać transparentność tego najważniejszego dokumentu strategicznego województwa podlaskiego. Rzecz jasna, jak każdy tekst będący efektem znaczącej pracy intelektualnej, projekt SRWP może prowokować czasami dyskusję. Tak też było podczas przeprowadzonej oceny tego dokumentu. Formułowane wątpliwości miały jednak charakter czysto akademicki nie kwestionujący podstawowej „filozofii” rozwoju regionu wyartykułowanej w SRWP.

Należy podkreślić oryginalność części diagnostycznej SRWP, która w sposób syntetyczny, ale wypełniony odpowiednio wyselekcjonowaną faktografią pozwala czytelnikowi ukształtować opinię o obecnej pozycji województwa. Podział tematyczny diagnozy korespondujący z poszczególnymi elementami wizji Strategii to bardzo korzystne rozwiązanie ułatwiające percepcję treści zwartych w części programowej. Architektura części programowej- poczynawszy od wizji na kierunkach interwencji kończąc- oraz wypełniająca ją treść stanowią trafną propozycję kierunków rozwoju województwa przedstawioną w interesującej formie 3 celów strategicznych oraz dwóch horyzontalnych. W związku z powyższym projekt SRWP niesie ze sobą klarowny przekaz, który nie jest zacierany w gąszczu wielu celów strategicznych, jak miało to miejsce w wielu opracowaniach tego typu konstruowanych w przeszłości. Co więcej, nie stanowi swoistej „listy życzeniowej” zawierającej szereg projektów. Pozostawia to programom operacyjnym. To bardzo pozytywna cecha analizowanego dokumentu pozwalająca na zachowanie jego strategicznego charakteru. Bardzo pozytywnie należy ocenić podjęcie tematu zagadnień ponadregionalnych i wydzielenie go jako osobnego rozdziału w dokumencie Strategii. Na pozytywną ocenę zasługuje także zaproponowany system realizacji SRWP – przede wszystkim jego część poświęcona monitoringowi. Sama organizacja procesu wdrażania SRWP stanowi w zasadzie zachowanie status quo w tym zakresie. Część poświęcona ramom finansowym ma natomiast poprawny i realny, aczkolwiek zbyt generalny charakter nie określający potencjału finansowego umożliwiającego efektywną implementację SRWP.

Przedstawione poniżej wnioski i rekomendacje nie umniejszają generalnej pozytywnej oceny projektu SRWP przekazanego do ewaluacji ex-ante. Ich ewentualne uwzględnienie pomogłoby - w odczuciu Wykonawcy – podnieść wartość wspomnianego dokumentu. Ujęte w tabeli wnioski i rekomendacje mają charakter syntetyczny i są elementem wynikowym badania ewaluacyjnego

przeprowadzonego i zaprezentowanego powyżej, również jako takie powinny być analizowane łącznie ze wskazanymi sekcjami badania.

Wykonawca łącznie sformułował 38 wniosków i rekomendacji uhierarchizowanych w poniższej tabeli zgodnie z rozdziałami Strategii do których sformułowane rekomendacje są najistotniejsze do wprowadzenia (ramy finansowe) do rekomendacji o charakterze polemiczno-dyskusyjnym (część programująca). W ramach wydzielonych sekcji rekomendacje zostały uhierarchizowane zgodnie z ich wagą.

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
RAMY FINANSOWE		
1	Ramy finansowe jako wyznacznik potencjału finansowego województwa w zakresie realizacji zapisów Strategii stanowią niezmiennie istotny element dokumentu. Pozwalają bowiem na ocenę realności ujętych w nim zapisów, a przez to umożliwiają bardziej precyzyjną ocenę jakości całego dokumentu strategicznego.	Rekomenduje się wydzielenie z rozdziału pt. „System realizacji” części „Ramy finansowe” i ustanowienie jej jako odrębnego rozdziału SRWP.
2	Zamieszczone w Strategii założenia dotyczące jej ram finansowych w obecnej postaci są przedstawione w ujęciu jakościowym, natomiast brakuje ujęcia ilościowego o wielkości potencjału finansowania umożliwiającego realizację celów Strategii.	Wskazane jest zamieszczenie w dokumencie określenia wielkości zasobów finansowych umożliwiających realizację strategii, dlatego też w Załączniku 1 przedstawiono propozycję oszacowania możliwości finansowania działań prowadzących do realizacji zakładanych w dokumencie celów. Propozycja ta po zaakceptowaniu przez Skarbnika Województwa może być wykorzystana do ilościowego przedstawienia ram finansowych SRWP 2020.
WYZWANIA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO		
1	Rozdział SRWP pt. „Wyzwania województwa podlaskiego” stanowi bardzo dobrą syntezę całej Strategii podejmującą najistotniejsze dla rozwoju regionu kwestie. Usytuowanie go w środku dokumentu słabo eksponuje jego wagę i może skutkować jego przeoczeniem lub pominięciem, co byłoby dużą stratą.	Sugeruje się usytuowanie tego rozdziału na końcu SRWP jako swoistego treściwego podsumowania całego dokumentu. Pozwoli to uatrakcyjnić strukturę Strategii i zarazem zaakcentować najważniejsze aspekty rozwoju regionu w części dokumentu (podsumowanie), do której z wysokim prawdopodobieństwem wiele czytelników może sięgać najczęściej.
OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI		
1	Przedstawiona delimitacja OSI województwa podlaskiego w przeważającej mierze podąża za propozycjami z dokumentów programowych Ministerstwa Rozwoju Regionalnego (w tym przede wszystkim z Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020), co powoduje, że spojrzenie regionalnego na specyfikę województwa jest w pewnym stopniu pomijane.	Sugeruje się przy wyznaczaniu Obszarów Strategicznej Interwencji więcej uwagi poświęcić zindywidualizowanemu podejściu regionalnemu. Pozwoli to na zniwelowanie pewnej dominacji „podejścia krajowego” w wyznaczaniu OSI, które określone zostało w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego.
2	Przedstawiona w Strategii delimitacja w zakresie Obszarów Wiejskich jest nieczytelna i można odnieść wrażenie, że jej zasięg pokrywa całe województwo	Elementem, który można rozważyć w dalszych pracach nad Strategią, może być wyłączenie z obszarów wiejskich określonych

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	podlaskie. Funkcje i problemy społeczno-gospodarcze gmin stanowiących obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego oraz pozostałych ośrodków funkcjonalnych wydają się być odmienne od pozostałych terenów wiejskich, do których są zaliczane (Obszary wiejskie).	na podstawie KSRR gmin stanowiących obszary funkcjonalne ośrodka wojewódzkiego oraz pozostałych ośrodków funkcjonalnych, bowiem ich funkcje wydają się być odmienne od pozostałych terenów wiejskich.
SYSTEM WDRAŻANIA		
1	<p>Analiza systemu wdrażania wskazuje zastosowanie zachowawczego podejścia. Autorzy Strategii w proponowanym przez siebie systemie realizacji słusznie zauważają konieczność dekoncentracji systemu realizacji i jego wykraczanie poza Urząd Marszałkowski i jego struktury, brakuje jednak wskazania sposobu wdrożenia powyższego postulatu. Zapisy odnoszące się do roli jaką pełnić ma Samorząd Województwa w procesie wdrażania Strategii powoduje, że na powrót w zbyt wysokim stopniu koncentrować się on będzie w Urzędzie Marszałkowskim i podległych jednostkach organizacyjnych, powodując, że całkowitą odpowiedzialnością za system wdrażania Strategii zostaje obarczony Marszałek Województwa odpowiadając bezpośrednio przed Sejmikiem Województwa i równocześnie pełniąc rolę koordynatora systemu wdrażania koordynując pracami PFT oraz wydzielonych jednostek w strukturach Urzędu Marszałkowskiego. W efekcie prowadzi to do połączenia funkcji wdrażania i ewaluacji działań w jednej jednostce, a tym samym znacząco ogranicza możliwości krytycznych ocen i szybkiego rozpoznawania błędów.</p>	<p>Warto rozważyć silniejsze zaakcentowanie konieczności dekoncentracji oraz rozwinięcie tego elementu w strategii, co pozwoli zwiększyć wiarygodność funkcji kontrolnych Urzędu Marszałkowskiego.</p> <p>Warto zarazem rozważyć wprowadzenie zapisu o możliwości decentralizacji systemu tj. zasygnalizować możliwość wdrażania poszczególnych elementów strategii przez jednostki niezależne wobec urzędu marszałkowskiego (np. w drodze przetargu). Ponadto godne rozważenia jest włączenie do strategii zapisu wspominającego o możliwości tworzenia na potrzeby realizacji poszczególnych zadań jednostek o charakterze projektowym, kończących swoją działalność wraz z zakończeniem statutowego zadania. Tego typu jednostki projektowe mogą zwiększyć efektywność wdrażania strategii.</p>
SYSTEM WSKAŹNIKÓW		
1	Ze względu na ograniczenia w dostępności danych w momencie opracowania projektu SRWP, w przypadku niektórych wskaźników brakuje określenia wartości bazowych i/lub wartości docelowych.	<p>Rekomendujemy na dalszym etapie prac nad aktualizacją SRWP uzupełnienie brakujących wartości bazowych.</p> <p>W przypadku wartości docelowych sugerujemy ich określenie na obecnym etapie prac tylko dla 6 wskaźników celów strategicznych. Natomiast oszacowanie wartości docelowych dla 44 wskaźników celów operacyjnych proponujemy zlecić</p>

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
		<p>instytucjom badawczym dopiero po zatwierdzeniu projektu Strategii przez Zarząd Województwa.</p> <p>Rekomendujemy również na dalszym etapie aktualizacji Strategii dodanie informacji o częstotliwości pozyskiwania wartości w przypadku wspomnianych mierników, wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np. zleczanych instytucjom badawczym) oraz opisanie metodologii wyliczania wartości wskaźników. Proponujemy umieszczenie tych elementów w załączniku do dokumentu Strategii. Powyższe zabiegi pozwolą na usprawnienie procesu monitoringu SRWP</p>
2	<p>System wskaźników monitorowania SRWP jest stosunkowo obszerny (liczy 50 wskaźników), co w przyszłości może utrudnić monitorowanie Strategii oraz zmniejszyć przejrzystość tego procesu. W systemie zidentyfikowano 6 wskaźników produktu, 32 wskaźniki rezultatu i 12 wskaźników oddziaływania.</p>	<p>Sugerujemy ograniczenie listy wskaźników monitorowania Strategii. W pierwszej kolejności proponujemy usunięcie wskaźników produktu, które są najmniej wartościowe pod względem oceny realizacji celów Strategii (na ich podstawie nie uzyskamy bowiem informacji o efektywności i skuteczności działań, które przeświadczać o powodzeniu przedsięwzięć). W drugiej kolejności warto rozważyć ograniczenie wskaźników rezultatu – stanowią one największą grupę mierników w systemie. Wskaźniki oddziaływania, jako najbardziej adekwatne do mierzenia efektów realizacji Strategii, proponujemy pozostawić, ewentualnie uzupełnić obecną listę nowymi wskaźnikami tego typu (kosztem wskaźników produktu i rezultatu). Zaproponowane zmiany przyczynią się do ograniczenia liczby wskaźników monitorowania Strategii do poziomu 41-44 mierników.</p>

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
3	<p>Pierwszy wskaźnik celu strategicznego 1 (Konkurencyjna gospodarka): „<i>PKB na 1 mieszkańca</i>” nie jest sprecyzowany, dopiero wartość bazowa sugeruje, że jest on liczony na podstawie cen bieżących.</p>	<p>Rekomenduje się zamianę wskaźnika w cenach bieżących na odpowiednik w cenach stałych – monitorowanie wskaźników w cenach stałych eliminuje problem wpływu ruchu cen na wartości docelowe i tym samym możliwość niewłaściwej interpretacji efektów Strategii; wskaźniki podawane w cenach bieżących uniemożliwiają ponadto porównywanie wartości w przekroju czasowym.</p>
4	<p>Drugi wskaźnik celu strategicznego 1 (Konkurencyjna gospodarka): „<i>Liczba firm na 10 tys. mieszkańców</i>” nie odzwierciedla poziomu konkurencyjności gospodarki, a jedynie poziom przedsiębiorczości, który nie implikuje wprost poprawy efektywności i innowacyjności systemu gospodarczego. Ponadto, nawet w przypadku próby oceny stopnia przedsiębiorczości można mieć spore wątpliwości co do wiarygodności tego miernika. Zakładając bowiem że „<i>Liczba firm na 10 tys. mieszkańców</i>” będzie wyliczana na podstawie rejestru REGON należy pamiętać o związanej z tym niedoskonałości dotyczącej firm, które są zarejestrowane, ale de facto nie funkcjonują.</p>	<p>Warto rozważyć zastąpienie tego wskaźnika dwoma innymi: np. 1) <i>jednostkowymi kosztami pracy</i> wskazującymi na poziom konkurencyjności kosztowej oraz 2) <i>udziałem patentów udzielonych w regionie w ogólnej liczbie patentów udzielonych w Polsce</i> jako aproksymacją konkurencyjności o charakterze pozacenowym</p>
5	<p>Wartość docelowa pierwszego wskaźnika celu strategicznego 2 (Powiązania krajowe i międzynarodowe): „<i>Wartość eksportu w przeliczeniu na 1 mieszkańca</i>” oszacowana została na poziomie 1000 EUR, podczas gdy najbardziej aktualne dane wskazują, że wartość wskaźnika w roku 2010 zbliżyła się do tej wartości (osiągając poziom 930 EUR). Zakładając, że średnie tempo wzrostu wskaźnika w ciągu następnych 10 lat będzie takie samo jak w latach 2006-2010 (tj. 3,6% rocznie), w 2020 roku wskaźnik powinien kształtować się na poziomie ok. 1320 EUR.</p>	<p>Rekomendujemy aktualizację wartości bazowej i szczegółową weryfikację wartości docelowej omawianego wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii.</p>
6	<p>Pomiar poziomu internacjonalizacji procesów gospodarczych w polskich województwach naraża wiele trudności związanych z ograniczeniami natury faktograficznej. Wskaźniki zaproponowane przez Autorów SRWP dla celu strategicznego 2. są jak najbardziej poprawne pod względem merytorycznym.</p>	<p>Rekomenduje się uzupełnienie informacji o częstotliwości pozyskiwania wartości w przypadku wspomnianych mierników oraz wskazanie, czy wartości pozyskiwane będą ze źródeł statystyki publicznej, czy na podstawie odrębnych badań (np.</p>

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	<p>Wątpliwości budzi natomiast dostępność danych niezbędnych do wyliczenia wspomnianych indyktorów. O ile można wyobrazić sobie wystosowanie prośby do Ministerstwa Finansów o udostępnienia informacji o wielkości eksportu na poziomie regionalnym (uzyskiwanych na bazie dokumentów celnych) to mniej optymistycznie wygląda kwestia bezpośrednich inwestycji zagranicznych.</p>	<p>zleczanych instytucjom badawczym).Warto, aby Autorzy SRWP rozważyli zamiar wskaźnika dotyczącego BIZ, udziałem kapitału zagranicznego ulokowanego w województwie podlaskim w całkowitej wartości tego kapitału w Polsce, który można wyliczyć na bazie danych Banku Danych Lokalnych GUS.</p>
7	<p>Analiza porównawcza wartości docelowych wskaźników z szacunkami uzyskanymi na podstawie modeli i technik prognostycznych wykazała rozbieżności w przypadku wskaźnika celu strategicznego 3 (Jakość życia): „<i>Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały</i>”. Wartość docelową dla roku 2020 Autorzy Strategii szacują na poziomie 0 os./1000 mieszkańców, co jest bardzo ambitnym zamierzeniem biorąc pod uwagę tendencje historyczne wskaźnika (model szeregu czasowego wskazuje, że wartość wskaźnika w 2020 roku powinna kształtować się na poziomie ok. -0,4 os./1000 mieszkańców). Ponadto dostępne są bardziej aktualne dane dotyczące tego wskaźnika.</p>	<p>Rekomendujemy szczegółową weryfikację wartości docelowej i aktualizację wartości bazowej omawianego wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii.</p>
8	<p>Wartość docelową drugiego wskaźnika celu strategicznego 3. (Jakość życia): „<i>Przeciętny miesięczny dochód do dyspozycji na 1 osobę w gospodarstwie domowym</i>” oszacowano na 1205,42zł, natomiast wg najnowszych danych wskaźnik już w 2011 roku osiągnął poziom bliski wspomnianej wartości (1188,5zł);</p>	<p>Rekomendujemy aktualizację wartości bazowej i szczegółową weryfikację wartości docelowej omawianego wskaźnika na dalszym etapie prac nad aktualizacją Strategii.</p>
9	<p>Liczba wskaźników zaproponowanych do monitorowania poszczególnych celów Strategii nie jest zrównoważona – przykładowo obecnie do monitorowania celu operacyjnego 1.2 zaproponowano 5 wskaźników, podczas gdy do mierzenia celu 2.1 wybrano tylko 1 wskaźnik.</p>	<p>Warto rozważyć zrównoważenie liczby wskaźników pomiędzy celami. Proponujemy – analogicznie jak w przypadku większości celów - wybrać 2-3 mierniki, które najszerzej oddają kontekst realizacji interwencji. Przy ich wyborze warto kierować się dostępnością danych w statystykach publicznych (np. GUS, BDL, Eurostat) – wykorzystanie wskaźników ogólnodostępnych ułatwi w przyszłości analizy porównawcze z innymi regionami w Polsce czy Europie.</p>

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
10	<p>W systemie wskaźników monitorowania SRWP nie ma wskaźników mierzących bezpośrednie i pośrednie oddziaływanie realizacji SRWP na rozwój społeczno-gospodarczy województwa podlaskiego, które pozwalają na wyodrębnienie efektu działań podejmowanych w ramach Strategii na realizację wszystkich ujętych w niej celów.</p>	<p>Sugeruje się wprowadzenie grupy wskaźników kwantyfikujących bezpośredni i pośredni wpływ realizacji SRWP na rozwój społeczno-gospodarczy województwa podlaskiego. Można zaproponować tu takie wskaźniki jak: 1) Wpływ Strategii na poziom PKB (w cenach stałych roku 2000) na 1 mieszkańca; 2) Wpływ Strategii na poziom spożycia prywatnego (w cenach stałych roku 2000); 3) Wpływ Strategii na poziom wskaźnika zatrudnienia wg BAEL (wiek 20-64). Wyliczenie wartości powyższych indykatorów przy zastosowaniu analizy kontrfaktualnej pomogłoby władzom regionu w ewentualnej modyfikacji ich polityki rozwojowej. Brak potwierdzonych w sposób naukowy (empiryczny lub symulacyjny) wyników implementacji Strategii na różne obszary jej potencjalnego oddziaływania uniemożliwia podjęcie decyzji o wycofaniu się z bądź zdynamizowaniu niektórych działań operacyjnych. Można teoretycznie wyobrazić sobie sytuację, gdy aktywności podejmowane w ramach realizacji Strategii generują pozytywne efekty, jednakże oddziaływanie szeregu innych czynników gospodarczych, społecznych, politycznych, czy technologicznych ma charakter negatywny dla rozwoju określonej tendencji. W tym przypadku, czysto opisowa ocena zmian wielkości wskaźników monitorowania może doprowadzić do sformułowania mylnych wniosków, a następnie podejmowania nietrafnych decyzji.</p>
11	<p>W systemie monitorowania SRWP brakuje wskaźników sytuujących województwo podlaskie w ponad-regionalnym i ponad-krajowym kontekście społeczno-gospodarczym.</p>	<p>Warto rozważyć uzupełnienia części odnoszącej się do monitoringu wdrażania SRWP o tzw. wskaźniki kontekstowe monitorujące sytuację regionu na tle europejskim oraz na tle pozostałych polskich województw (np. PKB per capita w PPS w odniesieniu do średniej dla UE-27 i średniej dla Polski;</p>

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
		wydajność pracy w PPS w odniesieniu do średniej dla UE-27 i średniej dla Polski). Zapewni to porównywalność wskaźników ze stosowanymi do monitorowania polityk europejskich.
12	Do monitorowania Strategii zaproponowano wskaźniki, których jednostką miary są ceny bieżące.	Rekomenduje się zamianę wskaźników podawanych w cenach bieżących na ich odpowiedniki w cenach stałych – monitorowanie wskaźników w cenach stałych eliminuje problem wpływu ruchu cen na wartości docelowe i tym samym możliwość niewłaściwej interpretacji efektów Strategii; wskaźniki podawane w cenach bieżących uniemożliwiają ponadto porównywanie wartości w przekroju czasowym.
13	W przypadku większości wskaźników monitorowania SRWP ich wartości bazowe są nieaktualne w związku z udostępnieniem przez ośrodki badawcze nowszych danych statystycznych; w kilku przypadkach brakuje podania roku dla wartości bazowej.	Rekomendujemy uaktualnienie wartości bazowych w przypadku większości wskaźników monitorowania SRWP i - w przypadku kilku wskaźników - uzupełnienie informacji o roku, z którego zaczerpnięta została ta wartość.
OCENA SPÓJNOŚCI ZEWNĘTRZNEJ DOKUMENTU		
1	<p>5 lutego 2013 Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (DSRK). Główne założenia i scenariusze rozwoju społeczno - gospodarczego Polski przedstawione w dokumencie tworzą ramy dla pozostałych krajowych strategicznych dokumentów o krótszym horyzoncie czasowym.</p> <p>22 stycznia 2013 została przyjęta przez Radę Ministrów Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku) stanowi dokument wskazujący cele oraz kierunki rozwoju transportu w taki sposób, aby etapowo - do 2030 r. - możliwe było osiągnięcie celów założonych w Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju (DSRK) oraz Średniookresowej Strategii Rozwoju Kraju (SRK 2020). Powołanie się na ten dokument jest zasadne, ponieważ jednym</p>	Sugeruje się uwzględnienie w Strategii odniesień do zapisów obu uchwalonych dokumentów.

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	z priorytetowych kierunków interwencji w zakresie modernizacji i przestrzennego rozmieszczenia infrastruktury jest: Wzmacnianie połączeń transportowych Polski Wschodniej z obszarami o większych perspektywach rozwojowych.	
2	Jednym z dokumentów Komisji Europejskiej, który sugeruje się bezpośrednio przytoczyć w zapisach Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego, jest Inwestowanie w przyszłość. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej z listopada 2010r. (V Raport Kohezyjny), który jest dopełnieniem realizacji zapisów strategii Europa 2020 oraz podkreśla wkład, jaki regiony oraz polityka spójności mogą wnieść na rzecz osiągnięcia celów tego dokumentu. Co ważne, dokument kładzie nacisk na różnorodność regionalną w Unii Europejskiej, przejawiającą się w całkowicie odmiennych cechach, możliwościach oraz potrzebach regionów, wskazując potrzebę podejścia do rozwoju umożliwiającego regionom opracowywanie polityk oraz przyznającego im środki na realizację polityk zgodnych z ich potrzebami.	Warte rozważenia jest uwzględnienie w Strategii odniesień do zapisów Piątego Raportu Kohezyjnego Komisji Europejskiej (np. poprzez odniesienie pozycji województwa podlaskiego w zakresie kluczowych wskaźników wykorzystywanych w Piątym Raporcie Kohezyjnym). Dokument ten kładzie nacisk na różnorodność regionalną w Unii Europejskiej, wskazując potrzebę podejścia do rozwoju umożliwiającego regionom opracowywanie polityk i jest dopełnieniem realizacji zapisów strategii Europa 2020.
3	Polska Wschodnia to obszar obejmujący województwo lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie oraz warmińsko-mazurskie. Jest to pięć najbiedniejszych regionów Wspólnoty, których podstawowym problemem, jako całego makroregionu, jest bardzo niski poziom spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Polska Wschodnia jest obecnie i pozostanie w kolejnych latach beneficjentem instrumentów zorientowanych na najbiedniejsze regiony Unii Europejskiej. Istotne było więc zbudowanie kompleksowej strategii tworzącej ramy dla podejmowanych działań - przygotowanie długookresowej strategii rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej. Dokument taki - Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 - został opracowany i przyjęty w dniu 30 grudnia 2008 r. na posiedzeniu Rady Ministrów przyjęta.	Sugeruje się więcej uwagi w ocenianym dokumencie poświęcić spójności z zapisami Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 roku

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE STRATEGII, DIAGNOZA STRATEGICZNA, ANALIZA SWOT		
1	Niedosyt mogą budzić konkluzje dotyczące analizy strukturalnej gospodarki województwa podlaskiego. Prawidłowe zdiagnozowanie struktury gospodarczej – opierające się na możliwie niskim poziomie dezagregacji danych – winno stanowić fundament dla tworzenia zapisów w tej części programowej SRWP, która podejmuje zagadnienia konkurencyjności.	Warto rozważyć uzupełnienie diagnozy strategicznej o aspekty strukturalne gospodarki, poprzez określenie sekcji/branż gospodarki województwa podlaskiego, które poza rolnictwem odgrywają relatywnie istotną rolę w rozwoju gospodarczym regionu. Aspekt strukturalny rozwoju gospodarczego regionu winien stanowić punkt wyjścia dla określenia podstawowej charakterystyki procesów rozwojowych w średnim i długim okresie.
2	W diagnozie strategicznej pojawiają się indykatory, dla których możliwe jest wygenerowanie bardziej aktualnych danych (za rok 2011). Przykładem mogą być: liczba korzystających z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej (s. 14, 15), udział odpadów zebranych selektywnie w ogólnej liczbie odpadów (str. 14), udział przedsiębiorstw z dostępem do Internetu, w tym szerokopasmowego (str. 21), wartość dodana brutto ogółem (str. 23), wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto (str. 23), liczba podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców (str. 23), liczba studentów (str. 27),	Rekomenduje się uzupełnienie części diagnostycznej o bardziej aktualne dane.
3	Syntetyczna diagnoza stanu województwa podlaskiego charakteryzuje się znaczną przewagą analiz statycznych (określających stan w danym momencie czasu) nad analizami dynamicznymi (pozwalającymi obserwować zmiany w czasie trendy zachodzące w województwie). Identyfikacja zachodzących w województwie tendencji – ich trajektorii i dynamiki – winna być istotnym elementem całej analizy diagnostycznej.	W celu obserwacji zmian w regionie w kluczowych obszarach rozwoju oraz pełnego przedstawienia potencjału danej jednostki warto rozważyć uzupełnienie analiz o wymiar dynamiczny, przy jednoczesnej redukcji podejścia statycznego.
4	W dokumencie jako trzeci cel strategiczny wskazuje się jakość życia. W części diagnostycznej SRWP nie podejmuje się jednak tego zagadnienia. Aproxymacja standardu życia przy pomocy dochodów do dyspozycji sektora gospodarstw domowych czy też poziomu wynagrodzeń wydaje się być niewystarczająca	Warto rozważyć uzupełnienie tej luki posługując się ewentualnie 2-3 indykatorami przybliżającymi standard życia.

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	do opisanie stanu wyjściowego w tym zakresie. Tym bardziej, że jakość życia jest najważniejszą kategorią podejmowaną w niemal każdej strategii dotyczącej rozwoju regionalnego.	
5	Zastosowanie metodologii wg BAEL wydaje się być bardziej wiarygodne przy przeprowadzaniu rzetelnej analizy rynku pracy niż opieranie się na danych prezentowane przez Urzędy Pracy pozwalając m.in. na uchwycenie tzw. „szarej strefy”, co jest szczególnie istotne w przypadku regionów, w których rolnictwo odgrywa istotną rolę w rozwoju gospodarczym.	W przypadku analizy rynku pracy rekomenduje się zastosowanie danych wg metodologii BAEL w celu dokładniejszego zdiagnozowania tendencji i bieżącej sytuacji na tej niezwykle istotnej płaszczyźnie gospodarki.
6	W przypadku niektórych danych statystycznych brakuje informacji o latach, których one dotyczą. Przykładem takich braków są dane na temat turystyki (str. 13), gospodarki odpadami (str. 14), wydajność pracy (str. 22), zasobów pracy i bezrobocia (str. 25), specjalizacji branżowej województwa (str. 28).	Sugeruje się uzupełnić brakujące informacje o źródle oraz latach przy danych statystycznych.
7	Województwo podlaskie odgrywa znaczną rolę w kontaktach na linii UE – Europa Wschodnia. W związku z tym zasadne wydaje się uzupełnienie diagnozy strategicznej o porównanie województwa podlaskiego nie tylko z pozostałymi polskimi województwami, ale przede wszystkim z sąsiednimi regionami Europy Wschodniej w wybranych dziedzinach rozwoju społeczno – gospodarczego.	Warto rozważyć pewne rozwinięcie charakterystyki województwa podlaskiego w przestrzeni gospodarczej Europy o syntetyczne analizy jego pozycji w wybranych dziedzinach rozwoju społeczno – gospodarczego w porównaniu innymi regionami europejskimi, w szczególności sąsiednimi wschodnimi regionami Białorusi, a także regionami Litwy, czy Rosji (np. poprzez przedstawienie Produktu Krajowego Brutto na 1 mieszkańca, produktywności pracy, stopy bezrobocia czy współczynnika aktywności zawodowej, wraz z dynamikami tych wskaźników). Ponadto bliższego wyjaśnienia wymaga stwierdzenie „...województwo podlaskie jako element przestrzeni bałtyckiej...” (str. 5, trzeci akapit).
8	Str. 21, ostatni akapit: „ ...co wynika z dużego udziału rolnictwa w strukturze	Str. 21, ostatni akapit, warto uzupełnić zdanie: „...co wynika z dużego udziału charakteryzującego się relatywnie niską

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	gospodarczej regionu”	produktywnością rolnictwa...”
10	Wśród wyszczególnionych w analizie SWOT czynników wewnętrznych i zewnętrznych znajdują się te, które mają kluczowe znaczenie dla rozwoju regionu, jak i te o znikomym wpływie. Nie wiadomo czy wszystkie zidentyfikowane cechy mają tę samą rangę, czy w pierwszej kolejności wymieniono czynniki najważniejsze a na końcu najmniej ważne.	Warto rozważyć zamieszczenie informacji jaka jest logika tego uszeregowania. Ułatwi to czytelnikowi zrozumienia takiego uszeregowania.
WIZJA WOJEWÓDZTWA DO ROKU 2030		
1	W dokumencie brakuje zdefiniowania wzajemnych relacji pomiędzy wizją i misją Strategii. Wizji województwa do roku 2030 poświęcony został odrębny rozdział w dokumencie (str. 5). Nieco szerszego potraktowania wymaga natomiast misja województwa, do której Autorzy dokumentu odwołują się jednokrotnie w sposób zbyt ogólny (str. 33).	Sugeruje się wskazanie w dokumencie wzajemnych relacji pomiędzy wizją i misją Strategii oraz poświęcenie dodatkowego akapitu na nieco bardziej szczegółowy misji województwa, do której Autorzy dokumentu odnoszą się obecnie marginalnie.
2	Misja rozwoju województwa podlaskiego: „Program powinności wobec pokoleń” (str. 33).	Sugeruje się nieznaczne przeformułowanie misji rozwoju, poprzez zastąpienie słowa „Program”, które określa kwestie wykonawcze, słowem „projekt” lub „wyzwanie”.
3	"Budowanie relacji poprzez kontakty ze społeczeństwem obywatelskim, przedsiębiorcami, władzami lokalnymi oraz ekspozycja na techniczny dialog budują specjalizację regionu w relacjach ze wschodnimi sąsiadami Polski" (str. 5) to bardzo trafna konstatacja opisująca hasło "Województwo Otwarte" wizji SRWP. Pewne wątpliwości budzi natomiast sformułowanie (str. 5): "(...)zarazem kreowania funkcji mentora (pośrednika) dla relacji Unii Europejskiej z Europą Wschodnią, przede wszystkim z Białorusią". Wydaje się, że postulat ten dotyczy relacji o charakterze centralnym, państwowym, a nie regionalnym.	Warto rozważyć zastąpienie słowa „mentor” innym sformułowaniem lub pozostawienie tylko słowa „pośrednika”.

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
CELE STRATEGICZNE I CELE OPERACYJNE		
1	Należy przede wszystkim podkreślić brak określenia w dokumencie tych sekcji/branż gospodarki województwa podlaskiego, które poza rolnictwem odgrywają relatywnie istotną rolę w rozwoju gospodarczym regionu. W Strategii brak analizy strukturalnej WDB, produkcji sprzedanej przemysłu oraz rynku pracy przeprowadzonej na maksymalnie zdezagregowanym poziomie (być może taka analiza została zwarta w załączniku diagnostycznym SRWP, tego jednak nie Ewaluator nie jest w stanie stwierdzić).	Warto rozważyć ujęcie tego zagadnienia uwypuklając te obszary przemysłu i usług rynkowych, które powinny być szczególnie pielęgnowane ze względu na relatywnie duże znaczenie dla gospodarki regionu i zaakcentować te obszary w Strategii.
2	Relatywnie duża liczba celów operacyjnych, a w konsekwencji kierunków interwencji, może generować zagrożenie dla efektywnej ich wdrażania ze względu na ograniczony potencjał finansowania realizacji strategii.	Być może warto rozważyć zmniejszenie liczby celów operacyjnych i jako naturalna tego konsekwencja, ilości kierunków interwencji.
3	Wielokrotnie w dokumencie podkreślane jest znaczenia rolnictwa dla rozwoju gospodarczego województwa podlaskiego. To oczywiście jak najbardziej trafna konstatacja. Jednakże ten niezwykle ważny dla rozwoju regionu sektor nie jest w szczególny sposób adresowany w SRWP. Charakter województwa podlaskiego każe poddać w wątpliwość brak wyraźnego wyeksponowania tego sektora w części programowej głównego dokumentu strategicznego regionu oraz pominięcie takich kwestii jak pozarolniczy rozwój obszarów wiejskich.	Sugeruje się objęcie zagadnienia obszarów wiejskich odrębnym kierunkiem interwencji, bowiem w obecnym kształcie kwestia ta ulega rozmyciu.
4	W części diagnostycznej sformułowana została konstatacja: "(...)brakuje spójnej koncepcji rozwoju turystyki w województwie podlaskim. Poza walorami przyrodniczymi region posiada bowiem też walory kulturowe, wynikające przede wszystkim z odrębności kulturowej, religijnej i narodowościowej (...)".	Sugeruje się nawiązać do zagadnienia turystyki poprzez wyraźne zaakcentowanie tej tematyki w wybranym typie OSI.
5	W przypadku celu operacyjnego 1.2. (Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw) nie jest jasno wyartykułowane czy wspierane będą przedsiębiorstwa, które nie implementują żadnych rozwiązań o charakterze innowacyjnym lub ich działalność na tym polu jest rachityczna. Gdyby pokusić	To istotne zagadnienie nie zostało uwypuklone w części programowej strategii, dlatego warto odnieść się do tej kwestii w opisie celu operacyjnego 1.2.

L.p.	Wnioski	Rekomendacje
	<p>się o usytuowanie firm w układzie przypominającym piramidę, gdzie lokalizacja bliżej wierzchołka oznaczałaby wyższą aktywność proinnowacyjną, to z wysokim prawdopodobieństwem wyróżnione w opisie rzeczzonego celu przedsiębiorstwa (o najwyższym poziomie innowacyjności i konkurencyjności oraz te, które wprowadzają rozwiązania innowacyjne) zajęłyby tylko wierzchołek tej piramidy. Cała reszta byłyby to w przeważającej mierze małe i średnie przedsiębiorstwa nie partycypujące w procesach związanych z podnoszeniem innowacyjności. To właśnie te podmioty wymagają szczególnego podejścia, które pozwoliłoby wygenerować w nich popyt na innowacje produktowe, procesowe, marketingowe, organizacyjne, etc.</p>	
6	<p>Należy podkreślić, iż Autorzy SRWP 2020 uwypuklają i w rzetelny sposób odnoszą się do roli sieci osadniczej województwa podlaskiego w kształtowaniu jego procesów rozwojowych w części dokumentu poświęconej Obszarem Strategicznej Interwencji. Tym niemniej mając na uwadze priorytetowy charakter tego zagadnienia na szczeblu unijnych i krajowych dokumentów strategicznych i przede wszystkim jego dużą realną wagę w formowaniu trajektorii rozwojowej regionu oraz efektywnej redystrybucji wytworzonego produktu może nie być to najlepszym rozwiązaniem</p>	<p>Sugeruje się wprowadzenie do struktury celów SRWP 2020 przestrzennych aspektów rozwoju regionalnego dotyczących miast jako regionalnych, subregionalnych i lokalnych biegunów rozwoju. Warto zaadresować i wyraźnie wyeksponować wspomnianą kwestię jako trzeci cel horyzontalny.</p>

XII. BIBLIOGRAFIA

- 1 Aktualizacja strategii rozwoju województw z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i unijnych. Przewodnik, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 2 Aneks do projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 31.12.2012.
- 3 Baczyńska N., Charkiewicz J., Dziemianowicz W., Kudełko J., Mogiła Z., Nowicka P., Szlachta J., Wysocka M., Zaleski J. (2012), Ekspertyza Projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 wraz z określeniem wartości wskaźników docelowych, Warszawa.
- 4 Bartkiewicz P., Bąk A., Bukowski M., Chmielewski R., Górecki R., Kot T., Krasowska M., Regulski A., Ślesik M., Piotrowska M., Szymborska A. (2009), Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce - Wnioski z analiz, Instytut Badań Strukturalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 5 Bradley J., Untiedt G., Zaleski J. "The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States" - Final Report Directorate General For Internal Policies Policy Department B: Structural And Cohesion Policies, the European Parliament's Committee on Regional Development, Brussels, June 2008.
- 6 Czapiński J., Panek T. (red.), 2011, Diagnoza społeczna 2011 – warunki i jakość życia Polaków, Warszawa.
- 7 Dąbrowska A., Dziemianowicz W., Nowicka P., Szmigiel-Rawska K. (2012), Planowanie strategiczne. Poradnik dla pracowników administracji publicznej, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 8 Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010), Komisja Europejska, COM(2010) 2020 z 03.03.2010 r. Dokument przyjęty przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010r., Bruksela.
- 9 Ewaluacja ex-ante Strategii Rozwoju Kraju 2020 (2011), Zachodnia Grupa Doradcza, Szczecin.
- 10 Gorzelak G., Płoszaj A., Smętkowski M. (2010) Ocena strategii rozwoju regionu –wykorzystanie modelu czterech kapitałów na przykładzie województwa lubuskiego, Studia Regionalne i Lokalne Nr 3(25)/2006.
- 11 Inwestowanie w przyszłość. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (2010), Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Bruksela.
- 12 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 13 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, 13 lipca 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 14 Krajowy Program Reform. Europa 2020 (2011), dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2011r., Warszawa.
- 15 Ocena ex-ante Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi (2011), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- 16 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (2003), Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok.
- 17 Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - projekt dokumentu. Projekt dokumentu z dnia 17 listopada 2011r., Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.

- 18 Polska 2030. Wyzwania rozwojowe, 2009, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- 19 Prognoza oddziaływania na środowisko Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (2005), Podlaskie Biuro Planowania Przestrzennego w Białymstoku, Białystok.
- 20 Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej 2007-2013 (2009), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 21 Protokół z posiedzenia Komitetu Sterującego Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 18 grudnia 2012 r. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok.
- 22 Regulation of the European Parliament and of the Council on laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1083/2006, 6.10.211, SEC(2011)1141, SEC(2011)1142, European Commission, Brussels COM(2011)615 final.
- 23 Spójność terytorialna wyzwaniem polityki rozwoju Unii Europejskiej. Polski wkład w debatę, 2009, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 24 Sprawne Państwo 2011 - 2020 (2011), projekt dokumentu z dnia 6 czerwca 2011r., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa.
- 25 Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2007), dokument przyjęty 13 listopada 2007r., Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa.
- 26 Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (2011), projekt dokumentu, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- 27 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (2012), projekt dokumentu z dnia 31 lipca 2012r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.
- 28 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (2011), projekt dokumentu z dnia 10 września 2011r., Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa.
- 29 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (2012), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 30 Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)(2011), projekt dokumentu z 30 marca 2011r., Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa.
- 31 Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (2006), Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok.
- 32 Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, projekt z dnia 31.12.2012 r.
- 33 Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 25 kwietnia 2012r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- 34 The New Programming Period 2000-2006: methodological working papers. Working paper 2. The ex ante evaluation of the Structural Funds interventions. European Commission, Directorate-General XVI Regional Policy and Cohesion, August 2006 oraz "The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: ex ante evaluation. Working document no. 1.", European Commission, Directorate-General Regional Policy, August 2006.
- 35 Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2006 r. Nr 227, poz. 1658).
- 36 Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.).

Źródła internetowe:

37 EUROSTAT, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home>

38 Główny Urząd Statystyczny, <http://www.stat.gov.pl>

Załącznik 1. Ramy finansowe Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020

Oszacowanie potencjału finansowego umożliwiającego realizację Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego 2020

Wprowadzenie

Niniejsze opracowanie jest próbą identyfikacji podstawowych źródeł finansowania rozwoju w województwie podlaskim w latach 2013-2025, przy uwzględnieniu podziału na środki publiczne i prywatne. W ramach finansowania publicznego wyodrębniono środki unijne, środki własne samorządów terytorialnych województwa, środki rozwojowe z budżetu państwa oraz środki wydatkowane przez agencje i fundusze celowe. Przy oszacowywaniu środków prywatnych wydzielono podgrupę nakładów w formie bezpośrednich inwestycji zagranicznych. W celu weryfikacji uzyskanych wyników przeprowadzono benchmark w oparciu o szacunki środków rozwojowych przeprowadzanych w innych opracowaniach. Syntezę uzyskanych wyników zawarto w podsumowaniu.

1. Środki publiczne

1.1. Środki pochodzące z funduszy Unii Europejskiej

Dla określenia wielkości finansowania z Unii Europejskiej dla województwa podlaskiego w nowej perspektywie 2014-2020 założono, że na polskie regiony alokowane będzie 72,9 mld euro w ramach funduszy strukturalnych oraz 28,5 mld euro w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, zgodnie z informacjami zamieszczonymi na stronach Ministerstwa Rozwoju Regionalnego i Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi po ustaleniach szczytu budżetowego Unii Europejskiej z dnia 8 lutego 2013 roku.

W celu podziału środków strukturalnych między województwa oparto się na danych dotyczących wielkości finansowania NSRO 2007-2013 stosując taki sam system podziału (preferujący regiony słabsze gospodarczo) według którego podlaskie otrzyma 4,25% funduszy z Unii Europejskiej dla Polski. Po rozdzieleniu środków między regiony szacuje się, że województwo podlaskie otrzyma 3,1 mld euro (4,25% z 72,9 mld euro).

Tabela 1. Szacunkowe prognozy płatności w ramach polityki spójności w perspektywie finansowej UE 2014-2020¹⁴.

	sumaryczna wartość nominalna	sumaryczna wartość per capita
	2015-2022	2015-2022
	(mln euro)	(euro)
Podlaskie	3 100	2 581
Polska	72 900	1 908

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji MRR, danych dot. finansowania NSRO 2007-2013 oraz GUS.

Środki z UE zostały podzielone na poszczególne lata okresu 2014-2022 zgodnie z profilem czasowym transferów w ramach NSRO 2007-2015 - ze względu na fakt, iż w 2007 r. nie miały miejsca transfery w ramach NSRO, przyjęto także ich brak w pierwszym roku nowej perspektywy finansowej - 2014. W kolejnych latach (2023-2025) obejmujących prognozę ram finansowych założono wielkość transferów z UE na poziomie $\frac{1}{2}$ ¹⁵ ze średniej z okresu 2015-2022. **W sumie w latach 2014-2025 z budżetu UE w ramach polityki spójności do regionu trafi 3,68 mld euro (14,73 mld zł).** Założono także, że 35% (obecny udział RPO WP i PO KL komponent regionalny w środkach przeznaczonych na NSRO to 31,3%¹⁶) czyli 1,29 mld euro (5,15 mld zł) zostanie ulokowana w budżecie samorządu województwa na finansowanie odpowiedników regionalnego programu operacyjnego oraz regionalnych komponentów PO KL. Pozostałe 65%, czyli 2,39 mld euro (9,57 mld zł) to fundusze na ogólnokrajowe sektorowe programy operacyjne finansowane bezpośrednio z budżetu państwa i przeznaczone dla regionu (w tym odpowiednik programu dla Polski Wschodniej).

W przypadku odpowiednika obecnego Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w województwie podlaskim w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 wielkość alokacji w regionie będzie taka sama jak w przypadku PROW 2007-2013¹⁷, co oznacza, że podlaskiemu przypadnie 1,98 mld euro (7,92 mld zł¹⁹). Daje to średnioroczną kwotę 220 mln euro (880 mln zł) na lata 2014-2022 (zgodnie z zasadą n+2). Analogicznie jak w przypadku środków strukturalnych dla lat 2023-2025 przyjęto wielkość środków na poziomie $\frac{1}{2}$ ze średniej z okresu 2014-2022, mianowicie 110 mln euro (440 mln zł). Szacunki te dają całościową kwotę na poziomie 2,31 mld euro (9,24 mld zł) przez okres 2014-2025, zatem 178 mln euro (711 mln zł) średniorocznie.

1.2. Potencjał inwestycyjny samorządu wojewódzkiego

Do określenia potencjału inwestycyjnego JST województwa wykorzystano dane z GUS i sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego¹⁸ (dochody ogółem, wydatki inwestycyjne/majątkowe). Na ich

¹⁴ Wartość sumaryczna per capita obliczana jest w stosunku do liczby ludności z 2011 r. (GUS). Przy przeliczeniu wartości PKB z 2008 r. na euro zastosowano kurs 1EUR = 3.5166 PLN (średnioroczny kurs wymiany w 2008r. wg NBP). Przy przeliczeniu wartości PKB z 2011 r. na euro zastosowano kurs 1EUR = 4,12PLN.

¹⁵ Ze względu na phasing-out.

¹⁶ Wg danych MRR z roku 2011.

¹⁷ „Informacja na temat realizacji PROW 2007-2013”(wg stanu na dzień 15 czerwca 2012r.) oraz <http://www.prow.sbr.pl/index,5,75,pl.html>.

¹⁸ http://www.rio.gov.pl/modules.php?op=modload&name=HTML&file=index&page=publ_sprawozdania

podstawie skonstruowano model regresji, w którym wydatki majątkowe/inwestycyjne są zmienną objaśnianą, a dochody ogółem zmienną objaśniającą. Równanie modelu wygląda następująco:

$$WM = 14222140 + 0,2465 * DO,$$

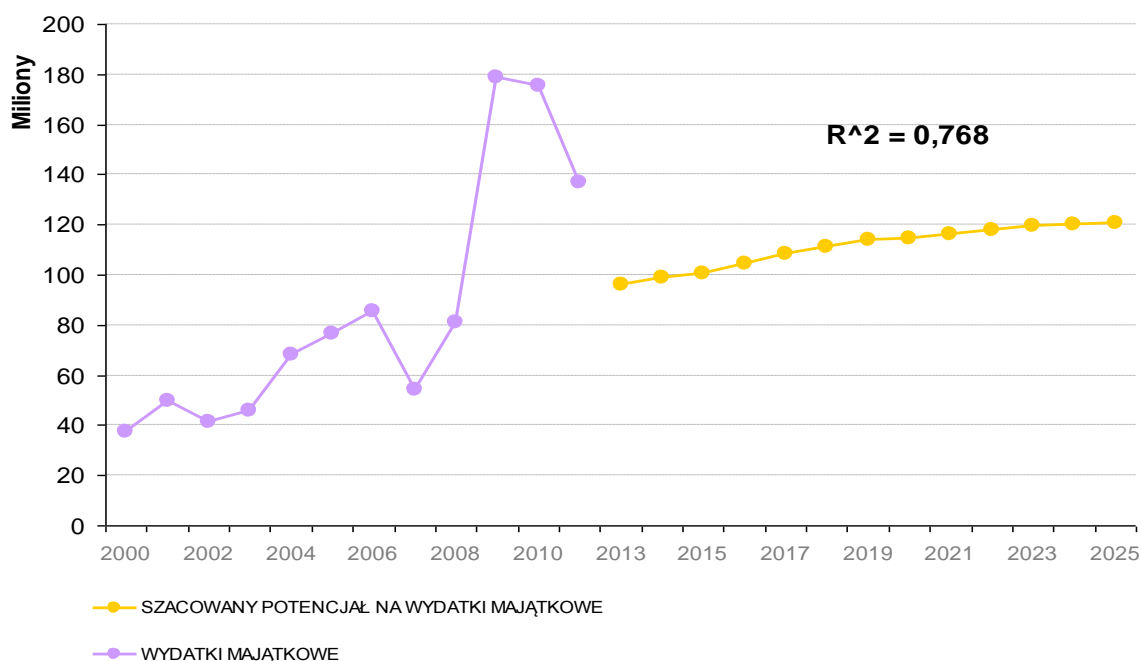
gdzie:

WM – wydatki majątkowe/inwestycyjne,

DO – dochód ogółem.

Otrzymane parametry regresji wykorzystane zostały do oszacowania potencjalnych wielkości wydatków majątkowych w przyszłych latach korzystając z wielkości dochodów ogółem z wieloletniej prognozy finansowej (WPF) dla województwa podlaskiego. Ponieważ została w niej uwzględniona przyszła perspektywa finansowa środków z UE pochodząca jeszcze sprzed ustaleń z dn. 8 lutego 2013 r., środki te zostały odjęte od wielkości dochodów ogółem. Aby uwzględnić wielkości funduszy unijnych zgodnych z ustaleniami szczytu budżetowego UE do prognozowanych wydatków majątkowych (WM) województwa dodano wspomniane wcześniej 1,29 mld euro, czyli 5,15 mld zł¹⁹ w ramach programów odpowiadających obecnemu RPO i PO KL jako 35% środków z prognozowanych funduszy europejskich od 2015 r. włącznie.²⁰

Rys.1. Wydatki majątkowe samorządu województwa podlaskiego - dane historyczne (2000-2011) oraz szacowane na podstawie modelu (2012-2025) [w mln zł].

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych, wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, WPF województwa podlaskiego.

¹⁹ Dla lat prognostycznych zastosowano kurs 1EUR = 4,0 PLN.

²⁰ Od 2015 r., gdyż założono, iż w 2014 r. nie zostaną dokonane żadne płatności.

Tabela 2. Potencjał inwestycyjny samorządu województwa podlaskiego [mld zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
Prognozowane wydatki majątkowe	0,10	0,10	0,10	0,10	0,11	0,11	0,11	0,11	0,12	0,12	0,12	0,12	0,12	1,44
Fundusze UE (RPO + PO KL) w nowej perspektywie finansowej 2014-2020	0,00	0,00	0,01	0,19	0,38	0,60	0,73	0,90	0,83	0,70	0,27	0,27	0,27	5,15
SUMA	0,10	0,29	0,48	0,29	0,49	0,71	0,85	1,01	0,95	0,82	0,39	0,39	0,39	6,60

Źródło: Opracowanie na podstawie MRR, GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, WPF województwa podlaskiego.

1.3. Potencjał inwestycyjny jednostek samorządów terytorialnych (powiaty, miasta na prawach powiatu, gminy)

Do określenia potencjału inwestycyjnego powiatów, miast na prawach powiatu oraz gmin województwa wykorzystano dane z GUS i sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego²¹ (dochody ogółem, wydatki inwestycyjne/majątkowe, relację zadłużenia do dochodu ogółem). Na ich podstawie skonstruowano 3 modele regresji, w których wydatki majątkowe/inwestycyjne są zmienną objaśnianą, a dochody ogółem i relacja zadłużenia do dochodu zmiennymi objaśniającymi. Równanie modelu ma następującą konstrukcję:

$$WM = \alpha_0 + \alpha_1 * DO + \alpha_2 * \frac{ZO}{DO},$$

gdzie:

WM – wydatki majątkowe/inwestycyjne,

DO – dochód ogółem,

ZO – zobowiązania ogółem.

Szczegółowa postać modeli:

- dla powiatów ogółem (14 jednostek),

$$WM = -82501281 + 0,3389 * DO + 526062 * \frac{ZO}{DO},$$

- miast na prawach powiatu ogółem (3 jednostki),

²¹http://www.rio.gov.pl/modules.php?op=modload&name=HTML&file=index&page=publ_sprawozdania

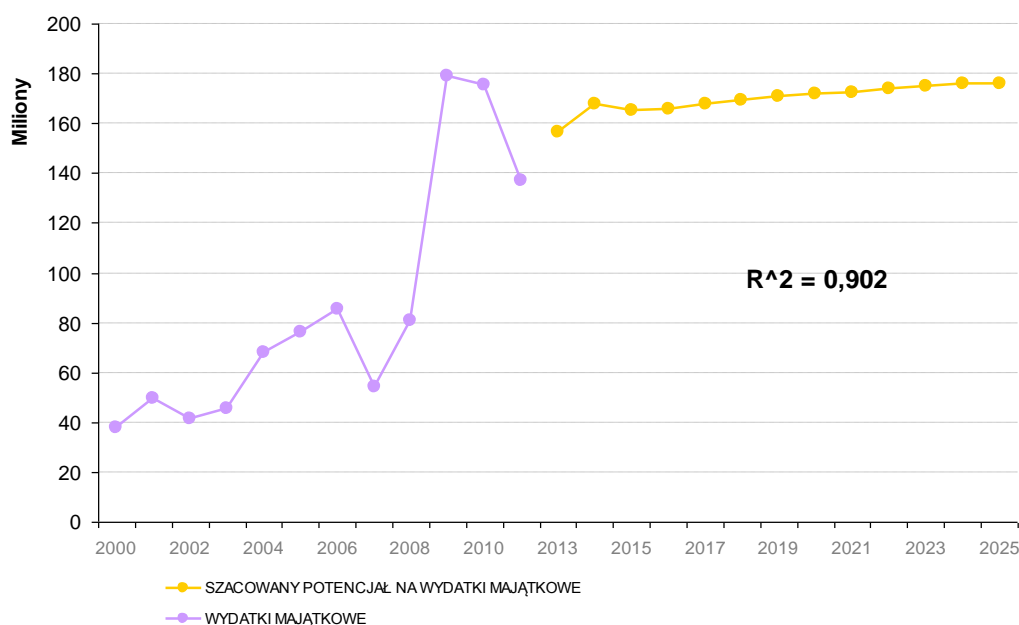
$$WM = -324132598 + 0,4102 * DO + 4082182 * \frac{ZO}{DO},$$

- gmin ogółem (115 jednostek).

$$WM = -191874084 + 0,2449 * DO + 9405395 * \frac{ZO}{DO},$$

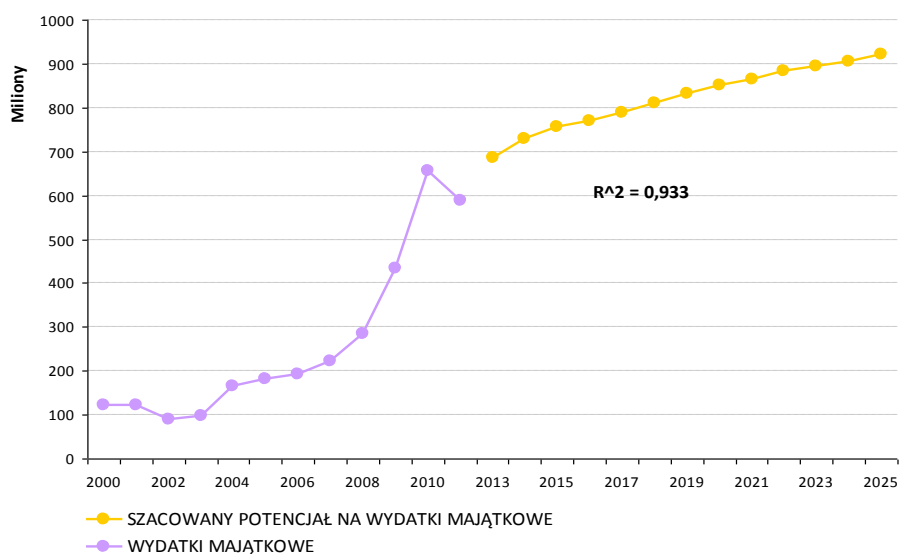
Dane wykorzystane do konstrukcji modeli pochodziły z Banku Danych Lokalnych GUS (Dochody i wydatki budżetów jednostek samorządu terytorialnego), sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, natomiast prognozy wielkości dochodów ogółem z wieloletnich prognoz finansowych JST na lata 2012-2025 udostępnionych przez RIO w Białymstoku. Nie dla wszystkich jednostek opracowana jest prognoza dochodów ogółem do roku 2025 włącznie, dlatego też w takim przypadku dla brakujących lat przyjęta została wielkość z ostatniego dostępnego roku. W WPF uwzględniono obecną prognozę finansową (2007-2013), która zgodnie z zasadą n+2 dotyczy także lat 2014-2015. Aby nie powielić środków z UE w tych latach (zostały one już ujęte w szacunkach potencjału inwestycyjnego samorządu województwa) od dochodów ogółem JST (z WPF) zostały odjęte szacunkowe dochody pochodzące ze środków UE. Ponieważ wielkości te nie zostały uwzględnione w zestawieniu zbiorczym przekazanym przez RIO, wielkości dochodów pochodzących ze środków UE dla 14 powiatów, 3 miast na prawach powiatu oraz 115 gmin oszacowano w oparciu o wielkości z wieloletnich prognoz finansowych dostępnych w Biuletynach Informacji Publicznej JST. Jako, że nie we wszystkich WPF-ach wielkości te zostały wyodrębnione wartości te mogą być obarczone błędem.

Rys. 2. Wielkości historyczne i prognozowane wydatków majątkowych powiatów podlaskich w latach 2000-2025 [w mln zł].

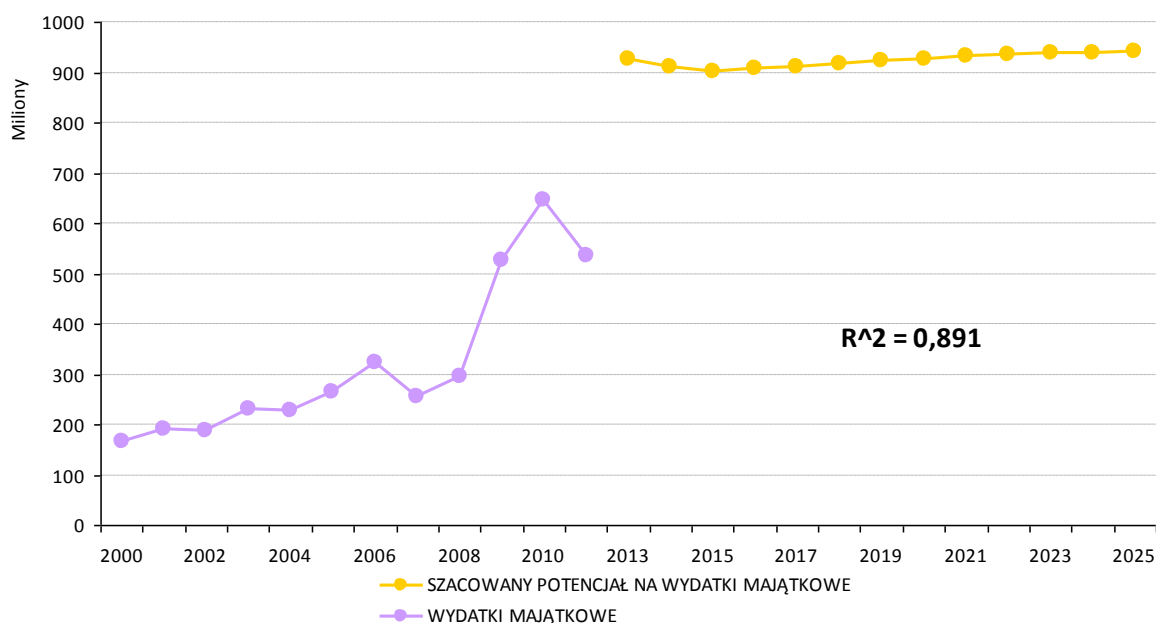
Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, WPF poszczególnych powiatów województwa podlaskiego.

Rys. 3. Wielkości historyczne i prognozowane wydatków majątkowych miast na prawach powiatów województwa podlaskiego w latach 2000-2025 [w mln zł].

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego.

Rys.4. Wielkości historyczne i prognozowane wydatków majątkowych gmin województwa podlaskiego w latach 2000-2025 [w mln zł].

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, WPF JST.

Tabela 3. Potencjał inwestycyjny (wydatki) podlaskich JST [w mld zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
Powiaty	0,16	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,18	0,18	2,21
Miasta na prawach powiatu	0,69	0,73	0,76	0,77	0,79	0,81	0,83	0,85	0,87	0,88	0,90	0,91	0,92	10,69
Gminy	0,93	0,91	0,90	0,91	0,91	0,92	0,92	0,93	0,93	0,94	0,94	0,94	0,94	12,01
OGÓŁEM	1,77	1,81	1,82	1,84	1,87	1,90	1,93	1,95	1,97	1,99	2,01	2,02	2,04	24,91

Źródło: Opracowanie na podstawie danych GUS, sprawozdań Krajowej Rady RIO z działalności Regionalnych Izb Obrachunkowych i wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego, WPF JST.

1.4. Środki pochodzące z budżetu państwa²²

W celu określenia wydatków majątkowych z budżetu państwa lokowanych w województwie podlaskim w pierwszym kroku oszacowano wielkość wydatków ogółem dla państwa na lata 2016-2025 (przy zastosowaniu regresji liniowej w oparciu o dane z lat 2000-2015 – okres 2000-2011 ze sprawozdań z wykonania budżetu państwa²³, natomiast 2012-2015 z Wieloletniego Planu Finansowego Państwa 2012-2015²⁴). Na podstawie danych z wykonania budżetu państwa obliczono, że średniorocznie w latach 2000-2011²³ udział wydatków majątkowych państwa w wydatkach ogółem wyniósł 4,64%. Poprzez przemnożenie tego udziału przez szacowane wydatki ogółem uzyskano wielkości wydatków majątkowych państwa. Na podstawie opracowania IBnGR pod kierownictwem prof. Wojciecha Misiąga pt: „Dochody i wydatki publiczne w latach 2006–2007. Analiza regionalna”²⁵ udział wydatków majątkowych z budżetu państwa przypadających na woj. podlaskie został wyliczony na poziomie 3,5% całości wydatków majątkowych państwa. W ten sposób otrzymano szacunkowe wydatki majątkowe z budżetu państwa lokowane w województwie podlaskim.

Tabela 4. Wielkość wydatków majątkowych budżetu państwa lokowanych w województwie podlaskim [mld zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
Wydatki majątkowe z budżetu Państwa	0,55	0,55	0,57	0,61	0,63	0,66	0,68	0,70	0,73	0,75	0,77	0,79	0,82	8,81

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z MF i raportu IBnGR.

²² Środki te nie obejmują dotacji i subwencji.

²³ Sprawozdanie z wykonania budżetu państwa za lata 2000-2011, MF - <http://www.mf.gov.pl/index.php?const=5&dzial=36&wysw=2&sub=sub1>

²⁴ Wieloletni Plan Finansowy Państwa 2012-2015, MF - <http://www.mf.gov.pl/dokument.php?const=6&dzial=330&id=295084>

²⁵ Mackiewicz-Łyziak J., Misiąg W., Tomalak M., Dochody i wydatki publiczne w latach 2006–2007. Analiza regionalna, Warszawa 2009 - http://www.mrr.gov.pl/rozwoj_regionalny/Ewaluacja_i_analizy/Raporty_o_rozwoju/Ekspertyzy/Documents/Dochody_i_wydatki_2006_2007.pdf

Do tych wielkości należy dodać fundusze unijne przeznaczone na ogólnokrajowe sektorowe programy operacyjne mające wpływ na rozwój województwa podlaskiego, określone jako 65% środków unijnych szacowanych na lata 2014-2025 (patrz część 1 niniejszego załącznika) oraz środki przyznane regionowi w ramach Wspólnej Polityki Rolnej.

Tabela 5. Wielkość środków z funduszy unijnych rozdysponowywanych przez państwo [mld zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
Środki strukturalne	0,00	0,00	0,03	0,35	0,70	1,11	1,36	1,67	1,54	1,30	0,50	0,50	0,50	9,57
Wspólna Polityka Rolna	0,00	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,44	0,44	0,44	9,24
Razem środki UE z budżetu Państwa	0,00	0,88	0,91	1,23	1,58	1,99	2,24	2,55	2,42	2,18	0,94	0,94	0,94	18,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji MRR, danych dot. finansowania NSRO 2007-2013 oraz GUS.

1.5. Agencje i Fundusze Celowe

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku

Fundusz w ramach działań statutowych udziela oprocentowanych pożyczek, dotacji, w tym dotacji inwestycyjnych oraz dopłat do oprocentowania kredytów bankowych, dokonuje także umorzeń kredytów oraz zwrotów z tytułu zwolnienia z podatku od nieruchomości. W niniejszym opracowaniu oszacowano wielkość dotacji, umorzeń, dopłat i zwrotów, kapitał umożliwiający udzielanie pożyczek nie został uwzględniony w tym miejscu, ponieważ wcześniej oszacowane wydatki JST zakładają maksymalne zadłużenie – zatem również fundusze pochodzące z pożyczek z WFOŚiGW. Warto zaznaczyć, że pożyczki stanowią przeważającą część w strukturze pomocy finansowej skierowanej przez Fundusz do beneficjentów.

Tabela 6. Wielkość dotacji ze środków WFOŚiGW (w mln zł).

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
Razem	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	7,42	96,49

Źródło: Opracowanie na prognozy otrzymanych z WFOŚiGW w Białymstoku.

1.6. Środki publiczne ogółem

Tabela 7. Potencjał finansowy środków publicznych dla realizacji SRWP[w mln zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025	Średniorocznie
Samorząd województwa	0,10	0,10	0,12	0,29	0,49	0,71	0,85	1,01	0,95	0,82	0,39	0,39	0,39	6,60	0,51
Powiaty	0,16	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,17	0,18	0,18	2,21	0,17
Miasta na prawach powiatu	0,69	0,73	0,76	0,77	0,79	0,81	0,83	0,85	0,87	0,88	0,90	0,91	0,92	10,69	0,82
Gminy	0,93	0,91	0,90	0,91	0,91	0,92	0,92	0,93	0,93	0,94	0,94	0,94	0,94	12,01	0,92
Środki UE z budżetu Państwa	0,00	0,88	0,91	1,23	1,58	1,99	2,24	2,55	2,42	2,18	0,94	0,94	0,94	18,81	1,45
Wydatki majątkowe z budżetu państwa	0,55	0,55	0,57	0,61	0,63	0,66	0,68	0,70	0,73	0,75	0,77	0,79	0,82	8,81	0,68
Dotacje ze środków WFOŚiGW	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,10	0,01
SUMA	2,42	3,35	3,43	3,99	4,58	5,26	5,70	6,22	6,07	5,74	4,12	4,16	4,20	59,2	4,56

Źródło: Zestawienie zbiorcze otrzymanych wyników.

Dla okresu 2013-2025 całkowity potencjał rozwojowy województwa podlaskiego wynosi 59,2 mld zł, co daje blisko **4,56 mld zł** średniorocznie. Patrząc na rozkład środków w czasie można wyodrębnić trzy okresy o podobnych wielkościach potencjału finansowego: 2013-2016 – średniorocznie 3,3 mld zł, 2017-2022 – 5,6 mld zł średniorocznie oraz 2023-2025 – 4,2 mld zł średniorocznie. Największe możliwości finansowania SRWP zostały oszacowane na rok 2020 (6,22 mld zł), najmniejsze natomiast na rok 2013 (2,42 mld zł).

2. Środki prywatne

W celu oszacowania potencjału prywatnych inwestycji finansowanych w latach realizacji SRWP wykorzystano prognozy regionalnego modelu HERMIN dla gospodarki województwa podlaskiego dla nakładów brutto na środki trwałe ogółem. Tabela 8. zawiera wartości nakładów brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym wyliczone (z powodu braku danych na poziomie regionalnym) w oparciu o średnioroczny udział nakładów w sektorze prywatnym w Polsce wynoszący 30,4%²⁶ i nakłady brutto na środki trwałe ogółem z modelu HERMIN. W tabeli wyodrębniono także szacunkowe nakłady bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zostały one oszacowane jako 8% prywatnych nakładów inwestycyjnych na terenie województwa. Udział ten został wyliczony na podstawie raportu BIEC²⁷ jako średni udział z lat 2007-2009.

Tabela 8. Wielkość nakładów brutto na środki trwałe w sektorze prywatnym oraz BIZ [w mln zł].

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2013-2025
NBnŚT w sektorze prywatnym	5,67	5,91	6,19	6,49	6,82	7,17	7,56	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	8,00	93,79
BIZ	0,46	0,48	0,51	0,53	0,56	0,59	0,62	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	0,65	7,67

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prognoz regionalnego modelu HERMIN dla województwa podlaskiego oraz danych z raportu BIEC²⁷.

3. Ramy finansowe SRWP – benchmarking w oparciu o ramy finansowe innych dokumentów strategicznych

1. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2020²⁸

- do 2013 r. średniorocznie ok. **3-5 mld zł** na politykę regionalną,
- na lata 2007-2013 bezpośrednio na realizację celów KSRR przeznaczono łącznie ok. 25,4 mld EUR środków,

²⁶ obliczone na podstawie danych GUS dla Polski z lat 2004-2009

²⁷ Bieć A., Kwartalna informacja o sytuacji społeczno gospodarczej kraju i województw z elementami prognozy, Warszawa luty 2010

²⁸ „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie”, Warszawa, 13 lipiec 2010r.

- zakłada się, że po 2013 roku suma środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne (w tym samorządy terytorialne) na realizację celów KSRR będzie wynosiła nie mniej niż 3% PKB krajowego w roku 2008,
- według zapisów w KSRR w wymiarze finansowym kwota 3% oznacza średniorocznie ok. 34 mld zł.²⁹W dokumencie szacuje się, że z tego ok. 24 mld zł średniorocznie będzie pochodziło ze środków UE. Resztę stanowić będzie udział podmiotów publicznych,
- stosując założenie własne, że województwo podlaskie otrzyma 3,15% (udział ludności zamieszkującej podlaskie w ludności ogółem w Polsce w 2011 roku) z ogólnokrajowych środków, to wielkość środków na finansowanie KSRR lokowanych w województwo podlaskie wyniesie ok. **0,79 mld zł** średniorocznie.

2. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego³⁰

- w latach 2005-2009 (5 lat) w ramach SRWPom wydano 26 528 797 tys. zł (bez wkładu prywatnego), czyli średniorocznie ok. **5,3 mld zł**,
- przeliczając tę wartość na analogiczną kwotę dla podlaskiego, przy zastosowaniu liczby ludności z 2011 r. i proporcji, otrzymano, że analogiczna kwota w woj. podlaskim wyniosłaby ok. **2,79 mld zł** rocznie,
- przeliczając wydatki w ramach SRWPom na woj. podlaskie, biorąc pod uwagę wielkości PKB w roku 2009 w obu województwach otrzymano, że średnioroczne wydatki w ramach SRWP mogą wynieść **2,14 mld zł**.

3. Raport prof. W. Misiąga „Dochody, wydatki i zobowiązania JST w latach 2008-2011 i ich prognozy na lata 2012-2020”³¹

- na lata 2012-2020 oszacowano wydatki majątkowe wszystkich JST w kraju na 476,0 mld zł, średniorocznie 52,9 mld zł,
- średnio 3,7% tej wielkości stanowią wydatki majątkowe podlaskich JST,
- oszacowane wydatki majątkowe JST województwa podlaskiego łącznie na lata 2012-2020 osiągają wartość 17,7 mld zł, co daje kwotę **2,0 mld zł średniorocznie**.

4. Aktualizacja SRWD³²

- potencjał sektora publicznego na realizację Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego na lata 2013-2025 oszacowano łącznie na **96,4 mld zł**, co daje około **7,4 mld zł średniorocznie**.
- przeliczając wartość średnioroczną na analogiczną kwotę dla podlaskiego, przy zastosowaniu liczby ludności z 2011 r. i proporcji, otrzymano, że analogiczna kwota w woj. podlaskim wyniosłaby ok. **3,05 mld zł** rocznie,

²⁹Według GUS poziom PKB krajowego w roku 2008 wyniósł 1 275 432 mln zł zatem 3% z tego to minimum 38 263 mln zł, stąd widać, że prognozy tak ważnego dokumentu jakim jest KSRR są obarczone błędem.

³⁰ WARR, „Wpływ działań i środków publicznych wydatkowanych w ramach realizacji Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego w okresie 2005-2009 na gospodarkę województwa pomorskiego przy użyciu zaktualizowanego regionalnego modelu HERMIN”, Wrocław, 2010r.

³¹ Na chwilę obecną raport nie jest jeszcze dostępny, szacunki opierają się o prezentację prof. W. Misiąga na Krajowym Obserwatorium Terytorialnym, MMR, 2 lipca 2012r.,

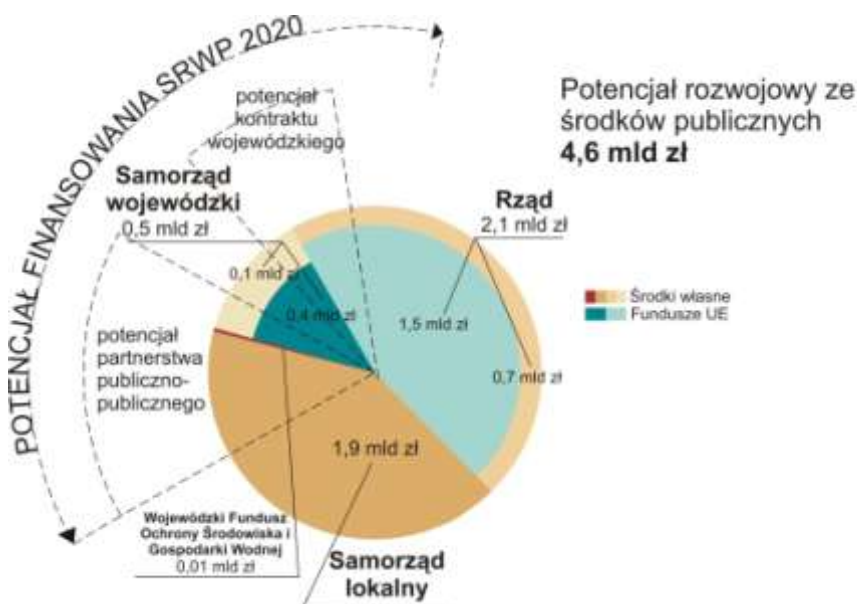
³²WARR, *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Projekt ekspercki*, Wrocław, sierpień 2012 r.

- przeliczając wydatki w ramach SRWD na woj. podlaskie, biorąc pod uwagę wielkości PKB w roku 2010 w obu województwach otrzymano, że średnioroczne wydatki w ramach SRWP mogą wynieść **1,98 mld zł**.

Podsumowanie

Potencjalne środki finansowe, które mogą zostać wykorzystane przez sektor publiczny na realizację Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego na lata 2013-2025 oszacowano łącznie na **59,8 mld zł**, co daje około **4,60 mld zł średniorocznie**.

Rys. 1. Potencjał finansowania SRWP 2020 środkami publicznymi – oszacowanie średnioroczne na lata 2013-2025.

Źródło: opracowanie własne.

Wspomniana **wartość średnioroczna** dekomponuje się na następujące składowe:

- potencjał samorządu województwa 0,51 mld zł (11,0%)
w tym:
 - potencjał na wydatki majątkowe własne 0,11 mld zł (2,4%)
 - środki z UE wydatkowane na poziomie województwa 0,40 mld zł (8,6%)
- potencjał jednostek samorządów terytorialnych 1,92 mld zł (42,1%)
w tym:
 - powiaty 0,17 mld zł (3,7%)
 - miasta na prawach powiatu 0,82 mld zł (18,1%)
 - gminy 0,92 mld zł (20,3%)
- środki z UE wydatkowane na poziomie krajowym 1,45 mld zł (31,8%)
- potencjalne wydatki majątkowe z budżetu państwa przeznaczone dla województwa podlaskiego 0,68 mld zł (14,9%)
- dotacje ze środków WFOŚiGW 0,01 mld zł (0,2%)

Benchmark otrzymanych wyników dla SRWP analogicznymi wynikami opartymi na danych z: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020 (KSRR), Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWPom), Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD), Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego (SRWŚ) i raportu prof. W. Misiąga przedstawia tabela 9:

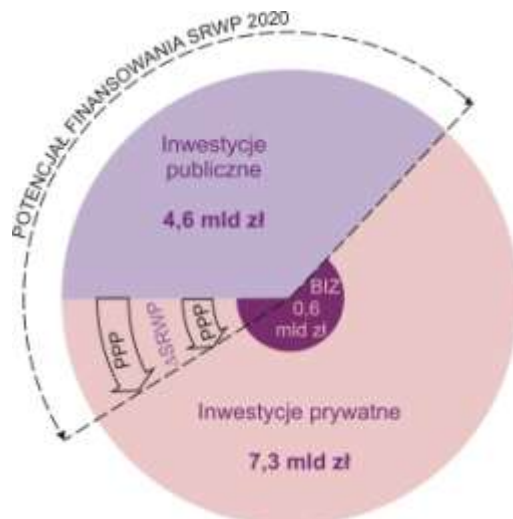
Tabela 9. Zestawienie otrzymanych wyników dla SRWP z analogicznymi wynikami opartymi na danych z: Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2020 (KSRR), Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego (SRWPom), Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (SRWD) i raportu prof. W. Misiąga [średnioroczne wielkości dla lat 2013-2025 w mld zł].

	SRWP (nasze szacunki)	Analogiczna wielkość oparta na danych z:			
		KSRR	SRWPom	SRWD	raportu W. Misiąga
Środki publiczne ogółem w woj. podlaskim	4,6	-	2,1-2,8	2,0-3,1	-
w tym:					
Wydatki majątkowe JST	2,0	-	-		2,0
Środki z budżetu państwa	0,7	0,8	-		-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z KSRR, SRWPom, SRWD 2020 i raportu W. Misiąga „Dochody, wydatki i zobowiązania JST w latach 2008-2011 i ich prognozy na lata 2012-2020”

Należy podkreślić, iż inwestycje sektora publicznego stanowią relatywnie niewielką część całości tego typu wydatków (średni udział inwestycji publicznych w inwestycjach ogółem z lat 2004-2009 wyniósł 30,4%). Stąd też nie powinno się przeceniać oddziaływania władz publicznych na rozwój regionu poprzez finansowanie inwestycji i działań rozwojowych. Mając na uwadze powyższe warto zaprezentować szacunki dotyczące nakładów inwestycyjnych (nakładów brutto na środki trwałe) realizowanych przez podmioty prywatne. Na podstawie symulacji makroekonomicznych przeprowadzonych przy zastosowaniu regionalnego modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego dokonano projekcji inwestycji sektora prywatnego w latach 2013-2025. Średnioroczna wartość wyniosła **7,27 mld zł**. W ramach BIZ województwo podlaskie może liczyć na ok. 7,67 mld zł w okresie 2013-2025, co daje ok. **0,59 mld zł** średniorocznie i stanowi 8,2% całości nakładów brutto na środki trwałe sektora prywatnego.

Rys. 2. Potencjał finansowania SRWP 2020 środkami prywatnymi – oszacowanie średnioroczne na lata 2013-2025.

Źródło: opracowanie własne.

Dla określenia możliwości finansowania rozwoju województwa podlaskiego ze środków publicznych w latach 2013-2025 przyjęto aktualny stan formalno-prawny systemu finansowania sektora publicznego, w tym przede wszystkim jednostek samorządu terytorialnego, jak również status quo systemu zarządzania całym sektorem publicznym.

Trwające aktualnie prace nad zmianą:

- ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. Nr 157, poz. 1240, ze zm.), w tym w szczególności dotyczące możliwości zadłużania się jednostek samorządu terytorialnego,
- ustawy z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. z 2010 r. Nr 80, poz. 526, ze zm.),
- ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prawnym (Dz. U. z 2009 r. Nr 19, poz. 100, ze zm.)

wskazują na konieczność aktualizacji przedstawionych wielkości. Dlatego też autorzy opracowania podkreślają, iż przedstawione symulacje finansowania rozwoju regionu ze środków publicznych stanowią kwoty szacunkowe i nie mogą stanowić podstawy do ich odwzorowania w dokumentach wykonawczych obowiązujących jednostki samorządu terytorialnego.

Bibliografia

- 1) Bieć A., Drozdowicz-Bieć M., Łaszek A., Pater R. *„Kwartalna informacja o sytuacji społeczno gospodarczej kraju i województw z elementami prognozy*, Warszawa, luty 2010;
- 2) *Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie (KSRR)*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2010;
- 3) Kudełko J., Malara M., Mogiła Z., Tomaszewski P., Zaleski J., Zembaty M., *Wpływ działań i środków publicznych wydatkowanych w ramach realizacji Strategii Rozwoju Województwa*

Pomorskiego w okresie 2005-2009 na gospodarkę województwa pomorskiego przy użyciu zaktualizowanego regionalnego modelu HERMIN, Wrocław, 30 września 2010r.

- 4) Ogólna informacja o stanie realizacji poszczególnych działań w ramach PROW 2007-2013 wg stanu na dzień 15 czerwca 2012 r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2012 r.
- 5) Mackiewicz-Łyziak J., Misiąg W., Tomalak M., *Dochody i wydatki publiczne w latach 2006–2007. Analiza regionalna*, Warszawa 2009;
- 6) Misiąg W., *Dochody, wydatki i zobowiązania JST w latach 2008-2011 i ich prognozy na lata 2012-2020*, wyniki wstępne ekspertyzy zaprezentowane na Krajowym Obserwatorium Terytorialnym, MRR, 2 lipca 2012r.;
- 7) Mogiła Z., Poproch A., Zaleski J. „*Ramy finansowe Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Oszacowanie potencjału finansowego umożliwiającego realizację Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020*”, WARR, Wrocław, 26 lipca 2012;
- 8) *Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2007;
- 9) *Sprawozdania z wykonania budżetu państwa za lata 2000-2011*, Rada Ministrów, Warszawa;
- 10) *Sprawozdania z wykonania budżetu przez jednostki samorządu terytorialnego w latach 2000-2011*, Krajowa Rada RIO;
- 11) *Sprawozdania z działalności Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Białymstoku*, lata 2007-2011, WFOŚiGW w Białymstoku
- 12) *Strategia Rozwoju Kraju 2020*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012
- 13) USTAWA z dnia 27 sierpnia 2009 r. *o finansach publicznych* Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240;
- 14) WARR, *Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Projekt ekspercki*, pod red. J. Zaleskiego, Wrocław, sierpień 2012 r.;
- 15) *Wieloletni Plan Finansowy Państwa 2012-2015*, Ministerstwo Finansów;
- 16) *Wieloletnie Prognozy Finansowe jednostek samorządów terytorialnych województwa podlaskiego*, Samorząd Województwa, Starostwa Powiatowe, Urzędy Miast, Urzędy Gmin.

Załącznik nr 2. Kompletny opis zastosowanej metodologii wraz z technikami i narzędziami badawczymi.

1. Opis koncepcji realizacji badania

Niniejszy dokument stanowi opis metodologii oceny ex-ante Projektu z dnia 31.12.2012r. zaktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 (SRWP 2020). Projekt badawczy jest realizowany przez Wrocławską Agencję Rozwoju Regionalnego S.A (WARR S.A.) na zlecenie Zarządu Województwa Podlaskiego, zgodnie z zawartą 28.11.12.r. umową nr RPO/21/2012.

1.1 Cel główny i cele szczegółowe badania

Ocena *ex ante* dokumentów o charakterze strategicznym stanowi nie tylko wymóg formalny, konieczność podyktowaną prawem, lecz przede wszystkim istotne źródło informacji pozwalających decydentom na ocenę dokumentu strategicznego jako całości oraz poszczególnych jego elementów składowych, a następnie na zweryfikowanie dokonanych zapisów. Wymiar aplikacyjny wspomnianej oceny ma zatem niezwykle ważne znaczenie w procesie tworzenia czy też aktualizacji strategii. W związku z powyższym należy zaproponować taki model badania, który pozwoli na przeprowadzenie ewaluacji projektu aktualizacji SRWP 2020 **przy uwzględnieniu pełnego i wyczerpującego zestawu kryteriów oceny oraz odpowiednich metod, narzędzi, technik i pytań badawczych**. Kluczowym jest taki dobór wyszczególnionych wyżej elementów, którego efektem będzie **zestawienie kryteriów i metod badawczych w taki sposób, by stanowiły one spójną oraz transparentną całość będącą rzetelnym i precyzyjnym modelem ewaluacji ex ante**. Umożliwi to realizację **celów badania**, którymi są:

Cel główny: KOMPLEKSOWA OCENA EX – ANTE PROJEKTU ZAKTUALIZOWANEJ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO DO ROKU 2020

a także

Cele szczegółowe, w tym:

- 1) poprawności diagnozy**, w tym w szczególności ocenę trafności, poprawności oraz istotności dla rozwoju województwa zidentyfikowanych wyzwań, potrzeb, problemów, trendów, potencjałów rozwojowych i obszarów problemowych (potencjalnych obszarów strategicznej interwencji) SRWP 2020;
- 2) trafności i kompletności zidentyfikowanych poszczególnych kategorii analizy SWOT;**
- 3) trafności doboru ścieżki rozwoju oraz sformułowanej na tej podstawie wizji rozwoju województwa, w szczególności w kontekście spójności z częścią diagnostyczną;**
- 4) wiarygodności określonych trendów i wyzwań rozwojowych regionu;**
- 5) trafności wyboru celów strategicznych i operacyjnych w kontekście diagnozy oraz wyzwań rozwojowych;**
- 6) trafności zidentyfikowanych priorytetowych kierunków działań w kontekście wyzwań rozwojowych;**
- 7) spójności wewnętrznej dokumentu:**
 - ✓ spójność celów, priorytetów i działań;

- ✓ poprawność i spójność terminologiczna oraz jednoznaczność i czytelność proponowanych zapisów;
- 8) **spójności zewnętrznej strategii rozwoju** (z dokumentami strategicznymi na poziomie kraju i Unii Europejskiej);
- 9) **realności i efektywności planowanego systemu wdrażania strategii** – jakości założeń systemu realizacji strategii;
- 10) **kwantyfikacji celów** – weryfikacja adekwatności i zgodności zaproponowanych wskaźników z zakładanymi celami oraz realności oszacowania wartości docelowych wskaźników dla roku 2020;
- 11) **realności i zasadności przyjętych założeń dla ram finansowych SRWP 2020;**

1.2 Zakres badania

Zakres terytorialny: województwo podlaskie

Zakres przedmiotowy: projekt zaktualizowanej SRWP 2020

1.3 Kryteria ewaluacyjne

W ocenie projektu SRWP wykorzystano kryteria wskazane przez Zamawiającego:

- **trafność** – jako adekwatność, słuszność dokonanego wyboru, posiadanie uzasadnienia dla dokonanego wyboru. Pozwala ocenić czy właściwie został dokonany wybór zakresu analiz w diagnozie, czynników w analizie SWOT, a także celów i sposobów ich realizacji w odniesieniu do potrzeb społeczno-ekonomicznych;
- **spójność** – harmonijność powiązań poszczególnych elementów zbioru systemowego (Kudłacz, Reichel 2007, s. 130);
- **efektywność** – jako zestawienie celów z zasobami (ludzkimi, finansowymi oraz czasowymi) wymaganymi do ich realizacji. Pozwala to odpowiedzieć na pytanie, czy przy założonych celach możliwa jest mniejsza mobilizacja zasobów lub czy przy danym poziomie zaangażowanych zasobów możliwe jest osiągnięcie lepszych efektów.
- **skuteczność** – pozwoli ocenić, do jakiego stopnia cele strategii są możliwe do osiągnięcia poprzez analizę efektów realizacji strategii.
- **użyteczność** – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia oddziaływanie strategii odpowiada zdefiniowanym w diagnozie i analizie SWOT potrzebom

Ponadto w celu pogłębienia części analiz uwzględniono dodatkowe kryteria:

- **kompletność** - kryterium to pozwoli m.in. zbadać czy diagnoza zawiera analizę wszystkich, znaczących determinant rozwoju. W odniesieniu do części programującej, kompletność odnosi się do obszarów w jakich wyznaczono cele rozwoju oraz do zbadania kompletności tych obszarów z punktu widzenia ich strategicznego charakteru dla regionu.
- **istotność** - jest to jedno z najważniejszych kryteriów oceny strategii całościowo, w tym przede wszystkim oceny istotności zawartych w niej celów z punktu widzenia wprowadzania zmian strukturalnych służących rozwojowi czy przeanalizowanych w diagnozie zagadnień z punktu widzenia ich istotności dla diagnozy stanu województwa.
- **realność** – kryterium to służy ocenie w jakim stopniu Samorząd Województwa i samorządy lokalne mają możliwość (bezpośrednią lub pośrednią) osiągnięcia wyznaczonych celów oraz czy ich

realizacja nie wymaga zasobów większych niż są w posiadaniu samorządów lokalnych. Kryterium to pozwoli zatem na określenie czy wyznaczone cele SRWP 2020 są możliwe do osiągnięcia przy posiadanych zasobach i w planowanym horyzoncie czasowym. Cel, który jedynie określa stan obecny, nie jest prawidłowy, podobnie jak nie jest poprawny cel wyznaczający niemożliwy do osiągnięcia stan.

1.4 Etapy realizacji badania wraz z przypisanymi im pytaniami badawczymi

Przyjęta metodologia będzie miała na celu znalezienie odpowiedzi na pytania ewaluacyjne/badawcze, które Wykonawca uważa za właściwe z punktu widzenia celów badania (tabela poniżej). Pytania zostały uporządkowane względem zagadnień badawczych oraz kryterium ewaluacyjnego. Dodatkowo, dla każdego pytania określono metodę badawczą, za pomocą której uzyskana zostanie odpowiedź.

W ocenie wymienionych powyżej kryteriów ewaluacyjnych zastosowana zostanie czterostopniowa skala ocen: pozytywna, częściowo pozytywna, poprawna oraz negatywna. Wszystkie oceny zostaną opatrzone uwagami i komentarzami.

Etap 1 Ocena przeprowadzonej diagnozy rozwoju województwa podlaskiego.

Punktem wyjścia każdej strategii jest podsumowanie przeszłych zdarzeń, analiza wniosków wynikających z dotychczas przeprowadzonych działań i na tej podstawie sformułowanie trendów oraz wyzwań rozwojowych dotyczących przyszłości. Na tym etapie zostanie dokonana ocena trafności części diagnostycznej Strategii, do której zaliczana jest również analiza SWOT i trafności doboru ścieżki rozwoju oraz sformułowanej na tej podstawie wizji rozwoju województwa, w szczególności w kontekście spójności z częścią diagnostyczną, a także wiarygodność określonych trendów i wyzwań rozwojowych regionu.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
1	Istotność Kompletność Trafność	Desk research ³³ Ocena ekspercka Analiza czterech kapitałów	1. Czy diagnoza została przeprowadzona w prawidłowy sposób? Czy część ta zawiera dostępne aktualne dane oraz wystarczająco długie szeregi czasowe? Czy analiza w wystarczającym stopniu przeprowadzona została na poziomie wewnątrzregionalnym i ponadregionalnym?	Uzasadnieniem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny stopnia kompleksowości części diagnostycznej Strategii oraz poziomu weryfikacji faktograficznej sformułowanych w niej wniosków; konieczność oceny stopnia uwzględnienia elementów analizy statycznej i dynamicznej wskaźników społeczno – gospodarczych pozwalających na zdiagnozowanie problemów społeczno – gospodarczych regionu; konieczność przeanalizowania, czy wskaźniki rozwoju są odpowiednio dobrane i pozwalają w trafny i precyzyjny sposób zdiagnozować sytuację społeczno – gospodarczą województwa; konieczność oceny stopnia uwzględnienia w diagnozie aspektów globalnych, przestrzennych, społecznych (w tym demograficznych), makroekonomicznych oraz związanych z jakością życia mieszkańców);
	Istotność Trafność		2. Czy zidentyfikowane w diagnozie rozwoju wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe są trafne oraz istotne z punktu widzenia rozwoju województwa podlaskiego?	Uzasadnieniem dla tak sformułowanego pytania jest określenie, rzeczywistego znaczenia zidentyfikowanych wyzwań, potrzeb i problemów, siły ich potencjalnego oddziaływania na rozwój regionu w celu stwierdzenia, czy nie powinny być one zastąpione innymi;
	Kompletność		3. Czy zidentyfikowane w diagnozie wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe regionu uwzględniają wysoki	Uzasadnieniem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny stopnia uwzględnienia różnych scenariuszy zmian w otoczeniu zewnętrznym

³³ Syntetyczny opis metod badawczych został przedstawiony w dalszej części.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
			<i>stopień zmienności w gospodarce globalnej oddziałujący na rozwój regionu?</i>	<i>regionu determinujących wyzwania i potrzeby województwa</i>
	Kompletność Istotność		4. Czy zidentyfikowane w diagnozie wyzwania, potrzeby i problemy rozwojowe miały charakter kompletny i ich identyfikacja nastąpiła we wszystkich istotnych strategicznie obszarach, w tym: społecznych, gospodarczych, kulturowych, przestrzennych, demograficznych, rynku pracy?	Uzasadnianiem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny stopnia kompleksowości zidentyfikowanych wyzwań, potrzeb i problemów rozwojowych oraz oceny kompletności zidentyfikowanych w diagnozie trendów. Ma to kluczowe znaczenie dla harmonijnego rozwoju w przyszłości;
2	Spójność	Desk research ³⁴ Ocena ekspercka	1. Czy analiza SWOT nie jest sprzeczna z wnioskami sformułowanymi w części diagnostycznej Strategii?	Uzasadnianiem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny stopnia zgodności analizy SWOT z wnioskami dotyczącymi zidentyfikowanych trendów oraz problemów, wyzwań i potrzeb województwa podlaskiego;
	Trafność Kompletność		2. Czy przeprowadzona analiza SWOT (wraz z metodyką) charakteryzowała się trafnością i kompletnością zidentyfikowanych kategorii (gospodarka i rynek pracy, społeczeństwo i jakość życia, przestrzeń i powiązania funkcjonalno-przestrzenne, zarządzanie w sektorze publicznym)?	Uzasadnianiem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny analizy SWOT pod względem wyszczególnienia najistotniejszych z punktu widzenia rozwoju regionu obecnych i przewidywanych procesów, czynników, uwarunkowań. Ważna jest tu odpowiedź, czy nie mają one zbyt szczegółowego lub zbyt ogólnego charakteru (nieprzydatnego w kontekście pisanie dokumentów strategicznych);
	Trafność		3. Czy w obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej analiza SWOT zachowuje swoją aktualność?	Uzasadnianiem dla tak sformułowanego pytania jest konieczność oceny, czy analiza SWOT zaprezentowana w Strategii wpisuje się w wysoką zmienność gospodarki globalnej, czy ją w wystarczającym, a nie tylko ogólnikowym stopniu uwzględnia poprzez zapisy w rubrykach „szanse i zagrożenia”;
3	Trafność	Ocena ekspercka, Desk research	1. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście istoty i funkcji jaką pełni wizja w dokumentach strategicznych?	Uzasadnianiem dla proponowanych pytań badawczych jest konieczność oceny trafności misji, wizji, celów strategicznych i operacyjnych, a także priorytetów i kierunków działań zapisanych w Strategii w różnych kontekstach i na różnych płaszczyznach analizy. Umożliwi to pełną i kompleksową weryfikację najważniejszych zapisów SRWP 2020 dotyczących części programowej oraz da asumpt do wprowadzenia ewentualnych modyfikacji;
	Trafność		2. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście specyfiki i potrzeb regionu?	
	Trafność		3. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście miejsca i sytuacji regionu na mapie społeczno – gospodarczej Polski i świata?	

³⁴ Syntetyczny opis metod badawczych został przedstawiony w dalszej części.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
	Trafność		4. Czy sformułowana wizja rozwoju województwa podlaskiego jest trafna w kontekście zdiagnozowanych trendów i wyzwań rozwojowych dla regionu?	

Etap 2: Ocena części programowej Strategii.

Na tym etapie zostanie przeprowadzona szczegółowa analiza misji, celów strategicznych i operacyjnych, a także priorytetowych kierunków działań. Wykorzystując uzyskane wyniki oraz materiał z etapu 1 dotyczący analizy diagnozy rozwoju województwa podlaskiego, zostanie przeprowadzony panel ekspertów. Na podstawie zebranych opinii zostaną *sformułowane wnioski dotyczące części programującej jako całości* – m.in. uwzględniające zagadnienia takie jak adaptacyjność Strategii wobec zmieniających się uwarunkowań, poziom szczegółowości, stopniów współpracy wewnątrzregionalnej i ponadregionalnej, etc. W tym miejscu warto wspomnieć o konieczności zastosowania *dodatkowych kryteriów oceny zaproponowanych przez Wykonawcę jakimi są realność wyznaczonych celów strategii określana poprzez zestawienie planowanych działań z zasobami*. Poza oceną danych statystycznych oraz informacji zawartych w analizowanym dokumencie, dotyczących diagnozy województwa, a także sformułowanych na ich podstawie konkluzji, zostanie zastosowany makroekonomiczny model gospodarki województwa podlaskiego – HERMIN - umożliwiający weryfikację wiarygodności opisanych trendów i wniosków, m.in. na płaszczyźnie gospodarczej, społecznej (w tym demograficznej).

Dodatkowo Wykonawca podczas całościowej oceny części programującej przeanalizuje zasadności wprowadzenia uwag zgłoszonych podczas posiedzenia Komitetu Sterującego SRWP z dnia 18.12.2012.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
4	Trafność Realność	Ocena ekspercka IDI Model makroekonomiczny HERMIN woj. podlaskiego	1. Czy wiarygodnie, trafnie i poprawnie zidentyfikowano trendy i wyzwania rozwojowe regionu?	Uzasadnieniem dla obok przedstawionych pytań badawczych jest konieczność oceny trafności, wiarygodności trendów i wyzwań rozwojowych, trafności celów strategicznych i operacyjnych, trafności zidentyfikowanych w Strategii kierunków działań w różnych kontekstach i na różnych płaszczyznach analizy. Umożliwi to pełną i kompleksową weryfikację najważniejszych zapisów SRWP 2020 dotyczących części programowej oraz da asumpt do wprowadzenia ewentualnych modyfikacji.
	Kompletność	Ocena ekspercka IDI Desk research	2. Czy w obecnych realiach społeczno - gospodarczych zarysowują się nowe trendy i wyzwania rozwojowe, niezidentyfikowane w diagnozie rozwoju regionu?	
5	Trafność Spójność	Ocena ekspercka IDI Desk research	1. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście celów strategicznych i operacyjnych zapisanych w dokumentach o charakterze strategicznym na poziomie regionalnym oraz czy spójne są z diagnozą stanu i wyzwaniami rozwoju?	
	Trafność Użyteczność		2. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście diagnozy (przy szczególnym uwzględnieniu analizy SWOT) oraz wyzwań rozwojowych dla regionu?	
	Trafność		3. Czy sformułowane cele strategiczne i operacyjne są trafne w kontekście zakresu kompetencji administracji samorządowej oraz jej możliwości wpływu na realia społeczno - gospodarcze regionu oraz czy przedstawiona architektura celów strategicznych i operacyjnych jest przejrzysta i możliwa do wdrożenia?	
6	Trafność	Ocena ekspercka IDI Desk research	1. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście zidentyfikowanych wyzwań rozwojowych?	
	Trafność		2. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście trendów rozwojowych zidentyfikowanych w regionie i kraju?	
	Trafność		3. Czy sformułowane główne kierunki interwencji są trafne w kontekście zakresu instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa?	
	Realność		4. Czy istnieje potencjał finansowy umożliwiający realizację głównych kierunków interwencji w ramach SRWP 2020?	

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
Całościowa ocena części programującej	Trafność Realność Kompletność	Panel ekspercki	<p>1. Czy sformułowane w SRWP 2020 wizja, cele, priorytety i kierunki działań są kompletne?</p> <p>2. Czy cele SRWP 2020 są realistyczne?</p> <p>3. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań akcentują współpracę o charakterze wewnątrzregionalnym (partnerstwo publiczno-publiczne oraz partnerstwo publiczno-prywatne) i ponadregionalnym (kontrakty terytorialne)?</p> <p>4. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań wskazują na konieczność zwiększenia adaptacyjności możliwości rozwojowych regionu do dynamicznie zmieniającej się sytuacji globalnej?</p> <p>5. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań wskazują na konieczność lepszego artykułowania przez region swoich potrzeb na szczeblu centralnym?</p> <p>6. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań nie powielają negatywnie zweryfikowanych zapisów z poprzednich dokumentów strategicznych?</p> <p>7. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań pozwalają na harmonijny rozwój regionu (czy nie koncentrują się na jednym aspekcie rozwoju kosztem innego)?</p> <p>8. Czy sformułowane w SRWP 2020 cele, priorytety i kierunki działań zorientowane są na eliminację/ograniczenie najważniejszych barier rozwojowych?</p>	

Etap 3: Ocena spójności wewnętrznej i zewnętrznej Strategii.

W kolejnym kroku zostanie przeprowadzone badanie wewnętrznej i zewnętrznej spójności Strategii. W przypadku tej pierwszej kategorii szczególna uwaga zostanie poświęcona **spójności celów, priorytetów i działań**, a także **poprawności i spójności terminologicznej oraz jednoznaczności i czytelności proponowanych zapisów**. W zakresie spójności o charakterze zewnętrznym, badaniu zostanie poddana zgodność Strategii z takimi dokumentami na poziomie UE i kraju, jak:

- Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, 2010, European Commission, Brussels 3.3., COM(2010) 2020 final.
- Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion, 2010, European Commission, Brussels.
- Regulation of the European Parliament and of the Council on laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1083/2006, 6.10.2011, SEC(2011)1141, SEC(2011)1142, European Commission, Brussels COM(2011)615 final.
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, 13 lipca 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
7	Spójność	Desk research Matryce logiczne	1. Czy kierunki interwencji służą osiągnięciu celów operacyjnych i przyjętej wizji rozwoju?	Uzasadnieniem dla sformułowania poniższych pytań badawczych jest konieczność precyzyjnego określenia logicznej i merytorycznej spójności wewnętrznej dokumentu (spójności celów, priorytetów i działań oraz spójności terminologicznej), a także spójności zewnętrznej z dokumentami strategicznymi na poziomie kraju i UE.
			2. Czy funkcjonuje logiczne powiązanie celów operacyjnych i kierunki interwencji w układzie hierarchicznym?	
			3. Czy cele operacyjne i kierunki interwencji w układach horyzontalnych wykazują następujące wzajemne powiązania o charakterze komplementarnym, w tym: uzupełniającym się, tj. służącym osiągnięciu efektu synergii, w układzie niesymetrycznym - powodującym iż skuteczność jednego typu interwencji w całości zależy od realizacji innego typu interwencji, w układzie symetrycznym - powodującym, iż efektywność obu typów interwencji zależy od pełnej ich realizacji?	
			4. Czy cele operacyjne i kierunki interwencji (rozpatrywane w układzie horyzontalnym) mają charakter wynikowy i nie zachodzą na siebie wzajemnie?	
			5. Czy występuje spójność terminologiczna?	
			6. Czy cele operacyjne i kierunki interwencji posiadają możliwości realizacyjne poprzez zidentyfikowane źródła finansowania?	
8	Spójność	Benchmarking Desk research Ocena ekspercka	1. Czy występuje spójność z dokumentami na szczeblu UE?	
			2. Czy występuje spójność z dokumentami na szczeblu krajowym?	

Etap 4. Ocena systemu wdrażania Strategii i monitoringu oraz realności i zasadności przyjętych założeń dla ram finansowych

Kolejny etap będzie koncentrował się na ocenie planowanego systemu wdrażania Strategii i monitoringu oraz dodatkowo na ramach finansowych Strategii. Poza zaproponowanymi przez Zamawiającego kryteriami oceny zostaną wprowadzone przez Wykonawcę dodatkowe: realność i efektywność umożliwiające ocenę jakości założeń systemu realizacji strategii.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
9	Efektywność Realność Skuteczność	IDI, desk research Metody heurystyczne, Ocena ekspercka	<p>1. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami przy realizacji strategii przewiduje zasadę wieloszczeblowego zarządzania (multi-level governance)?</p> <p>2. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami przy realizacji strategii obejmuje zasadę celowości i efektywności interwencji?</p> <p>3. Czy proponowany system współpracy samorządu z innymi podmiotami oraz współpracy ponadregionalnej przy realizacji strategii wpisuje się w zasadę partnerstwa i współpracy?</p> <p>4. Czy proponowany system realizacji strategii uwzględnia zasadę decentralizacji i dekoncentracji systemu wdrażania?</p> <p>5. Czy proponowany system wdrażania uwzględnia zasadę efektywności zarządzania i minimalizacji kosztów?</p> <p>6. Czy planowany system wdrażania strategii pozwoli efektywnie i skutecznie wdrażać strategię?</p> <p>7. Czy planowany system wdrażania strategii jest realny?</p>	Uzasadnieniem dla sformułowania poniższych pytań badawczych jest precyzyjna ocena planowanego systemu wdrażania pod kątem jego realności i efektywności w kontekście takich zagadnień jak, m.in. zakres odpowiedzialności władzy samorządowej, model jednostek odpowiadających za wdrażanie strategii bezpośrednio lub pośrednio, podstawowe wytyczne działania.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
11	Realność	IDI, desk research Metody heurystyczne Ocena ekspercka	1. Czy założenia przyjęte przy tworzeniu ram finansowych SRWP 2020 są realne i zasadne?	<i>Obecna sytuacja społeczno – gospodarcza na świecie i w Polsce w sposób szczególny powoduje konieczność urealniania planowanych zadań do dostępnych środków finansowych przeznaczanych na realizację Strategii. Stąd niezwykle ważna jest ocena realności i zasadności przyjętych założeń dla ram finansowych.</i>

Etap 5. Ocena systemu wskaźników monitoringu Strategii.

Wskaźniki monitorowania Strategii zostaną ocenione zgodnie z zasadą SMART, tzn. poddane weryfikacji pod kątem spełniania następujących kryteriów:

- **konkretność (wiarygodność) (S)** – wówczas, gdy wskaźnik jest jednoznaczny, łatwy do zinterpretowania;
- **mierzalność (M)** – wówczas, gdy dany wskaźnik jest ujęty w wartościach liczbowych, co umożliwia jego weryfikację po zakończeniu wdrażania;
- **dostępność (A)** – wówczas, gdy wskaźnik jest dostępny, osiągalny;
- **odpowiedniość (trafność) (R)** – wówczas, gdy dany wskaźnik dostosowany jest do charakteru celu, priorytetu działania, projektu oraz oczekiwanych efektów związanych z jego realizacją;
- **określoność w czasie (T)** – wówczas, gdy wskaźnik uwzględnia perspektywę czasową, kiedy możliwe jest określenie dostępności informacji niezbędnych do określenia, czy dany cel został osiągnięty i czy w określonym okresie informacje te będą już dostępne.

Ponadto wskaźniki zostaną poddane weryfikacji pod kątem:

- **efektywności (E)** - taniości dla instytucji monitorujących i obywateli oraz nadwyżki korzyści z tytułu monitorowania nad kosztami gromadzenia i przetwarzania danych;

Na tym etapie zostaną przeprowadzone symulacje makroekonomiczne przy użyciu II generacji regionalnego modelu HERMIN³⁵ gospodarki województwa podlaskiego. Głównym zamierzeniem będzie tu porównanie wartości docelowych wybranych wskaźników makroekonomicznych dla 2020 r. zawartych w SRWP 2020 oraz tych uzyskanych przy zastosowaniu wspomnianego modelu. Do porównań wykorzystane zostaną także inne modele ekonometryczne oraz metody heurystyczne. Pozwoli to na **określenie realności** wartości oszacowanych w projekcie Strategii i na dokonanie adekwatnych korekt w tym zakresie,

³⁵ Opis metodologii HERMIN został zamieszczony w dalszej części oferty.

Nr celu szczegółowego	Kryterium oceny	Metody, techniki, narzędzia badawcze	Pytania badawcze	Uzasadnienie
10	Konkretność Mierzalność Dostępność Odpowiedniość Określoność w czasie Efektywność Realność	Model makroekonomiczny HERMIN gospodarki województwa podlaskiego Metoda SMART Metody heurystyczne	1. Czy wskaźnik jest trafny i adekwatny do danego celu Strategii?	Uzasadnieniem dla sformułowania pytań badawczych jest precyzyjna ocena wskaźników monitoringu realizacji celów strategii pod kątem takich kryteriów jak: konkretność, mierzalność, dostępność, odpowiedniość, określoność w czasie, efektywność oraz realności wartości tych indyktorów zaprognozowanych na 2020 r.
			2. Czy wskaźnik jest mierzalny?	
			3. Czy wskaźnik jest jednoznaczny?	
			4. Czy wskaźnik jest w powiązany ze sferą działalności?	
			5. Czy określenie wartości wskaźnika nie wiąże się z nadmiernymi nakładami finansowymi?	
			6. Czy system wskaźników obrazuje zachodzące zmiany w sposób obiektywny?	
			7. Czy prognozowane na rok 2020 wartości wskaźników są realistyczne?	
			8. Czy uzyskane wartości wskaźników monitorowania znajdują potwierdzenie w niezależnych symulacjach makroekonomicznych przy zastosowaniu modelu HERMIN i w wynikach uzyskanych przy pomocy innych narzędzi prognostycznych?	

Etap 6 Przygotowanie raportu finalnego w porozumieniu z Zamawiającym.

Powyżej przedstawione etapy pozwolą na przygotowanie finalnego raportu, którego wersja ostateczna wraz z rekomendacjami, powstanie w porozumieniu z Zamawiającym.

2 Szczegółowy opis metod badawczych zaplanowanych do zastosowania w badaniu

W celu zebrania kompleksowych i wiarygodnych informacji bazujących na różnorodnych źródłach danych, Wykonawca zaplanował wykorzystanie szerokiego wachlarza metod badawczych. Wykorzystanie różnorodnych metod badawczych, technik analizy i źródeł danych, wiąże się z zastosowaniem triangulacji metodologicznej.

W związku z powyższym, zastosowana zostanie:

- triangulacja źródeł danych – analiza obejmie dane zastane oraz dane wywołane;
- triangulacja metod badawczych – połączenie kilku metod badawczych – ilościowych, jakościowych oraz desk research, pozwoli na kompleksowe zbadanie zjawiska;
- triangulacja perspektyw badawczych – ewaluacja zostanie przeprowadzona przez zespół doświadczonych badaczy – naukowców co pozwoli uzyskać szerszy obraz przedmiotu badania.

Zestawienie planowanych do zastosowania metod badawczych przy realizacji poszczególnych celów badawczych.

Metoda badawcza Nr celu szczegółowego	Desk research	Ocena eksperska	Analiza czterech kapitałów	IDI	HERMIN	Modele ekonometryczne	Panel eksperski	Matryce logiczne	Benchmarking	Metody heurystyczne	Metoda SMART
1	X	X	X								
2	X	X									
3	X	X									
4	X	X		X	X						
5	X	X		X							
6	X	X		X							
Całościowa ocena części programującej							X				
7	X							X			
8	X	X							X		
9	X	X		X						X	
10					X	X				X	X
11	X	X		X						X	

Desk research (analiza danych zastanych) – Wykonawca przeprowadzi szczegółową analizę istniejących już i dostępnych danych, nie będzie to pozyskiwanie nowych informacji, a jedynie scalenie, przetworzenie i analiza danych rozproszonych dotychczas wśród rozmaitych źródeł. Analiza danych zastanych dostarczy informacji i wiedzy kluczowej w trakcie udzielania odpowiedzi na wszystkie postawione pytania badawcze.

W trakcie badania zostaną wykorzystane następujące opracowania:

- 39 Aktualizacja strategii rozwoju województw z uwzględnieniem uwarunkowań krajowych i unijnych. Przewodnik, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 40 Aneks do projektu Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 31.12.2012.
- 41 Bartkiewicz P., Bąk A., Bukowski M., Chmielewski R., Górecki R., Kot T., Krasowska M., Regulski A., Ślesik M., Piotrowska M., Szyborska A. (2009), Identyfikacja i delimitacja obszarów problemowych i strategicznej interwencji w Polsce - Wnioski z analiz, Instytut Badań Strukturalnych, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 42 Bradley J., Untiedt G., Zaleski J. "The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States" - Final Report Directorate General For Internal Policies Policy Department B: Structural And Cohesion Policies, the European Parliament's Committee on Regional Development, Brussels, June 2008.
- 43 Czapiński J., Panek T. (red.), 2011, Diagnoza społeczna 2011 – warunki i jakość życia Polaków, Warszawa.
- 44 Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu (2010), Komisja Europejska, COM(2010) 2020 z 03.03.2010 r. Dokument przyjęty przez Radę Europejską dnia 17 czerwca 2010r., Bruksela.
- 45 Ewaluacja ex-ante Strategii Rozwoju Kraju 2020 (2011), Zachodnia Grupa Doradcza, Szczecin.
- 46 Gorzelak G., Płoszaj A., Smętkowski M. (2010) Ocena strategii rozwoju regionu –wykorzystanie modelu czterech kapitałów na przykładzie województwa lubuskiego, Studia Regionalne i Lokalne Nr 3(25)/2006.
- 47 Inwestowanie w przyszłość. Piąty raport na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (2010), Komisja Europejska, Dyrekcja Generalna ds. Polityki Regionalnej, Bruksela.
- 48 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, 2011, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 49 Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie, 13 lipca 2010, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 50 Krajowy Program Reform. Europa 2020 (2011), dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 kwietnia 2011r., Warszawa.
- 51 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Podlaskiego (2003), Zarząd Województwa Podlaskiego, Białystok.
- 52 Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju - projekt dokumentu. Projekt dokumentu z dnia 17 listopada 2011r., Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- 53 Polska 2030. Wyzwania rozwojowe, 2009, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, Warszawa.
- 54 Protokół z posiedzenia Komitetu Sterującego Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020 z dnia 18 grudnia 2012 r. Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, Białystok.
- 55 Regulation of the European Parliament and of the Council on laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the

European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1083/2006, 6.10.211, SEC(2011)1141, SEC(2011)1142, European Commission, Brussels COM(2011)615 final.

- 56 Spójność terytorialna wyzwaniem polityki rozwoju Unii Europejskiej. Polski wkład w debatę, 2009, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 57 Sprawne Państwo 2011 - 2020 (2011), projekt dokumentu z dnia 6 czerwca 2011r., Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa.
- 58 Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej (2007), dokument przyjęty 13 listopada 2007r., Ministerstwo Obrony Narodowej, Warszawa.
- 59 Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki (2011), projekt dokumentu, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- 60 Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego (2012), projekt dokumentu z dnia 31 lipca 2012r., Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, Warszawa.
- 61 Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (2011), projekt dokumentu z dnia 10 września 2011r., Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Warszawa.
- 62 Strategia Rozwoju Kraju 2020 - Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (2012), Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.
- 63 Strategia Rozwoju Transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku)(2011), projekt dokumentu z 30 marca 2011r., Ministerstwo Infrastruktury, Warszawa.
- 64 Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020, projekt z dnia 31.12.2012 r.
- 65 Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa, dokument przyjęty przez Radę Ministrów 25 kwietnia 2012r., Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa.
- 66 The New Programming Period 2000-2006: methodological working papers. Working paper 2. The ex ante evaluation of the Structural Funds interventions. European Commission, Directorate-General XVI Regional Policy and Cohesion, August 2006 oraz “The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: ex ante evaluation. Working document no. 1.”, European Commission, Directorate-General Regional Policy, August 2006.
- 67 Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2006 r. Nr 227, poz. 1658).
- 68 Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2001 Nr 142, poz. 1590, z późn. zm.).

Benchmarking – Wykonawca posłuży się tą metodą w celu porównania SRWP 2020 z innymi strategiami, które zostały uznane za udane i mogą służyć jako przykład. W procesie porównania zidentyfikowane zostają silne i słabe strony zapisów strategii oraz wyszukiwane będą nowe rozwiązania, które mogą podnieść jakość osiąganych celów.

Ocena ekspercka – posłuży do rozwiązania problemów badawczych przy wykorzystaniu wiedzy, doświadczenia i opinii ekspertów z danej dziedziny.

Metoda SMART wykorzystywana będzie przy ocenie systemu wskaźników jako narzędzie do sprawdzenia ich poprawności i trafności z wyznaczonymi celami. Zgodnie z metodą SMART wskaźnik powinien być:

- **konkretny (wiarygodny) (S)** – wówczas, gdy wskaźnik jest jednoznaczny, łatwy do zinterpretowania;
- **mierzalny** – wówczas, gdy dany wskaźnik jest ujęty w wartościach liczbowych, co umożliwia jego weryfikację po zakończeniu wdrażania;
- **dostępny (A)** – wówczas, gdy wskaźnik jest dostępny, osiągalny;
- **odpowiedni (trafny) (R)** – wówczas, gdy dany wskaźnik dostosowany jest do charakteru celu, priorytetu działania, projektu oraz oczekiwanych efektów związanych z jego realizacją;
- **określony w czasie (T)** – wówczas, gdy wskaźnik uwzględnia perspektywę czasową, kiedy możliwe jest określenie dostępności informacji niezbędnych do określenia, czy dany cel został osiągnięty i czy w określonym okresie informacje te będą już dostępne.

Modele ekonometryczne – posłużą do określenia tempa zmian badanego zjawiska na podstawie szeregów czasowych (dynamicznych) wartości wskaźnika w kolejnych jednostkach czasu. Ciąg wartości analizowanego wskaźnika zapisuje się w postaci:

$$y_t = f(t)$$

gdzie:

t - zmienna niezależna (objaśniająca),

y_t - zmienna zależna (objaśniana) będąca wartością liczbową badanego zjawiska,

f - określona funkcja matematyczna.

Na podstawie wyżej przedstawionego szeregu czasowego wyznacza się przeciętne zmiany danego zjawiska w okresie objętym obserwacją wykorzystując średni indeks łańcuchowy dany wzorem:

$$\bar{i}_{t/t-1} = \sqrt[n-1]{i_{2/1} \cdot i_{3/2} \cdot \dots \cdot i_{n-1/n-2} \cdot i_{n/n-1}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_2}{y_1} \cdot \frac{y_3}{y_2} \cdot \dots \cdot \frac{y_{n-1}}{y_{n-2}} \cdot \frac{y_n}{y_{n-1}}} = \sqrt[n-1]{\frac{y_n}{y_1}}$$

a następnie średnie tempo zmian:

$$\bar{T} = \bar{i}_{t/t-1} - 1$$

Posłużą do oszacowania wartości wskaźników. Do obliczeń zostaną wykorzystane dane historyczne z regionalnych i krajowych baz danych m.in. GUS.

Metody heurystyczne – ich zastosowanie polegać będzie na generowaniu dużych ilości nowych pomysłów oraz wyboru z nich najlepszych rozwiązań. Zastosowanie metod heurystycznych może zostać wykorzystane do przewidywań nowych obrazów rzeczywistości niekoniecznie dających się opisać za pomocą bardziej formalnych metod lub wykorzystanie tych metod nie jest uzasadnione z powodów merytorycznych.

Model HERMIN – opis regionalnego modelu HERMIN gospodarki województwa podlaskiego:

Makroekonomiczne modele HERMIN³⁶ stanowią ważne narzędzie badawcze stosowane w Unii Europejskiej. Metodologia HERMIN spełnia wymogi Komisji Europejskiej³⁷ i jest stosowana przez tę instytucję jako narzędzie pozwalające oszacować wpływ polityki spójności na rozwój społeczno-gospodarczy rozpatrywany poprzez pryzmat szeregu wskaźników makroekonomicznych. Jest także wykorzystywana w celu konstrukcji średnio- i długookresowych prognoz o charakterze foresight, pozwalających na stworzenie wariantowych scenariuszy rozwoju badanego regionu.

W Polsce metodologia HERMIN została zaimplementowana zarówno na poziomie krajowym (2002r. na zlecenie Ministerstwa Gospodarki), jak i regionalnym (2005r. na zlecenie Ministerstwa Rozwoju Regionalnego) przez zespół WARR pod kierownictwem prof. dr hab. J. Zaleskiego i we współpracy z dr J. Bradley’em (autorem pierwotnej metodologii HERMIN) z Instytutu Badań Społeczno-Ekonomicznych w Dublinie. Wyniki symulacji wpływu przeprowadzanych przy użyciu modeli regionalnych HERMIN gospodarek polskich województw zostały zaprezentowane także w opublikowanym przez Komisję Europejską w listopadzie 2010r. Piątym sprawozdaniu na temat spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej (tzw. 5. Raport Kohezyjny)³⁸.

Na potrzeby niniejszego opracowania zostanie wykorzystany 5-sektorowy³⁹ model HERMIN gospodarki województwa podlaskiego II generacji. Model ten stanowi rozwinięcie pierwotnie stosowanej wersji 4-sektorowej. Analogicznie, jak wszystkie pozostałe regionalne modele HERMIN polskich województw, bazuje on na modelu krajowym wykorzystywanym przez Komisję Europejską i będącym częścią *Cohesion System of HERMIN Models* (CSHM).

W celu uzyskania większej przejrzystości, równania regionalnego modelu HERMIN województwa podlaskiego II generacji zgrupowane są w 20 modułów. W pozostałych 7 znajdują się głównie równania tożsamościowe, identyczne jak w modelach 4-sektorowych, które nie wpływają na podstawowe mechanizmy działające w modelu. Należy zaznaczyć, że:

- regionalny model HERMIN województwa podlaskiego II generacji jest modelem 5-sektorowym w odróżnieniu od jego wcześniejszej wersji, która była 4-sektorowa;
- z sektora usług rynkowych zostało wydzielone budownictwo;
- dokonano również przesunięć wybranych sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) 2004 pomiędzy sektorami ekonomicznymi modelu HERMIN. Mianowicie górnictwo i kopalnictwo jest obecnie traktowane jako część przemysłu a nie jak pierwotnie w modelach typu HERMIN sektor ten był częścią usług rynkowych;
- wprowadzono submodel demograficzny;
- uwzględniono specyfikę regionalną w obliczeniach deflatorów WDB;

³⁶ Szczegółowy opis modelu HERMIN można znaleźć w: Bradley J., Untiedt G., Zaleski J. "The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States" - Final Report Directorate General For Internal Policies Policy Department B: Structural And Cohesion Policies, the European Parliament's Committee on Regional Development, Brussels, June 2008.

³⁷ "The New Programming Period 2000-2006: methodological working papers. Working paper 2. The ex ante evaluation of the Structural Funds interventions." European Commission, Directorate-General XVI Regional Policy and Cohesion, August 2006 oraz "The New Programming Period 2007-2013. Indicative guidelines on evaluation methods: ex ante evaluation. Working document no. 1." European Commission, Directorate-General Regional Policy, August 2006.

³⁸ „Investing in Europe's future. Fifth report on economic, social and territorial cohesion". Preliminary version, 2010, Brussels, European Commission. str. 252.

³⁹ W modelu HERMIN na wymienione 5 sektorów składają się: przemysł, budownictwo, usługi rynkowe i nierynkowe oraz rolnictwo.

- uwzględniono oddziaływanie na gospodarkę regionu wydatków w ramach B+R;
- zmodyfikowano mechanizm kalkulacji dochodów w sektorze gospodarstw domowych;
- wprowadzono modyfikacje związane z rozszerzeniem bazy GUS o dane dotyczące realnej dynamiki PKB na poziomie regionalnym;
- uwzględniono specyfikę gospodarki regionu przy konstruowaniu koszyka krajów - głównych partnerów handlowych województwa.

Wprowadzone zmiany pozwalają na lepsze odzwierciedlenie procesów mających miejsce w gospodarce województwa podlaskiego przy pomocy regionalnego modelu HERMIN. Schemat agregacji sekcji PKD 2004 w 5 obecnych sektorów ekonomicznych został przedstawiony poniżej:

Przemysł - Sekcje PKD: C+D+E

Budownictwo – Sekcje PKD: F

Usługi rynkowe – Sekcje PKD: G+H+I+J+K+O+P

Rolnictwo – Sekcje PKD: A+B

Usługi nierynkowe – Sekcje PKD: L+M+N

Należy nadmienić, iż HERMIN łączy w sobie elementy modeli neokeynesowskich (zorientowanych na popytową stronę gospodarki) z elementami charakterystycznymi dla szkoły neoklasycznej, uwidaczniającymi się m.in. w uwzględnieniu konkurencyjności firm jako determinanty produkcji przemysłowej. Modele wykorzystują trzy komplementarne sposoby mierzenia PKB poprzez: produkcję, wydatki i dochody. Po stronie wielkości produkcji, dokonana jest dezagregacja na pięć sektorów: sektor przemysłowy, usługi rynkowe, rolnictwo, usługi nierynkowe oraz budownictwo. Po stronie wydatków, w modelach HERMIN wyodrębnia się pięć konwencjonalnych elementów składowych: spożycie prywatne, spożycie publiczne, inwestycje, przyrost rzeczowych środków obrotowych oraz bilans handlowy netto. Dochód narodowy określa się po stronie produkcji i dokonuje jego dezagregacji na sektor prywatny i publiczny.

Za skalę efektów podaźowych wywołanych implementacją środków unijnych do obiegu gospodarczego odpowiadają dwie zasadnicze grupy parametrów: pierwsza oddziałująca bezpośrednio na wielkość produkcji (*output spillovers*) oraz druga mająca wpływ na produktywność czynnika pracy (*labour productivity spillovers*). Każda z powyższych grup składa się z trzech parametrów aproksymujących oddziaływanie polityki spójności na gospodarkę poprzez trzy główne kanały: infrastrukturę podstawową, kapitał ludzki oraz działalność B+R. W celu zwiększenia precyzji wyników symulacji w metodologii HERMIN stosuje się oddzielne parametry dla sektora przemysłowego i usług rynkowych⁴⁰.

W toku badania przeprowadzane są dwie symulacje makroekonomiczne dla danej gospodarki regionalnej. W pierwszej z nich uwzględnia się wpływ funduszy unijnych (scenariusz bazowy), natomiast w przypadku drugiej symulacji zakłada się brak oddziaływania tych środków (scenariusz

⁴⁰ Wartości parametrów „spillover elasticities” określających skalę efektów wzrostu o charakterze podaźowym zostały założone na poziomach stosowanych w najnowszych modelach systemu CSHM *Cohesion System of Hermin Models* (J. Bradley, G. Untiedt, „The COHESION System of HERMIN country and regional models: Description and operating manual”, Muenster, September 2008).

alternatywny). Porównanie różnic pomiędzy tymi dwoma symulacjami pozwala określić efekt realizacji polityki spójności na badaną gospodarkę.

Analiza czterech kapitałów – „Model czterech kapitałów, zastosowany dla wyjaśnienia trwałego rozwoju ”zakłada, że rozwój (czyli zaspokajanie potrzeb i aspiracji człowieka) zachodzi dzięki różnorodnym usługom dostarczanym przez kapitał ludzki, gospodarczy, społeczny i naturalny. Zaspokajanie potrzeb ludzi i wzrost jakości życia mogą być postrzegane jako wzrost społecznego dobrobytu lub użyteczności (poprzez konsumpcję, satysfakcjonującą pracę, zdrowie, zadowalające stosunki międzyludzkie, dobrze funkcjonujące instytucje społeczne oraz zapewniony dostęp do pełnego zakresu zasobów i usług dostarczanych przez środowisko naturalne). Zachowanie trwałości rozwoju wymaga, by zasoby kapitału, dzięki któremu potrzeby ludzkie są zaspakajane i wzrasta jakość życia, były utrzymywane na stałym poziomie lub też powiększały się w czasie”⁴¹.

Poniżej przedstawiono przykładową tabelę wynikową oceny przy użyciu analizy czterech kapitałów.

Ocena diagnozy rozwoju województwa podlaskiego z wykorzystaniem analizy czterech kapitałów

Kapitał	Trafność	Kompletność	Istotność
Gospodarczy	+	+/-	+
Naturalny	+	+/-	+
Ludzki	+	+/-	+
Społeczny	+	+/-	+
+ ocena pozytywna		+/- ocena niejednoznaczna	- ocena negatywna

Matryce logiczne - Ocena spójności wewnętrznej projektu SRWP 2020 przeprowadzona zostanie w dwóch zakresach przy użyciu matryc logicznych. Pierwszym krokiem będzie analiza spójności diagnozy i wyzwań rozwojowych województwa podlaskiego z wyznaczonym celem głównym i celami strategicznymi, a następnie zbadanie spójności pomiędzy wyznaczonymi celami strategicznymi a celami operacyjnymi. Porównania wykonane zostaną poprzez przypisanie stopnia spójności każdego celu strategicznego z poszczególnymi elementami diagnozy oraz osobno z wyznaczonymi celami operacyjnymi. Zastosowane będą trzy stopnie spójności (A – wysoki stopień spójność, B – średni stopień spójność oraz C – relatywnie niski stopień spójność).

Poniżej przedstawiono przykładową matrycę logiczną służącą ocenie spójności wewnętrznej SRWP 2020.

⁴¹ Gorzelak G., Płoszaj A., Smętkowski M. (2010) Ocena strategii rozwoju regionu –wykorzystanie modelu czterech kapitałów na przykładzie województwa lubuskiego, Studia Regionalne i Lokalne Nr 3(25)/2006

Oceny spójności celów strategicznych i przypisanych im celów operacyjnych.

Cel strategiczny 1. Konkurencyjna gospodarka	Cel operacyjny 1.1: Rozwój przedsiębiorczości	Cel operacyjny 1.2: Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	Cel operacyjny 1.3 Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców regionu	Cel operacyjny 1.4 Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	Cel operacyjny 1.5 Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych	Cel operacyjny 1.6 Nowoczesna infrastruktura sieciowa
	A	A	A	A	B	A
Cel strategiczny 2. Powiązania krajowe i międzynarodowe	Cel operacyjny 2.1 Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym	Cel operacyjny 2.2 Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa	Cel operacyjny 2.3 Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	Cel operacyjny 2.4 Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	Cel operacyjny 2.5 Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu	
	A	A	A	A	A	
Cel strategiczny 3. Jakość życia	Cel operacyjny 3.1 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych	Cel operacyjny 3.2 Poprawa spójności społecznej	Cel operacyjny 3.3 Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego	Cel operacyjny 3.4 Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami		
	A	A	A	A		

IDI – Indywidualne wywiady pogłębione zostaną przeprowadzone z osobami zaangażowanymi w proces opracowania SRWP 2020 oraz ekspertami współpracującymi. Proponowany kształt scenariusza wywiadów zamieszczony został na końcu Raportu Metodologicznego. Scenariusz wywiadów, będzie w zależności od potrzeb modyfikowany w trakcie realizacji badania. W przypadku stwierdzenia, że pewne pytania, zagadnienia są niezrozumiałe lub przynoszące mało istotne, z punktu widzenia realizacji celów badania, informacje, będą one modyfikowane lub zastępowane przez inne.

Panel ekspercki - Pozwalający na przedyskutowanie oraz określenie akceptowalności wyznaczonych celów w gronie znawców badanej problematyki oraz przedstawicieli samorządów wniosków i rekomendacji płynących z wstępnej wersji raportu końcowego. Panel ekspercki pozwoli Zamawiającemu skonfrontować zaprezentowane mu przez Wykonawcę wyniki z opiniami ekspertów, a także ocenić stopień ich wiarygodności i rzetelności.

3. Sposób organizacji procesu badawczego i prezentowania wyników badania

3.1 Harmonogram prac

1) W terminie do 7 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego Projektu zaktualizowanej SRWP 2020 Wykonawca przedłoży Zamawiającemu projekt raportu metodologicznego w wersji elektronicznej, w którym zostaną uzupełnione i zweryfikowane założenia metodologiczne badania. Zamawiający przekaze Wykonawcy ewentualne uwagi do projektu raportu metodologicznego w terminie do 5 dni od dnia jego otrzymania.

2) W terminie do 17 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego Projektu zaktualizowanej SRWP 2020 Wykonawca przedłoży Zamawiającemu w wersji elektronicznej raport metodologiczny wraz z informacją i krótkim uzasadnieniem dotyczącym sposobu uwzględnienia/ nieuwzględnienia uwag zgłoszonych przez Zamawiającego do projektu raportu metodologicznego.

3) W terminie do 42 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego projektu zaktualizowanej SRWP 2020 Wykonawca przedłoży Zamawiającemu projekt raportu końcowego w wersji elektronicznej, a następnie zaprezentuje Zamawiającemu (prezentacja w Power Point w siedzibie Zamawiającego lub innym miejscu przez niego wskazanym). Zamawiający przekaze Wykonawcy ewentualne uwagi projektu raportu końcowego w terminie do 7 dni od dnia jego otrzymania.

4) W terminie do 56 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego Projektu zaktualizowanej SRWP 2020 Wykonawca przedłoży Zamawiającemu raport końcowy w wersji elektronicznej wraz z prezentacją raportu w Power Point. Wraz z raportem końcowym Wykonawca przedłoży informację o sposobie uwzględnienia i/lub o przyczynach nieuwzględnienia uwag Zamawiającego, zgłoszonych do projektu raportu końcowego. Zamawiający zastrzega sobie 7 dni na zapoznanie się z raportem końcowym i przekazanie ewentualnych uwag.

5) W przypadku zgłoszenia przez Zamawiającego uwag do raportu końcowego, Wykonawca przedłoży poprawiony raport końcowy, uwzględniający uwagi Zamawiającego, w terminie do 70 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego Projektu zaktualizowanej SRWP 2020.

6) Po przedłożeniu projektu raportu końcowego Zamawiającemu, nie później niż 98 dni od dnia przekazania przez Zamawiającego Projektu zaktualizowanej SRWP 2020, Wykonawca będzie zobowiązany do udziału w trzech spotkaniach, w tym:

- w celu zaprezentowania wyników i wniosków z badania Zamawiającemu w formie prezentacji w programie Power Point w siedzibie Zamawiającego lub innym miejscu przez niego wskazanym;
- w celu uzgodnienia z Zamawiającym sposobu uwzględnienia rekomendacji z raportu końcowego w Projekcie zaktualizowanej SRWP 2020 w siedzibie Zamawiającego lub innym miejscu przez niego wskazanym;
- konferencji, podczas której zaprezentowany zostanie projekt strategii uwzględniający rekomendacje z raportu końcowego w siedzibie Zamawiającego lub innym miejscu przez niego wskazanym.

Szczegółowy harmonogram prac został przedstawiony poniżej.

Harmonogram liczony w tygodniach od daty przekazania przez Zamawiającego projektu SRWP 2020														
ETAPY PRAC WRAZ ZE WSKAZANIEM OSÓB ODPOWIEDZIALNYCH ZA ICH REALIZACJĘ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
PRZYGOTOWANIE WSTĘPNEJ WERSJI RAPORTU METODOLOGICZNEGO														

Harmonogram liczony w tygodniach od daty przekazania przez Zamawiającego projektu SRWP 2020														
ETAPY PRAC WRAZ ZE WSKAZANIEM OSÓB ODPOWIEDZIALNYCH ZA ICH REALIZACJĘ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRZEKAZANIE WSTĘPNEJ WERSJI RAPORTU METODOLOGICZNEGO DO KONSULTACJI I ZATWIERDZENIA MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRZEKAZANIE RAPORTU METODOLOGICZNEGO PO UWAGACH ZAMAWIAJACEGO MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRACE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ETAPU 1 TOMASZ KORF														
PRACE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ETAPU 2 ZBIGNIEW MOGIŁA														
PRACE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ETAPU 3 MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRACE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ETAPU 4 MARTA ZALESKA														
PRACE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ ETAPU 5 JOANNA KUDEŁKO														
REDAKCJA WSTĘPNEJ WERSJI RAPORTU KOŃCOWEGO MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRZEKAZANIE WSTĘPNEJ WERSJI RAPORTU KOŃCOWEGO DO KONSULTACJI I														

Harmonogram liczony w tygodniach od daty przekazania przez Zamawiającego projektu SRWP 2020														
ETAPY PRAC WRAZ ZE WSKAZANIEM OSÓB ODPOWIEDZIALNYCH ZA ICH REALIZACJĘ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ZATWIERDZENIA MAŁGORZATA WYSOCKA														
PRACE ZWIĄZANE Z REDAKCJĄ RAPORTU PO UWAGACH ZAMAWIAJĄCEGO ORAZ MAŁGORZATA WYSOCKA														
PREZENTACJA RAPORTU W TRZECH SPOTKANIACH MAŁGORZATA WYSOCKA														

3.2 Sposób przedstawienia wyników badania założony przez Zamawiającego

Raport metodologiczny zawierający koncepcję badania, opis metodologii i projekt zaproponowanych technik badawczych oraz szczegółowy harmonogram badania ewaluacyjnego. Jednocześnie raport wskazuje zakres odpowiedzialności poszczególnych osób zespołu badawczego w stosunku do proponowanego planu pracy.

Raport końcowy będzie opracowany w edytorze tekstu umożliwiającym Zamawiającemu swobodne odtwarzanie, kopiowanie i przetwarzanie bez ponoszenia w tym zakresie dodatkowych kosztów przez Zamawiającego. Raport końcowy będzie sporządzony w języku polskim i będzie mieć następującą strukturę:

- streszczenie raportu - nie więcej niż 5 stron A4,
 - spis treści,
 - wprowadzenie (opis przedmiotu, głównych założeń i celów badania),
 - skrócony opis zastosowanej metodologii wraz z technikami i narzędziami badawczymi, a także źródłami pozyskania informacji;
 - opis wyników badania, w oparciu o zastosowane narzędzia badawcze;
 - zbiorczą tabelę rekomendacji, zawierającą wnioski, rekomendacje (w formie konkretnych propozycji do zastosowania) wraz z ich hierarchizacją;
- Aneksy (kompletny opis zastosowanej metodologii wraz z technikami i narzędziami badawczymi, zestawienia tabelaryczne wykorzystanych danych).

Prezentacja multimedialna. Wykonawca prześle raport końcowy w formie prezentacji multimedialnej w formacie umożliwiającym Zamawiającemu swobodne odtwarzanie, kopiowanie i przetwarzanie bez ponoszenia w tym zakresie dodatkowych kosztów przez Zamawiającego.

Prezentacja wyników raportu końcowego w formie prezentacji multimedialnej nastąpi w miejscu i terminach wskazanych przez Zamawiającego.

4. Scenariusz Pogłębionych Wywiadów Indywidualnych

Cel: Zapoznanie się z opiniami ekspertów uczestniczących w opracowaniu założeń SRWP 2020 oraz Zespołu do spraw aktualizacji Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego (tzw. Komitet Sterujący SRWP), Zespołu ds. programowania perspektywy finansowej 2014-2020 (tzw. Zespół 2014+) i grup tematycznych.

Uczestnicy: przedstawiciele powyższych zespołów wskazani przez Zamawiającego.

Termin: 21 -31 stycznia 2013 r.

Pytanie/zagadnienia

1. Czy wizja rozwoju jest realna w kontekście specyfiki regionu (uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych) oraz wyznaczonych celów i kierunków interwencji?
2. Jak ocenia Pan/Pani zaproponowane w Strategii obszary strategicznej interwencji?
3. Jakie korekty należy wprowadzić do celów strategicznych, operacyjnych i kierunków interwencji? Które elementy należy usunąć? Czy wskazane są jakieś rozszerzenia?
4. Jak ocenia Pan/Pani trafność zaproponowanej części programującej? Czy gwarantuje ona rozwiązanie problemów zdefiniowanych w diagnozie?
5. Czy sformułowane cele i kierunki interwencji są trafne w kontekście zakresu instrumentów i narzędzi realizacji polityki rozwoju prowadzonej przez Samorząd Województwa?
6. Jakie czynniki wewnętrzne i zewnętrzne mogą zagrozić realizacji SRWP 2020? Jeśli tak, jakie i w jaki sposób można temu przeciwdziałać?
7. Jak ocenia Pan/Pani proponowany system realizacji SRWP 2020?
8. Czy uważa Pan/Pani, że samorząd lub jego partnerzy będą mieli realny wpływ na osiągnięcie założonych celów, uwzględniając przewidziane w SRWP narzędzia i środki?
9. Czy do systemu realizacji Strategii włączono odpowiednią grupę instytucji?